

EVALUATIE WOT-EI

EINDRAPPORTAGE SEPTEMBER 2021

seo • economisch onderzoek

AUTEURS

NARD KOEMAN, BERT TIEBEN, ROB WINKELMOLEN

IN OPDRACHT VAN

HET MINISTERIE VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT

AMSTERDAM, AUGUSTUS 2021

Samenvatting

Het CEI voert de WOT-EI doeltreffend en doelmatig uit. Daarnaast is het centrum voldoende in staat om toekomstige veranderingen adequaat te volgen. Dit rapport bevat zes aanbevelingen voor de komende uitvoeringsperiode.

Achtergrond en onderzoeksvragen

In opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit verzamelt en ontsluit het Centrum voor Economische Informatievoorziening (hierna: CEI), onderdeel van Wageningen University Research, primaire data en statistieken over de economische en duurzaamheidsprestaties van de Nederlandse land- en tuinbouw, visserij en bosbeheer. Het doel van de dataverzameling en ontsluiting is primair om te voldoen aan internationale en nationale (rapportage)verplichtingen en om invulling te geven aan overheidstaken die van nationaal en/of algemeen belang zijn. Op verzoek van het ministerie is de doeltreffendheid, doelmatigheid en toekomstbestendigheid van de uitvoering van deze Wettelijke Onderzoekstaak Economische Informatievoorziening (WOT-EI) in kaart gebracht.

Aanpak

Het onderzoek is gebaseerd op een analyse van jaarverslagen, werkplannen, 15 interviews en een literatuurstudie. Daarnaast is de website van het CEI systematisch onderzocht en bevat het onderzoek een reconstructie van de beleidstheorie en een juridisch kader.

Bevindingen

- Met betrekking tot de doeltreffendheid concludeert SEO dat het CEI er goed in is geslaagd om de dataverzameling en ontsluiting uit te voeren en (blijkens de interviews) in vrijwel alle gevallen naar tevredenheid van de eindgebruikers. Daarnaast rapporteert het CEI in de jaarverslagen volledig, uitgebreid en transparant over de voortgang en doeltreffendheid van de onderzoeksprojecten.
- Met betrekking tot de doelmatigheid concludeert SEO dat het CEI jaarlijks subsidie ontvangt voor het uitvoeren van de taken. Deze subsidie is in de periode 2016-2020 licht gestegen met 4,5 procent. De gecumuleerde inflatie bedroeg in deze periode 6,3 procent. De toegekende budgetten zijn in de uitvoering zeer beperkt overschreden. Daarnaast zorgen de controlemechanismen in de jaarcyclus ervoor dat overschrijdingen tijdig worden gesignaleerd zodat bijsturing mogelijk is. SEO concludeert op basis van deze overwegingen dat de doelmatigheid van de uitvoering van WOT-EI voldoende is.
- Met betrekking tot de toekomstbestendigheid concludeert SEO dat het CEI voldoende in staat is om toekomstige veranderingen (waaronder de verdere digitalisering van de data-inzameling en de verschuiving van financiële gegevens naar gegevens op het terrein van duurzaamheid) adequaat te volgen. De conclusie over de toekomstbestendigheid van de WOT-EI is conditioneel op de beschikbaarheid van voldoende budget. Het budget moet in voldoende mate 'mee-ademen' met de knelpunten die bij de toekomstige ontwikkelingen een rol spelen. Nu is dat niet altijd het geval, waardoor incidentele uitgaven voor onderhoud nodig zijn.

Doeltreffendheid

Het CEI voert de WOT-EI doeltreffend uit

Doelmatigheid

Het CEI voert de WOT-EI doelmatig uit

Toekomstbestendigheid

Het CEI is voldoende in staat om toekomstige veranderingen te volgen

Aanbevelingen

Op basis van deze evaluatie doet SEO enkele aanbevelingen voor de uitvoering van de WOT-EI:

1. De balans tussen de prikkels voor kostenbeheersing en de noodzaak van structurele investeringen kan beter. Beoordeel jaarlijks of de subsidie voldoende flexibiliteit biedt om in te spelen op toekomstige ontwikkelingen. Structurele investeringen zoals onderhoud van de ICT moeten onderdeel zijn van de structurele financiering;
2. Bij sommige gegevens levert CEI/WR statistieken die ook door andere instituten worden verzameld. Zorg voor een duidelijke verantwoording van de methodologie, zodat eventuele verschillen in de gegevens kunnen worden onderzocht. Dit probleem kan in de toekomst vaker gaan spelen als de nadruk in WOT-EI verschuift van financiële gegevens naar gegevens op het terrein van duurzaamheid;
3. CBS is veelal doorgeefluik voor de WOT-EI-gegevens. Voor externe partners is het niet altijd duidelijk wie contactpersoon is voor bepaalde gegevens: CBS of CEI? Het verdient aanbeveling om voor alle WOT-EI-data duidelijkheid te verschaffen over de contactpersoon. De wijze waarop de informatie op agrimatie.nl is gestructureerd met per onderwerp een contactpersoon is een goed voorbeeld van hoe dit kan worden geregeld;
4. Voor de onderzoekers zijn niet alle handelingen die binnen projecten worden uitgevoerd te herleiden tot wettelijke verplichtingen. Beperk de werkzaamheden van de onderzoekers binnen de WOT tot datgene wat wettelijk verplicht is en maak een helder onderscheid tussen *need to know* en *nice to know*;
5. Enkele geïnterviewden attenderen de onderzoekers erop dat er geen beleidsmedewerker van RVO in de adviescommissie zit. Zij geven aan dat dit wel van toegevoegde waarde zou zijn.
6. Nederland speelt in Europa een vooraanstaande rol als het gaat om dataverzameling en verspreiding in de agrarische sector. Het verdient aanbeveling om de kennis en ervaring die Nederland opdoet te delen met andere lidstaten. Een mogelijkheid hiervoor is via detachering van medewerkers bij Eurostat. In tegenstelling tot andere lidstaten participeert Nederland niet in de internationale gemeenschap die door aanwezigheid bij Eurostat werkt aan data-inzameling en verwerking op het terrein van de agrarische sector. Het verdient aanbeveling om te onderzoeken of medewerkers van CBS of WR in aanmerking komen voor detachering bij Eurostat;

Inhoudsopgave

Samenvatting	i
1 Inleiding	1
2 Beschrijving WOT-EI	2
2.1 Beleidstheorie	2
2.2 Legitimatie beleid	5
2.3 Projecten WOT-EI	6
2.4 Uitvoering WOT-EI	8
3 Doeltreffendheid WOT-EI	11
4 Doelmatigheid WOT-EI	14
5 Toekomstbestendigheid WOT-EI	17
6 Conclusies en aanbevelingen	22
6.1 Conclusies	22
6.2 Aanbevelingen	25
Literatuurlijst	27
Bijlage A Doeltreffendheid CEI-projecten	29
Bijlage B Inzicht in de kosten	33
Bijlage C Projectomschrijvingen WOT-EI	39
Bijlage D Gesprekspartners	44
Bijlage E Wettelijke grondslag WOT-EI	45
Bijlage F Bevindingen OO en AC	47
Bijlage G Bevindingen voorgaande evaluatie	51
Bijlage H Bevindingen ISO auditrapporten	53
Bijlage I Beschrijving WOT-Statuut	57
Bijlage J Internationale benchmarking	62

1 Inleiding

In opdracht van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (hierna: LNV) verzamelt en ontsluit het Centrum voor Economische Informatievoorziening (hierna: CEI), onderdeel van Wageningen University Research (hierna: WUR), primaire data en statistieken over de economische en duurzaamheidsprestaties van de Nederlandse land- en tuinbouw, visserij en bosbeheer. Het doel van de dataverzameling en ontsluiting is primair om te voldoen aan internationale en nationale (rapportage)verplichtingen en om invulling te geven aan overheidstaken die van nationaal en/of algemeen belang zijn. Deze verplichtingen worden ook wel de Wettelijke Onderzoekstaak Economische Informatievoorziening (hierna: WOT-EI) genoemd.

Aanleiding en onderzoeksvragen

De uitvoeringsovereenkomst tussen het ministerie van LNV en WUR loopt 31 december 2021 af. Het is dan ook een vanzelfsprekend moment om terug te kijken op hoe het de afgelopen periode is gegaan en te beoordelen in hoeverre de WOT toekomstbestendig is. In die hoedanigheid heeft het ministerie van LNV aan SEO Economisch Onderzoek gevraagd om een evaluatie uit te voeren. In het bijzonder heeft LNV gevraagd om een onderzoek dat:

1. inzicht geeft in de Nederlandse implementatie van de Europese wetgeving:
  - a. Hoe hebben andere landen de Europese wetgeving geïmplementeerd?
  - b. Zou Nederland het anders doen als er geen Europese verplichting zou zijn?
2. inzicht geeft in de **doeltreffendheid** van het gevoerde beleid:
  - a. Bereiken wij de doelen (geformuleerde taken) die we moeten behalen?
  - b. Zijn de ontvangers en gebruikers van de informatie tevreden?
3. inzicht geeft in de **doelmatigheid** van het gevoerde beleid:
  - a. Behalen wij de doelen op een zo kostenefficiënt mogelijke wijze?
  - b. Hoe doelmatig is Nederland in vergelijking met andere Europese landen?
4. inzicht geeft in de **toekomstbestendigheid** van de WOT:
  - a. In hoeverre past de verschuiving van het verzamelen van puur financiële gegevens naar het verzamelen van duurzaamheidsbrede gegevens binnen de huidige structuur van de WOT?
  - b. In hoeverre past de verandering van gezinsbedrijven naar grote besloten vennootschappen met meerdere locaties binnen de huidige structuur en werkwijze van de WOT?

Onderzoeksaanpak

Om deze onderzoeksvragen te beantwoorden zijn de volgende onderzoeksmethodieken ingezet:

- a. Het reconstrueren van een beleidstheorie (theoretische werking);
- b. Het bestuderen van de literatuur en jurisprudentie (deskresearch);
- c. Het houden van 15 interviews (kwalitatieve duiding); en
- d. Het systematisch bestuderen van de website van het CEI (d.m.v. webscraping).

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bespreekt welke effecten van de WOT-EI in theorie te verwachten zijn en geeft inzicht in de redenen waarom deze effecten te verwachten zijn. Hoofdstuk 3, 4 en 5 behandelen achtereenvolgens de bevindingen met betrekking tot de doeltreffendheid, doelmatigheid en toekomstbestendigheid van de WOT-EI. Hoofdstuk 6 besluit met conclusies en de beantwoording van de onderzoeksvragen. Om de bevindingen van de evaluatie zo helder mogelijk voor het voetlicht te brengen richt de hoofdttekst zich op de belangrijkste resultaten. Voor de beschrijving van de onderliggende informatie, een lijst van gesprekspartners en het juridische kader verwijzen wij de geïnteresseerde lezer naar de bijlagen.

2 Beschrijving WOT-EI

Dit hoofdstuk bevat een feitelijke beschrijving van het beleid. Deze beschrijving is het startpunt van de evaluatie. Hieruit komt informatie over de organisatie van de WOT-EI. Deze informatie sluit aan bij de eerste onderzoeksvraag over de wijze waarop Nederland de Europese verplichtingen implementeert. Ook dient deze informatie als input voor de analyse van de doeltreffendheid van WOT-EI in het volgende hoofdstuk.

Dit hoofdstuk is als volgt opgezet:

- Hoofdstuk 2.1 beschrijft de **beleidstheorie** van de wettelijke onderzoekstaak. Daarbij is het huidige beleid beschreven, zijn de doelen expliciet gemaakt en is een motivering gegeven waarom verwacht kan worden dat het huidige beleid de gewenste impact zal realiseren;
- Hoofdstuk 2.2 gaat dieper in op de **legitimatie van het beleid**;
- Hoofdstuk 2.3 geeft een overzicht van de **WOT-projecten** die het CEI de afgelopen periode heeft uitgevoerd;
- Hoofdstuk 2.4 beschrijft de **organisatie en uitvoering** van de WOT-EI.

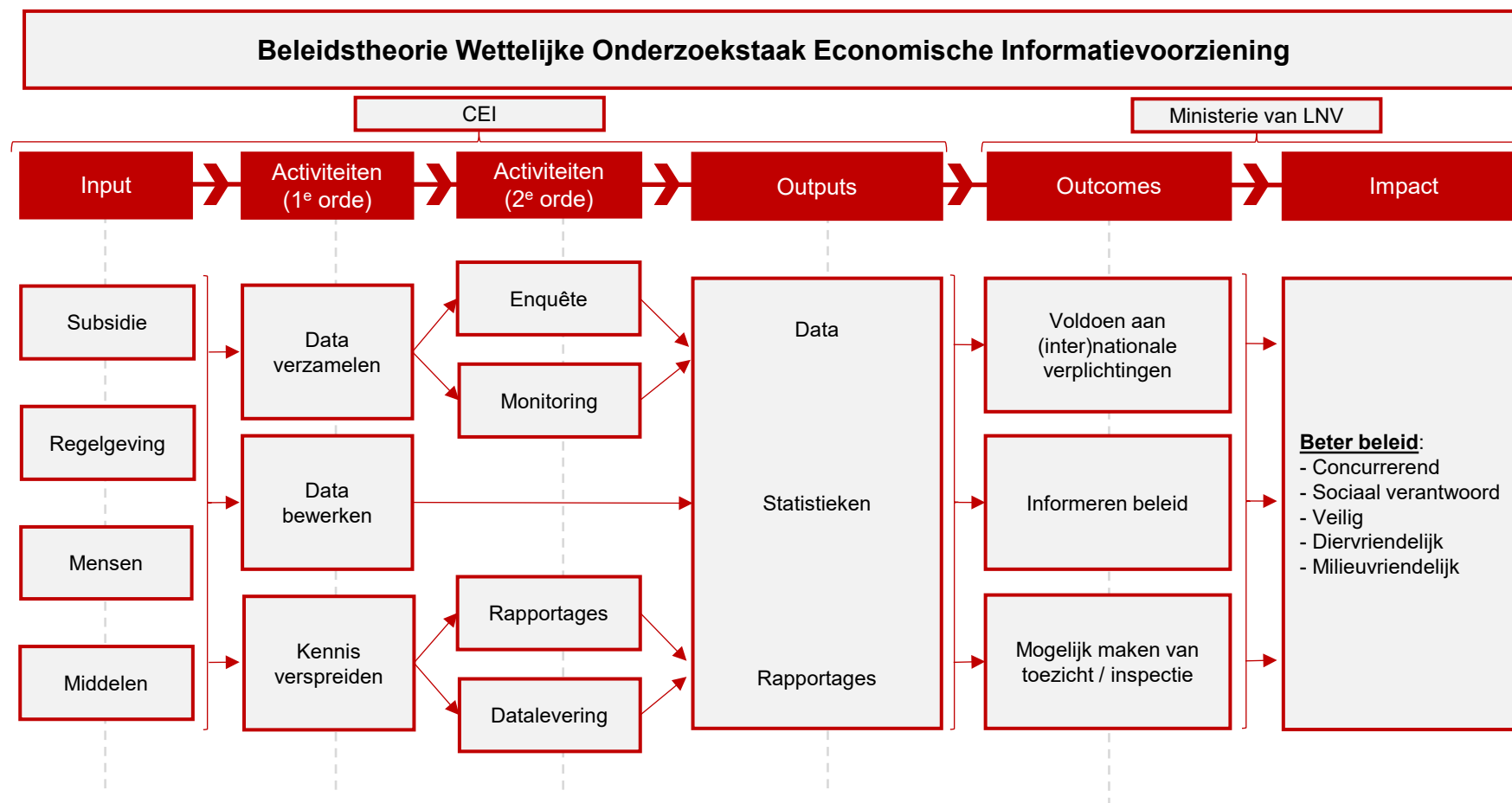
2.1 Beleidstheorie

De beleidstheorie geeft aan welke effecten van de WOT-EI in theorie te verwachten zijn en geeft inzicht in de redenen waarom deze effecten te verwachten zijn. In deze zin geeft de beleidstheorie een onderbouwing van het beleid gericht op het verzamelen en verspreiden van statistieken en gegevens voor landbouw, bosbouw en visserij. Kern van de beleidstheorie is dat er oorzakelijke verbanden worden verondersteld: van inputs via activiteiten naar outputs, outcomes en impacts (zie Figuur 2.1). Deze verbanden worden weergegeven met pijlen.

De *middelen* voor WOT-EI zijn hier geschaard onder de input. Het gevoerde beleid komt tot uiting in de activiteiten en output, en de effecten daarvan in *outcomes* en *impacts*. Onderdeel van dit beleid is de wet- en regelgeving gericht op de beleidsdoelstellingen van WOT-EI. De juridische analyse van deze evaluatie brengt de relevante wet- en regelgeving in kaart.

Naarmate we in de figuur van outputs naar outcomes naar impacts gaan, komen we dichterbij de uiteindelijke *overheidsdoelen* aan de rechterzijde, en wordt het meten van de beleidsinvloed steeds interessanter. Tegelijk geldt echter dat outcomes en (nog sterker) impacts in hoge mate worden beïnvloed door exogene ontwikkelingen waarop het beleid weinig of geen invloed heeft, maar die wel de beoogde doelstellingen raken. Voorbeelden daarvan zijn bijvoorbeeld de toename van de bevolking, de groei van de economie en andere ontwikkelingen die de agrosector raken. Deze exogene invloeden maken het bij outcomes en (vooral) impacts lastig om de beleidseffecten afzonderlijk te onderscheiden. Daarom is het zinvol om ook effecten op outputs te evalueren (veelal betreft dit monitoring). Op deze wijze komt de gehele keten van oorzaak (beleid) naar gevolg (beleidsdoelen) in beeld.

Figuur 2.1 De pijlen in de beleidstheorie vertegenwoordigen schakels tussen de ingezette input en de beoogde impact

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021)

De onderdelen van de beleidstheorie

Deze beleidstheorie is gebaseerd op de jaarrapportages en andere beleidsdocumenten. We werken hieronder de onderdelen van de beleidstheorie separaat uit: inputs, activiteiten (1^e en 2^e orde), outputs, outcomes en impact. Het doel is steeds om de causale relatie tussen de onderdelen van de beleidstheorie vast te stellen: hoe leidt het een tot het ander? Daarmee biedt de beleidstheorie ook een handvat voor de evaluatie, bijvoorbeeld door indicatoren te koppelen aan de veronderstelde effecten. In de evaluatie kan dan getoetst worden of deze effecten zich inderdaad hebben voorgedaan.

Inputs

De belangrijkste input voor de uitvoering van de WOT-EI is de subsidie van het ministerie van LNV. Met dit budget kan CEI de taken uitvoeren die behoren bij de WOT-EI. Maar voor de uitvoering is meer nodig dan subsidie. De werkzaamheden van CEI worden tevens bepaald door de regelgeving voor de diverse onderdelen van WOT-EI. Daarnaast zijn de mensen en middelen bepalend voor CEI. In de afgelopen jaren zijn bij enkele projecten vertragen opgelopen doordat onderzoekers vertrokken of om andere redenen niet beschikbaar waren. Bij de middelen behoren mede de infrastructuur die CEI beschikbaar heeft zoals ICT. Hieronder vatten wij tevens de zachte componenten zoals de relaties met het veld. Verstoorde relaties met het veld zullen de primaire dataverzameling lastiger maken.

Mogelijke *indicatoren* die gekoppeld kunnen worden aan de inputs zijn:

- Ontwikkeling budget WOT-EI;
- Kwaliteit, volume, verloop en instroom werknemers CEI;
- Verloop investeringen in cruciale componenten van de benodigde infrastructuur (zoals ICT).

Activiteiten

De inputs maken de uitvoering van WOT-EI mogelijk door CEI. Dit betreft het totaal aan activiteiten dat CEI verricht:

- Data verzamelen. Dit betreft de volgende sectoren:
  - primaire land- en tuinbouw;
  - visserij;
  - particuliere bosbeheerders.
- Overige dataverzameling:
  - marktprijzen van productiemiddelen en agrarische producten;
  - waarde tabellen van dieren;
  - agrarische buitenlandse handel;
  - agrarische sectorrekening;
  - macrostatistieken (kunstmest, energie, investeringen, kapitaalgoederenvoorraad);
  - voorzieningsbalansen.
- Ontsluiten van data; opstellen statistieken en kennisverspreiding
  - Data en monitoringsrapportages opstellen voor: EUROSTAT, PBL, RIVM, WOT N&M, DG-AGRI, DG-MARE, CBS, VN (FAO) en ICCO.
- Publiceren over data (wetenschappelijk).

Mogelijke *indicatoren* die gekoppeld kunnen worden aan de activiteiten zijn:

- Aantal projecten;
- Tijdbesteding medewerkers CEI.

Output

Bij de output gaat het om wat de activiteiten concreet opleveren aan data, statistieken, rapporten en publicaties. Mogelijke *indicatoren* die gekoppeld kunnen worden aan de output zijn:

- Geleverde data/statistieken per opdrachtgever/afnemer;
- Aantallen rapporten en publicaties.

Outcome

De outcome betreft wat met de output bereikt wordt. Wat doen ministerie, kennisinstellingen en toezichhouders met de geleverde data, statistieken en rapporten? Hierbij kan gedacht worden aan de volgende outcomes:

- Voldoen aan nationale en internationale verplichtingen. Dit zal vooral gelden voor de kennisinstellingen en ministeries waarop de verplichtingen rusten om gegevens over de agrosector beschikbaar te stellen;
- Informeren beleidsmakers zodat zij in staat zijn beleid te formeren, te evalueren en waar nodig bij te stellen.
- Mogelijk maken van toezicht en inspectie bij diverse onderdelen van de agrosector.

Mogelijke indicatoren die gekoppeld kunnen worden aan de outcome zijn:

- Realisatie verplichtingen;
- Klanttevredenheid.

Impact

De impact betreft het uiteindelijke maatschappelijke effect. Dit effect is heel algemeen gesteld: het mogelijk maken van beter agrobiel. Deze impact kunnen we concreet maken aan de hand van de doelstelling van het agrobiel: "LNV streeft naar internationaal toonaangevende, concurrerende, sociaal verantwoorde, veilige en dier- en milieuvriendelijke agro-, visserij- en voedselketens." Beter beleid betekent dus dat een bijdrage wordt geleverd aan verbetering van de concurrentiepositie, de voedselveiligheid en de duurzaamheid in de agrosector.

Indicatoren die bij deze impact passen zijn bijvoorbeeld:

- Ontwikkeling productiekosten per eenheid product;
- Ontwikkelingen emissies (per eenheid), concentraties schadelijke stoffen.

2.2 Legitimatatie beleid

De legitimatie van WOT-EI ligt besloten in de wet- en regelgeving: er is sprake van een wettelijke taak om de gegevens over de agrosector te verzamelen en te verspreiden. De motivatie voor de wettelijke taak kan gezocht worden in wat economen marktfalen noemen: private partijen hebben geen prikkel om zelf deze gegevens te verzamelen en te verspreiden (argument: zonder overheidsingrijpen zouden deze private partijen deze data niet op collectieve wijze hebben verzameld en ontsloten). Dit komt doordat sprake is van externe effecten. Het agrobiel richt zich mede op de versterking van dier- en milieuvriendelijke agrobiel. In een vrije markt hebben producenten geen prikkel om emissies en concentraties van schadelijke stoffen te verlagen. De kosten van dergelijke emissies en concentraties zijn maatschappelijk, maar ze vormen geen onderdeel van de businesscase van ondernemers die er daarom geen rekening mee houden. Theoretisch gesproken corrigeert het overheidsbeleid voor dergelijke externe effecten, die ook betrekking kunnen hebben op voedselveiligheid en innovatie en daarmee op de concurrentiekracht van de sector. Idealiter zijn de instrumenten die de overheid daarbij gebruikt gericht op de specifieke marktfalens die een rol spelen. Subsidie en regelgeving zijn dergelijke instrumenten, omdat ze verplichtingen introduceren (regelgeving) en een financiële prikkel (subsidie) waarmee het marktfalen wordt opgelost.

2.3 Projecten WOT-EI

De website van het CEI bevat informatie over de projecten die het sinds 2008 heeft uitgevoerd.¹ In Figuur 2.2 is een deel van deze informatie weergegeven. Van links naar rechts bevat de figuur de projectcode en -naam en de start- en einddatum van het project. De resultaten laten zien dat in de te evalueren periode (rechts van de doorgetrokken verticale lijn) 26 verschillende projecten liepen. De meeste van deze projecten zijn in 2021 nog lopend.

Karakter van de projecten

Uit de samenvattingen van de projecten komt veelal het verplichte internationale karakter van de wettelijke onderzoekstaak naar voren. In ongeveer de helft van de samenvattingen (zie Tabel 2.1) is er aangegeven dat de data zijn verzameld voor de Europese Commissie, of om te voldoen aan Europese verplichtingen. Het gaat dan veelal om het verzamelen en monitoren van bedrijfsgegevens.

Ook zijn er projecten (6 van de 26) die een nationaal karakter hebben. Zo worden de data gebruikt om *i*) indicatoren voor in de Rijksbegroting en beleidsevaluaties op te stellen, *ii*) om beleid vorm te geven (bijvoorbeeld bij het vaststellen van de hoogst toelaatbare pachtprizen), of *iii*) meer inzicht te krijgen in bepaalde dossiers (zoals het gebruik van energie en meststoffen in de agrarische sector). Daarnaast worden sommige data ook beschikbaar gesteld aan andere stakeholders zoals de sectoren zelf, de pers en onderzoekers.

Tabel 2.1 Het grootste deel van de data wordt vanwege internationale verplichtingen verzameld

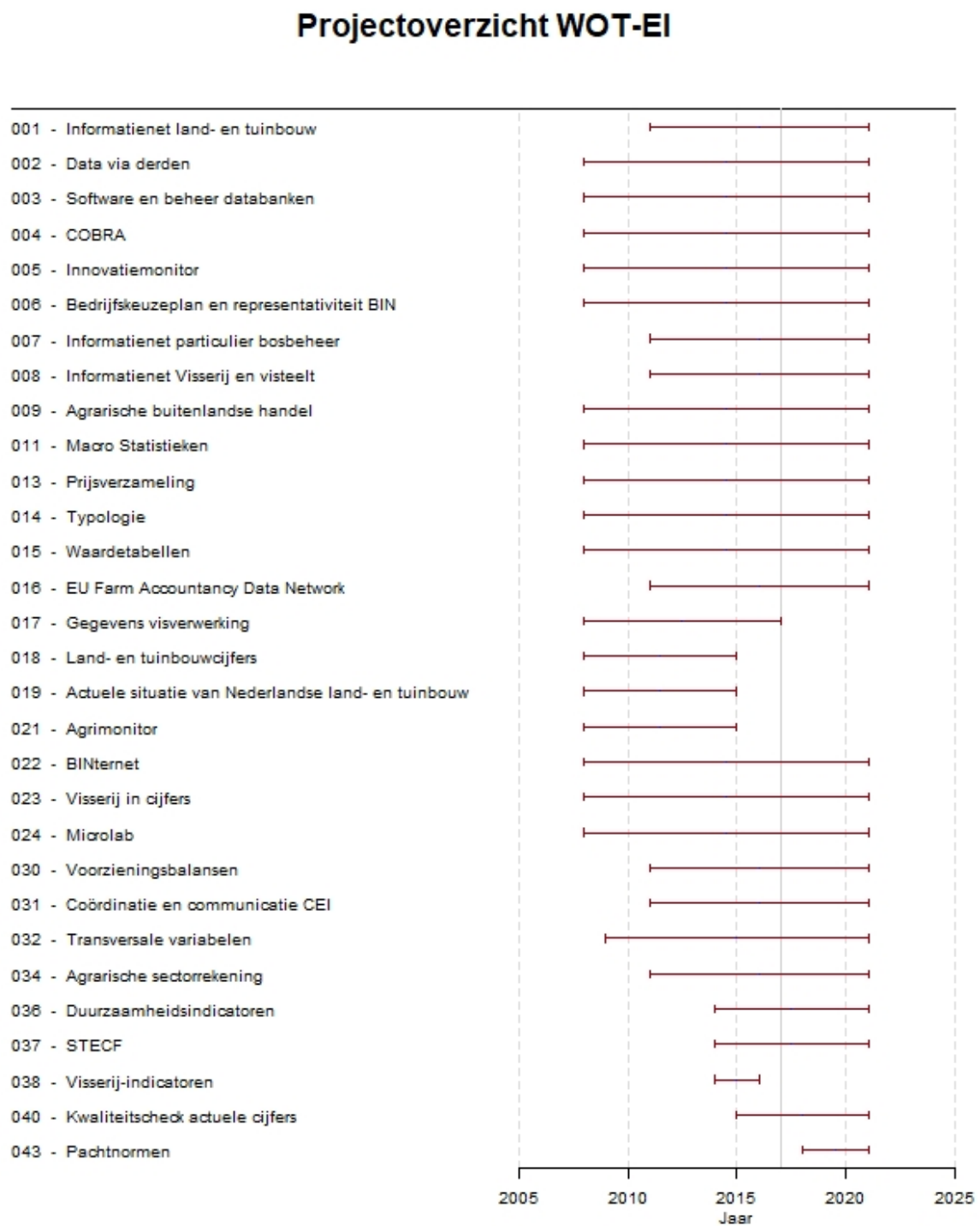
Karakter	Aantal	Percentage
- Internationaal karakter	12	46 %
- Nationaal karakter	6	23 %
- Onbekend karakter	8	31 %
Totaal	26	100 %

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021) o.b.v. een eigen inventarisatie.

In ruim zestig procent van de projecten worden data over de land- en tuinbouwsector verzameld. In de samenvatting van de projecten is gekeken over welke sector er data zijn verzameld. Bij 16 van de 26 projecten (ruim zestig procent) werd er melding gemaakt van de land- en tuinbouwsector (of de veeteelt of akkerbouw). Bij 8 projecten werd de visserij en visteelt genoemd. De bosbouw kwam slechts tweemaal voor. Ook kon er (op basis van de tekstanalyse) bij een aantal projecten niet worden vastgesteld voor welke sector er data zijn verzameld. Dit kwam vier maal voor. Deze 'witte'-vlekken konden wel worden ingevuld na het bestuderen van de jaarverslagen en werkplannen van de projecten. Het ging bijvoorbeeld om een sectoroverstijgend project genaamd: Coördinatie en communicatie CEI.

¹ De website van WUR bevat veel informatie over de verschillende projecten die het CEI doet. Hierbij kan gedacht worden aan de: *i*) naam en code, *ii*) status, *iii*) startdatum, *iv*) einddatum, *v*) financier, *vi*) doelstelling (beoogde resultaten), *vii*) de aanpak en het tijdsplan, *viii*) naam en functie van de projectleider en *ix*) een korte samenvatting van het project. Door deze informatie te ontsluiten met behulp van webscraping (in het statistische programma R) heeft SEO het takenpakket dat het CEI namens het ministerie van LNV uitvoert in kaart gebracht. Bijlage A bevat een bondige omschrijving op projectniveau.

Figuur 2.2 Het CEI heeft tussen 2008 en 2021 aan dertig verschillende projecten gewerkt

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021) o.b.v. de website van het Wageningen University Research (WUR) (<https://www.wur.nl/nl/Onderzoek-Resultaten/Onderzoeksprojecten-LNV/Expertisegebieden/Wettelijke-onderzoek-staken/Economische-informatievoorziening.htm>). De data zijn verzameld op 11 mei 2021.

Noot: Het driecijferige nummer betreft het laatste (unieke) deel van het projectnummer. De periode rechts van de doorgetrokken verticale lijn geeft de te evalueren periode weer.

2.4 Uitvoering WOT-EI

Hoe is de WOT-EI op dit moment georganiseerd?

- Het visiedocument van de WOT-EI geeft een overzicht van de wettelijke verplichtingen voor de dataverzameling. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen verplichtingen gebaseerd op EU-verordeningen (verplichtingen naar DG-AGRI, DG-MARE, en Eurostat) en verplichtingen gebaseerd op nationale wetten en internationale verdragen. De verplichtingen stellen meestal dat er jaarlijks data worden geleverd. Bijlage E beschrijft de wettelijke grondslag van WOT-EI.
- Alle Nederlandse bedrijfsgegevens worden in één geïntegreerd datasysteem verwerkt. Omdat alle data in een systeem staan is het mogelijk om de samenhang tussen verschillende aspecten te onderzoeken. Dit zorgt ervoor dat beleidsmakers een goede afweging kunnen maken tussen bijvoorbeeld economische en milieukundige aspecten.
- Om te kunnen garanderen dat er aan de wettelijke verplichtingen om data tijdig te leveren wordt voldaan, is het van belang dat er op tijd met de gegevensverzameling wordt gestart. Hierbij is er sprake van potentiële spanning tussen het tijdig opleveren van de brondata en het belang van kostenefficiënt werken. Met extra capaciteit nemen de kosten toe, maar kunnen deadlines mogelijk sneller behaald worden.

Opdrachtgever, opdrachtnemer, uitvoerder en projectleiders

De jaarverslagen 2016 tot en met 2020 laten zien dat de opdrachtgever voor de WOT-EI in 2016 het ministerie van Economische Zaken was. Vanaf het jaar 2017 is de opdrachtgever het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.² De opdrachtnemer en uitvoerder zijn de afgelopen jaren ongewijzigd; respectievelijk Wageningen Research (voormaling Stichting DLO) en het Centrum voor Economische Informatievoorziening (CEI).

De resultaten van het openbaar internetonderzoek (zie verder Hoofdstuk 3) laten ook zien wie de financier en opdrachtgever van het project is. Voor 25 projecten is dat het ministerie van Economische Zaken, en voor het restant (5 projecten) is dat het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. Daarnaast laten de resultaten zien dat er 17 verschillende projectleiders zijn. Sommige projectleiders hebben één project, terwijl anderen vier projecten onder hun hoede hebben (zie ook Bijlage A).

Jaarcyclus

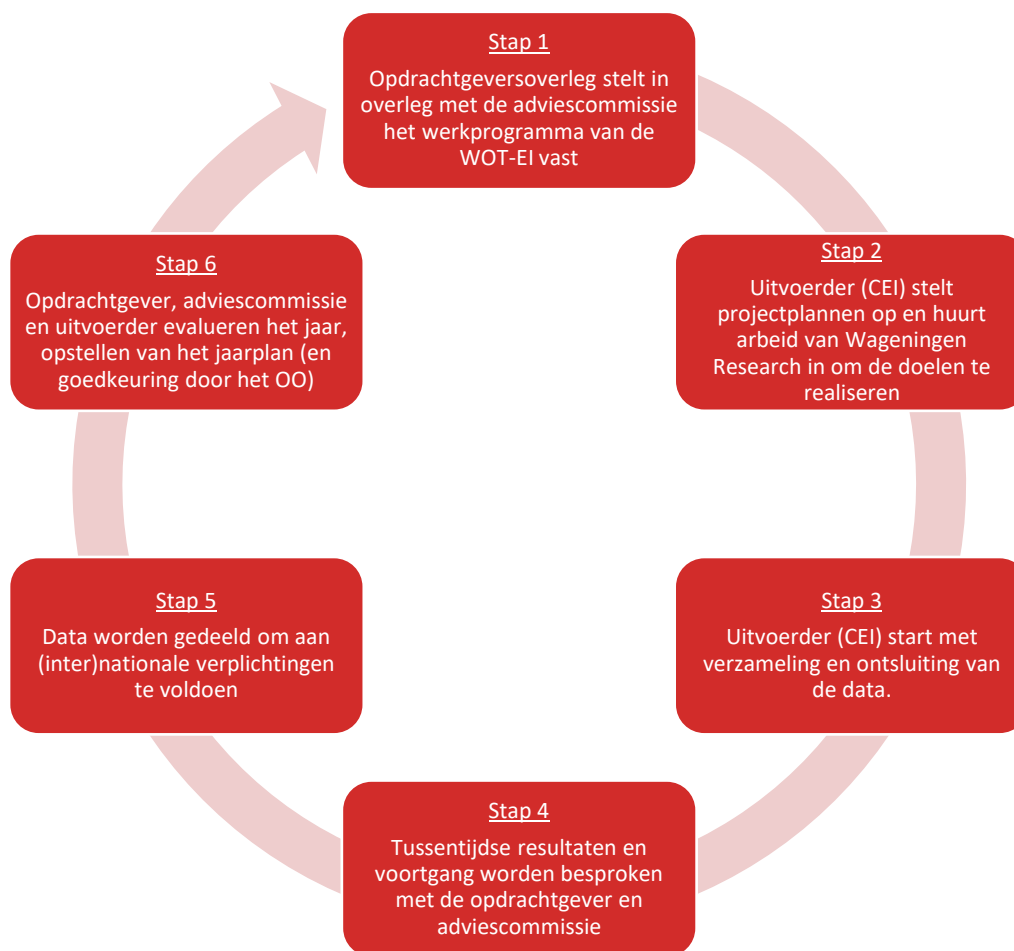
De aansturing van CEI als uitvoerder van de WOT-EI gebeurt via het opdrachtgeversoverleg (hierna: OO) met een adviserende rol voor de adviescommissie (hierna: AC). De taakverdeling tussen OO, AC en CEI bepaalt de jaarcyclus in de uitvoering van de WOT-EI (zie Figuur 2.3).

- In Stap 1 bespreekt en stelt het OO het werkplan voor het komende jaar vast. Tevens wordt er volgens geïnterviewden in het OO kritisch gekeken of alle taken een wettelijke grondslag hebben. Zij worden hierbij geadviseerd door de AC die inhoudelijk meekijkt betreffende de inhoud en uitvoering van het werkprogramma.
- In Stap 2 huurt het CEI de hoeveelheid arbeid in die het nodig heeft om de taken uit te voeren. Voor ieder project schrijft een projectleider een werkplan. Het CEI zelf is een kleine projectorganisatie van 2 fte. De projectleiders en overige onderzoekers worden door CEI ingehuurd van Wageningen Research.
- In Stap 3 beginnen de projectleiders met de uitvoering van de projectplannen. Dit is een continu proces, omdat de meest projecten een meerjarig karakter hebben.

² Oorzaak voor de wijziging in opdrachtgever was de splitsing van het ministerie van Economische Zaken (EZ) en het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV).

- In Stap 4 wordt er gecontroleerd of de projecten op schema liggen. Tussentijdse resultaten en voortgang per project worden besproken in OO en AC. Daarbij is ook oog voor de financiële situatie van de projecten. Als er sprake is van een (dreigende) onder- of overschrijding wordt de financiële situatie in het OO en de AC toegelicht.
- In Stap 5 worden de data geleverd aan het CBS en aan internationale organisaties om aan de dataverplichtingen voor WOT-EI te voldoen.
- Bij afronding van projecten wordt in Stap 6 aan de projectleiders gevraagd om een evaluatie in te vullen. Deze evaluaties worden besproken in het opdrachtgeversoverleg en met de adviescommissie.

Figuur 2.3 De jaarcyclus van WOT-EI bestaat grofweg uit zes stappen

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021)

Evaluatie

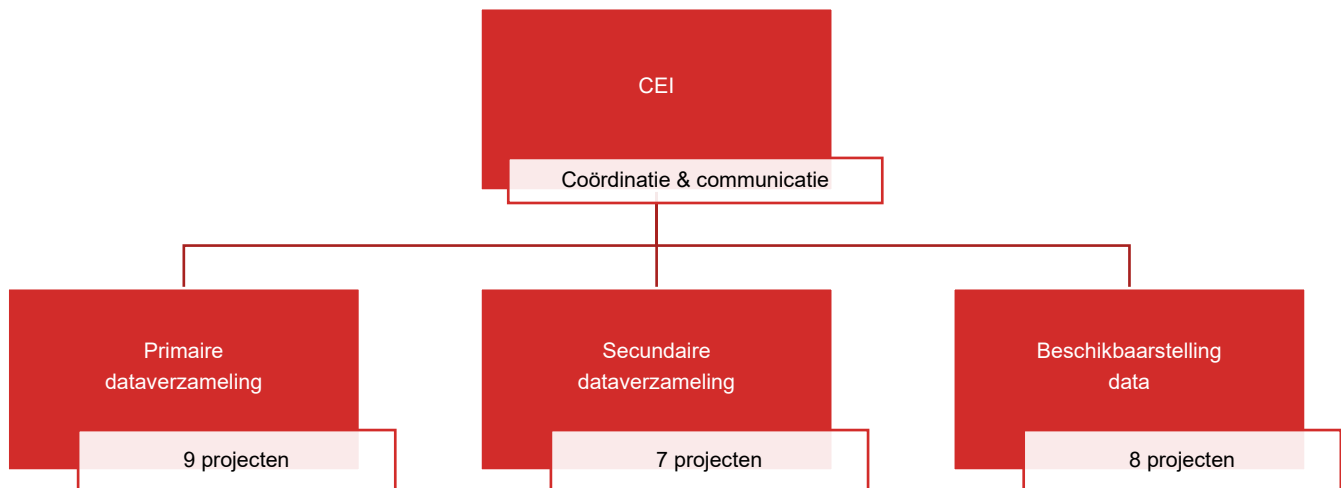
De uitvoering van de WOT-EI wordt in principe om de vijf jaar geëvalueerd. De laatste evaluatie is in 2016 uitgevoerd door de Auditdienst Rijksoverheid (ADR). De conclusies van deze evaluatie zijn opgenomen in Bijlage G.

Indeling van de CEI-projecten

De projecten voor de WOT-EI zijn in de jaarverslagen schematisch ingedeeld in drie categorieën: primaire dataverzameling, secundaire dataverzameling (ontwikkeling van statistieken), en de beschikbaarstelling van de data (zie

Figuur 2.4). De website van WUR geeft aan dat er een vierde categorie is, namelijk: onderzoek en publicatie. In de jaarverslagen 2016 tot en met 2020 zijn alle projecten ingedeeld in deze categorieën. Onderstaande figuur laat daarnaast zien dat de expertisegebieden (naar rato van het aantal projecten) ongeveer even groot zijn. Naar werkzaamheden is volgens geïnterviewden de Primaire dataverzameling het omvangrijkst.

Figuur 2.4 Alle CEI-projecten zijn ingedeeld in drie categorieën/expertisegebieden:

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021) o.b.v. de het jaarverslagen WOT-EI 2016 t/m 2020

3 Doeltreffendheid WOT-EI

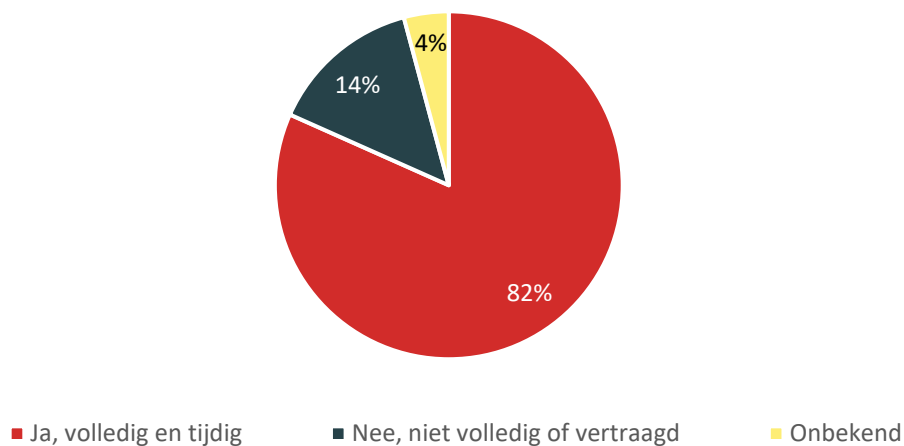
Dit hoofdstuk bevat een beschrijving van de doeltreffendheid de WOT-EI. Aan de hand van de jaarverslagen is op projectniveau geïnventariseerd in hoeverre het beoogde doel (zoals geformuleerd in het werkplan)³ is gerealiseerd. Conclusie op basis van deze analyse is dat het CEI er goed in is geslaagd om de dataverzameling en ontsluiting uit te voeren en dat (blijkens de interviews) in vrijwel alle gevallen naar tevredenheid van de eindgebruikers. Daarnaast stellen wij vast dat het CEI in de jaarverslagen volledig, uitgebreid en transparant over de voortgang en doeltreffendheid van de projecten rapporteert. Geïnterviewden onderschrijven dit beeld.

Worden de toegezegde producten volledig en tijdig geleverd?

In 82 procent van de projecten voor de WOT-EI zijn de in de werkplannen toegezegde producten volledig en tijdig geleverd (zie Figuur 3.1). In 14 procent zijn de toegezegde producten vrijwel volledig of vertraagd opgeleverd. Belangrijkste verklaringen voor afwijking kunnen worden gevonden in bijvoorbeeld de coronacrisis (welke tweemaal voor vertraging zorgde), een zieke medewerker (waardoor de dataverzameling niet tijdig was afgerond), en personele veranderingen (een 'niet vlekkeloze overdracht' van een projectleider). De verklaringen zijn in Bijlage A op projectniveau en jaarbasis weergegeven. Bij de resterende 4 procent is het op basis van de jaarverslagen niet te achterhalen of de producten volledig en tijdig zijn opgeleverd.⁴

Figuur 3.1 In 82 procent van de projecten is het toegezegde product volledig en tijdig geleverd, bij 14 procent van de projecten zijn de producten vrijwel volledig of vertraagd geleverd

Zijn de toegezegde producten volledig/tijdig geleverd?

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021) o.b.v. het jaarverslagen WOT-EI 2016 t/m 2020

Noot: In de jaarverslagen 2016 tot en met 2020 zijn de beoogde en daadwerkelijk bereikte resultaten op projectniveau beschreven. Bijlage A bevat een overzicht van de resultaten op projectniveau. Hiermee kan de doeltreffendheid van de verschillende projecten en daarmee de WOT-EI in kaart worden gebracht. Bovenstaande figuur is gebaseerd op een ongewogen telling van deze resultaten.

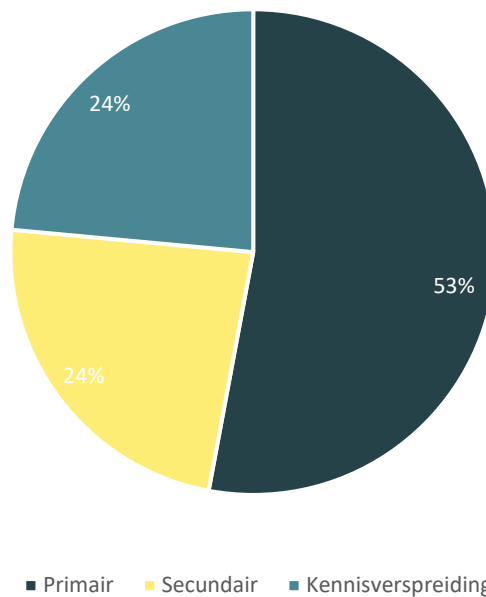
³ De werkplannen geven een beschrijving van de hoofdlijnen van de WOT, de onderzoeks aanpak, een korte toelichting op de budgetten voor het komende jaar, een toelichting per project en een lijst van producten voor het komende jaar.

⁴ Dat een product niet volledig en op tijd is geleverd betekent niet dat het doel niet is behaald. Zo is het bijvoorbeeld de afgelopen periode voorgekomen dat er uitstel vanuit de EC is gekomen vanwege COVID. Daarnaast heeft het CEI zichzelf soms strengere eisen opgelegd (een strakker plan van aanpak).

Figuur 3.2 geeft een overzicht over de verdeling van producten die te laat of onvolledig werden aangeleverd over de taken van de WOT-EI. Ruim de helft van de projecten die niet volledig of te laat waren vallen onder de primaire taken van de WOT-EI. Alle producten van de aansturing werden tijdig en volledig aangeleverd (deze staat zodoende op nul procent en is niet zichtbaar in de figuur).

Figuur 3.2 Ruim de helft van de producten die niet tijdig of volledig werden aangeleverd vallen onder de primaire taken van de WOT-EI

Welke taken zijn verantwoordelijk voor het niet volledig of vertraagd aanleveren van producten?

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021) o.b.v. de jaarverslagen en de werkplannen WOT-EI 2016 t/m 2020.

Externe Audits

De externe audits die jaarlijks zijn uitgevoerd in de periode 2017 - 2020 zijn overwegend positief over het managementsysteem van het CEI omtrent de WOT-EI. In 2017 werden diverse tekortkomingen gesignaleerd zoals het in onvoldoende mate vastleggen van belangrijke interne en externe issues die relevant zijn voor het doel en de strategische richting van de WOT-EI. Deze issues beïnvloeden tevens het behalen van het beoogde resultaat. In mei 2017 is het ISO-certificaat dan ook niet toegekend. Nadat in augustus 2017 de belangrijkste tekortkomingen zijn verholpen is het certificaat alsnog toegekend. De belangrijkste oorzaak van deze tekortkomingen is de afzonderlijke certificering van WOT-Unit CEI. Sinds 2018 heeft de externe audit telkens het ISO-certificaat gehandhaafd. Tabel 3.1 geeft een overzicht van de gesignaleerde tekortkomingen en de oplossingen.

Tabel 3.1 De tekortkomingen gesignaleerd door de externe audit zijn snel, adequaat opgelost

Jaar	Tekortkoming/aandachtspunten	Oplossing	Oorzaak
2017	Onvoldoende vastleggen van belangrijke interne en externe issues relevant voor het doel en de strategische richting van de WOT-EI	Het documenteren van een Context- en stakeholderanalyse	Tijdsdruk op de ingezette afzonderlijke certificering van WOT-Unit en gedacht dat risico's bij WEcR zouden blijven liggen
2017	Interne audits in onvoldoende mate uitgevoerd	Een meerjarenprogramma plannen van interne audits op alle door de norm vereiste aspecten	Tijdsdruk op de ingezette afzonderlijke certificering van WOT-Unit en gedacht dat risico's bij WEcR zouden blijven liggen
2017	In onvoldoende mate de periode directiebeoordeling uitgevoerd en gebruikt als input voor wijzigingen, beslissingen en acties	Conform de intentie van de norm realiseren van een periodieke directiebeoordeling	Tijdsdruk op de ingezette afzonderlijke certificering van WOT-Unit en onvoldoende inzicht in de eisen van de norm op dit punt
2017	Er is geen competentieprofiel voor leidinggevende en geen gedocumenteerde informatie als bewijs van competentie bijgehouden	Competentieprofiel opstellen	Onvoldoende inzicht in de eisen die de norm stelt op dit punt
2018*	Het borgen van de capaciteit op regiokantoren, met name qua dataverzameling voor visserijbedrijven	-	-
2018*	Verkrijgen van data m.b.t. kunstmest	-	-
2018*	Realiseren vooronderzoek naar Artis	-	-
2018*	Verder verbeteren van de periodieke directiebeoordeling	Procesmatiger benaderen van de periodieke directiebeoordeling	-
2019*	Meer procesmatige benadering van de interne audits incl. verslaglegging waarbij meer naar processen gekeken kan worden.	-	-
2019*	Verzamel opmerkingen uit eerdere evaluaties voor de verdere verbetering van processen	-	-
2020*	Nieuwe interne auditplanning maken	-	-

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021) o.b.v. ISO audit rapporten 2017 t/m 2020

Noot: *: deze punten betreffen aandachtspunten. Dit zijn geen tekortkomingen. Derhalve is er niet altijd een oplossing en oorzaak gespecificeerd.

Beoordeling doeltreffendheid

De Regeling periodiek evaluatieonderzoek definieert doeltreffendheid als volgt: "de mate waarin de beleidsdoelstelling dankzij de inzet van de onderzochte beleidsinstrumenten wordt gerealiseerd." De beleidsdoelstelling voor WOT-EI is het tijdig leveren van de wettelijke vereiste data zoals beschreven in Hoofdstuk 2 onder de voorwaarde dat daarbij tevens voldaan wordt aan de wettelijke kwaliteitseisen. Dit hoofdstuk concludeert dat voor de periode 2016-2020 in 82 procent van de projecten het toegezegde product volledig en tijdig geleverd is, bij 14 procent van de projecten zijn de producten vrijwel volledig en tijdig geleverd. Deze tijdigheid is gemeten ten opzichte van de interne deadlines per project. CEI en enkele afnemers zoals Eurostat laten weten dat de door Nederland verstrekte data voor 100 procent voldoen aan de wettelijke deadlines.

De conclusie op basis van deze analyse is dat het CEI er goed in is geslaagd om de dataverzameling en ontsluiting uit te voeren en dat (blijkens de interviews) in vrijwel alle gevallen naar tevredenheid van de eindgebruikers. Daarnaast stellen wij vast dat het CEI in de jaarverslagen volledig, uitgebreid en transparant over de voortgang en doeltreffendheid van de projecten rapporteert. Geïnterviewden onderschrijven dit beeld.

4 Doelmatigheid WOT-EI

Het CEI ontvangt jaarlijks subsidie voor het uitvoeren van de WOT-EI. Deze subsidie is in de periode 2016-2020 licht gestegen met 4,5 procent. Voor een vrijwel constant subsidiebedrag per jaar heeft CEI de WOT-EI doeltreffend uitgevoerd. De toegekende budgetten zijn in de uitvoering zeer beperkt overschreden. De controlemechanismen in de jaarcyclus zorgen ervoor dat overschrijdingen tijdig worden gesignaleerd zodat bijsturing mogelijk. SEO Economisch Onderzoek concludeert op basis van deze overwegingen dat de doelmatigheid van de uitvoering van WOT-EI voldoende is.

Budget

De jaarverslagen 2016 tot en met 2020 geven inzicht in het totaalbudget voor WOT-EI en de hoogte van de additionele kennisgelden (zie Tabel 4.1). Uit deze tabel blijkt dat het budget vanaf het jaar 2019 circa 4,5 procent is gestegen. Mogelijke verklaringen voor deze stijging zijn gegeven in het jaarverslag 2019 (stijging WOT-tarieven van 3,7 procent) en 2020 (inflatiecorrectie van 1,6 procent). In het takenpakket van de WOT-EI hebben zich (blijkens de werkplannen en interviews) in de afgelopen periode geen wezenlijke veranderingen voorgedaan.

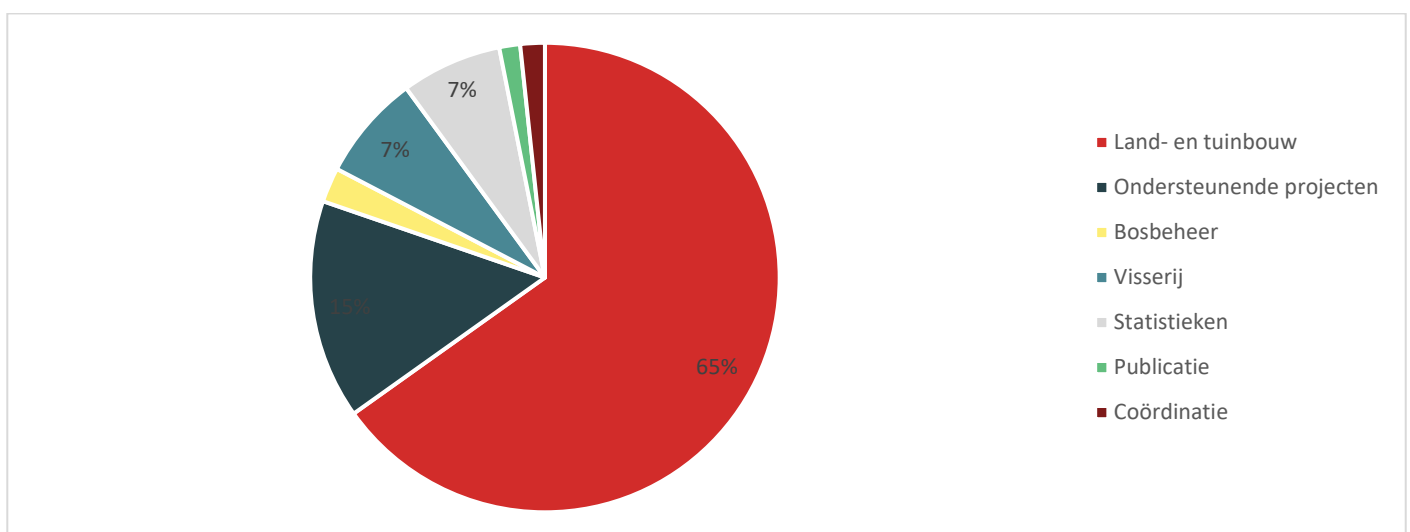
Tabel 4.1 Het totaalbudget is de afgelopen jaren licht gestegen (circa 4,5 procent) (x € 1000)

Kosten (in duizenden euro's)	2016	2017	2018	2019	2020	Totaal
- Budget	€ 7.362	€ 7.362	€ 7.362	€ 7.634	€ 7.695	€ 37.415
- Additionele kennisbasisgelden	€ 228	€ 228	€ 228	€ 228	€ 228	€ 1.140
Totaal	€ 7.590	€ 7.590	€ 7.590	€ 7.862	€ 7.923	€ 38.555

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021) o.b.v. jaarverslagen WOT-EI 2016 t/m 2020

Uit het budget worden volgens het jaarverslag 2016 verschillende soorten projecten gefinancierd. Figuur 4.1 laat de gemiddelde percentages voor de jaren 2012 tot en met 2017 zien. Hieruit blijkt dat circa 65 procent van het budget wordt gespenseerd aan land- en tuinbouwprojecten. De kostenpost coördinatie betreft circa 2 procent van het totale budget.

Figuur 4.1 Het grootste deel van het budget is gespenseerd aan land- en tuinbouwprojecten

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021) o.b.v. jaarverslagen WOT-EI 2016

Bijlage B bevat een analyse van de kosten op projectniveau. Hieruit volgt dat het WOT-EI budget per projectcategorie vrijwel constant is gebleven in de referentieperiode. Ook het budget per projecttype was vrijwel constant. De cijfers laten verder zien dat het personeel per saldo is doorgegroeid naar hogere salarisschalen. De totale salariskosten zijn echter constant gebleven. Dit betekent dat de productiviteit per werknemer moet zijn gestegen, omdat het takenpakket in de onderzochte periode niet is veranderd.

Ten slotte blijkt uit de jaarverslagen 2016 tot en met 2020 dat er in

- a. 2016 bij één project een NAPRO was (totaal: € 19.600);
- b. 2017 geen NAPRO waren;
- c. 2018 bij drie projecten een NAPRO was (totaal: € 85.000);
- d. 2019 er bij twee projecten een NAPRO was (totaal: € 10.000);
- e. 2020 er bij drie projecten een NAPRO was (totaal € 29.000).

Gemiddeld genomen betreffen de NAPRO dus 0,37 procent van het totaalbudget.

Beoordeling doelmatigheid

Volgens de regeling periodiek evaluatieonderzoek is de definitie van doelmatigheid als volgt: “de mate waarin het optimale effect tegen zo min mogelijk kosten en ongewenste neveneffecten wordt bewerkstelligd.” Het optimale effect in deze definitie verwijst naar de output van de te evalueren regeling, in dit geval de statistieken die Nederland conform de WOT-EI verplicht is te leveren aan diverse Europese instanties. Hoofdstuk 3 concludeert dat de WOT-EI doeltreffend wordt uitgevoerd. Dit betekent dat de gevraagd statistieken op tijd en met de vereiste kwaliteit worden opgeleverd. Dit is wat SEO Economisch Onderzoek betreft een voldoende invulling van het “optimale effect” waarover de RPE spreekt.

De vervolgvraag is dan of deze prestatie in de periode 2016-2020 tot stand is gekomen tegen de laagste kosten. Voor deze evaluatie is geen boekhoudkundig onderzoek verricht om vast te stellen of kostenbesparingen bij CEI mogelijk zijn. Dit rapport stelt vast dat in de periode 2016-2020 het jaarbudget voor WOT-EI beperkt is gestegen met 4,5 procent. Deze stijging was deels voor compensatie van gestegen tarieven, maar blijft in totaal beneden de gecumuleerde inflatie voor de periode 2016-2020. De gecumuleerde inflatie bedroeg 6,3 procent. Dit betekent dat in reële termen het budget voor de WOT-EI in de te evalueren beperkt gedaald is, terwijl het takenpakket onder de WOT-EI niet noemenswaardig is veranderd.

De subsidie werkt als wat in de economische regulering een prijsplafond genoemd wordt.⁵ Dit is een reguleringsmethode waarin vooral op output en niet zozeer op input wordt gestuurd. Het voordeel van dit instrument is de prikkel voor kostenbesparing: de gereguleerde instantie heeft geen middel om de omzet te verhogen – de opbrengst ligt vast onder het plafond – maar kan alleen via kostenreducties het rendement verbeteren. Uit gesprekken met projectleiders en management van CEI blijkt de subsidie in de praktijk inderdaad druk op de beschikbare budgetten voor de diverse projecten zet. De subsidie is net toereikend voor de uitvoering van de gevraagde taken, maar wordt wel als knellend ervaren. De omschakeling naar digitale processen vraagt investeringen in systemen en mensen. Het gevolg van de druk op de budgetten is soms dat investeringen in de benodigde infrastructuur worden uitgesteld. In de te evalueren periode is extra budget beschikbaar gesteld voor enkele ICT-projecten. Binnen de reguliere subsidie was er geen ruimte om deze kosten te dekken, een indicatie dat er door CEI naar kostenbesparingen wordt gezocht om WOT-EI uit te voeren binnen het beschikbare budget. Gesprekspartners geven tevens aan dat het lastig is voldoende gekwalificeerd personeel aan te trekken zonder het beschikbare budget te overschrijden. CEI koopt ook data in van derde partijen. Deze partijen rekenen kostenstijgingen wel door. Aangezien CEI opereert

---

⁵ Zie bijvoorbeeld Poort en Tieben (2010).

onder een vast subsidieplafond is verhaal van deze extra kosten niet mogelijk en moeten besparingen worden doorgevoerd om binnen de begroting te blijven.

Bij de beoordeling van de doelmatigheid spelen tevens de procedurele waarborgen voor budgetbeheersing een rol. Uit gesprekken blijkt dat de interne cultuur binnen Wageningen Research gericht is op het stimuleren van budgetverantwoordelijkheid: projectleiders worden aangesproken op het financiële resultaat van de door hen geleide projecten. Dit maakt het mogelijk om eventuele kostenoverschrijdingen te bespreken. Deze interne cultuur verklaart mogelijk mede waarom het percentage kostenoverschrijdingen binnen de projecten van WOT-EI beperkt is ten opzichte van het totale budget. Daarnaast speelt de invulling van het opdrachtgeverschap een rol. In het opdrachtgeversoverleg wordt jaarlijks teruggeblikt en vooruitgekeken naar de financiële situatie van de projecten, ondersteund door adviezen van de adviescommissie.

Op basis van deze observaties concludeert SEO Economisch Onderzoek dat de doelmatigheid van WOT-EI in de periode 2016-2020 beoordeeld kan worden als voldoende. Er is geen vergelijkingsmateriaal beschikbaar waaruit zou blijken dat dezelfde prestatie kan worden geleverd tegen lagere kosten. Dit zou mogelijk kunnen blijken uit een internationale vergelijkend onderzoek. Er is echter geen kosteninformatie beschikbaar uit andere landen voor de Europese verplichtingen die ten grondslag liggen aan WOT-EI. Wel laten internationale afnemers zoals Eurostat weten dat de dataverzameling in Nederland relatief kostenefficiënt plaatsvindt. Dit oordeel is mede gebaseerd op de hoge mate van automatisering die wordt toegepast in de dataverzameling. Een voorbeeld hiervan is het brede gebruik van webenquêtes in Nederland waar in andere landen soms tijdrovende methoden noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld omdat de vragenlijsten per telefoon of zelfs in een persoonlijk gesprek moeten worden ingevuld. Ook dit oordeel van Eurostat wijst erop dat de uitvoering van WOT-EI door CEI tegen relatief lage kosten plaatsvindt.

Het nadeel van een knellend budget is dat noodzakelijke investeringen worden uitgesteld. In de te evalueren periode heeft CEI een extra budget ontvangen voor investeringen in ICT. Richting de toekomst is van belang dat de juiste balans wordt gevonden tussen de prikkel voor kostenbeheersing en de noodzaak van investeringen in de kennisinfrastructuur om de wijzigingen in de regelgeving voor en behoefte aan economische gegevens op agrarisch gebied adequaat te kunnen volgen. Dit vraagt voor de komende periode een hoger budget dat thans voorhanden is: tussen 2016 en 2020 is de subsidie voor WOT-EI in reële termen gedaald en kon zelfs in onvoldoende mate tariefcompensatie worden gegeven.

5 Toekomstbestendigheid WOT-EI

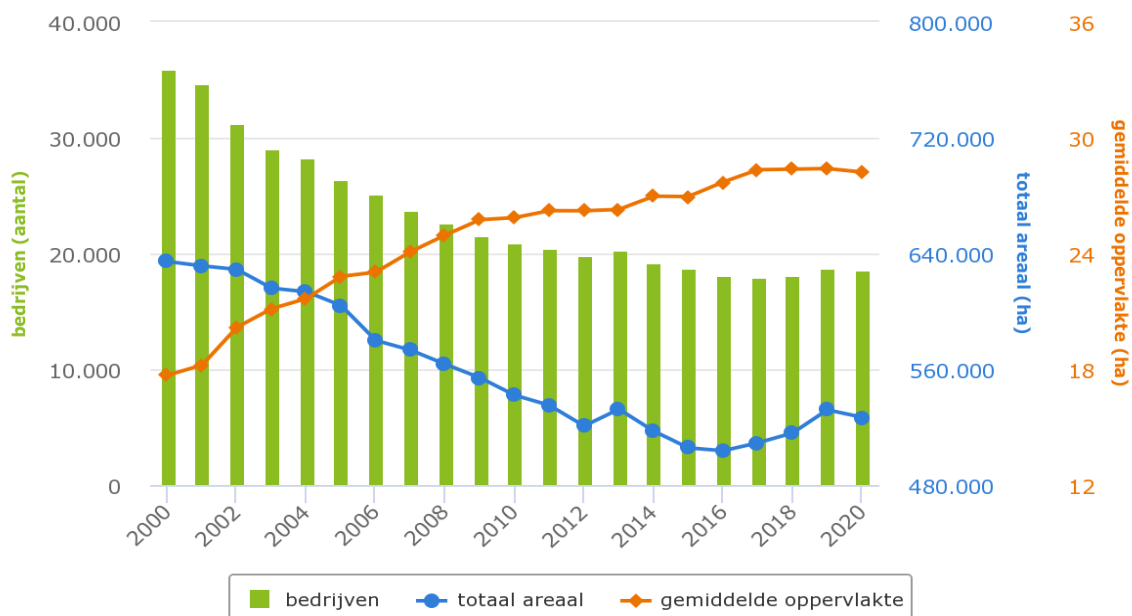
Veranderingen in het agrobiel en de structuur van de agrarische sector hebben gevolgen voor de uitvoering van WOT-EI. Dit hoofdstuk concludeert dat de WOT-EI voldoende toekomstbestendig is.

Wat gaat er veranderen?

Sectorstructuur

De uitvoering van de WOT-EI zal moeten inspelen op de veranderingen in de agrarische sector. Een belangrijk aspect van de veranderingen in deze sector is de schaalvergroting. Figuur 5.1 toont ter illustratie de ontwikkelingen in de akkerbouw in de afgelopen twintig jaar. De figuur toont dat de sector in zeker zin onder druk staat, omdat het totale areaal dat beschikbaar is voor landbouw is afgenomen van 634 duizend hectare in 2000 naar 526 duizend hectare in 2020. Dit is een afname van 18 procent. Parallel aan deze ontwikkeling is een daling van het aantal bedrijven waarneembaar van bijna 36 duizend naar 18,6 duizend in 2020; bijna een halvering van het aantal akkerbouwbedrijven. Dankzij deze sterke daling is het gemiddelde areaal per bedrijf toegenomen van 18 naar 28 hectare, een stijging van iets meer dan vijftig procent in twintig jaar. Deze groei tekent de schaalvergroting in dit segment van de agrarische sector.⁶ Kijken we naar de veeteelt dan zien we een vergelijkbare ontwikkeling.⁷ Het aantal bedrijven neemt sterk af, maar het aantal dieren per bedrijf groeit met percentages tussen de 100 procent (melkkoaien) en 372 procent (varkens). Nemen we de land- en tuinbouwbedrijven samen dan is een sterke daling waarneembaar in het totaal aantal bedrijven van circa 45 procent tussen 2000 en 2019.

Figuur 5.1 De gemiddelde grootte van een akkerbouwbedrijf steeg met meer dan 50 procent in twintig jaar

Bron: CBS-Landbouwtelling, agrimatie. Betreft data voor totale akkerbouw.

⁶ Dit is een gemiddelde voor de totale akkerbouw. In specifieke deelsectoren ging de schaalvergroting veel sneller. De glastuinbouw is een voorbeeld waar het gemiddelde areaal per bedrijf toenam van 0,95 naar 2,76 hectare, een groei van 290 procent.

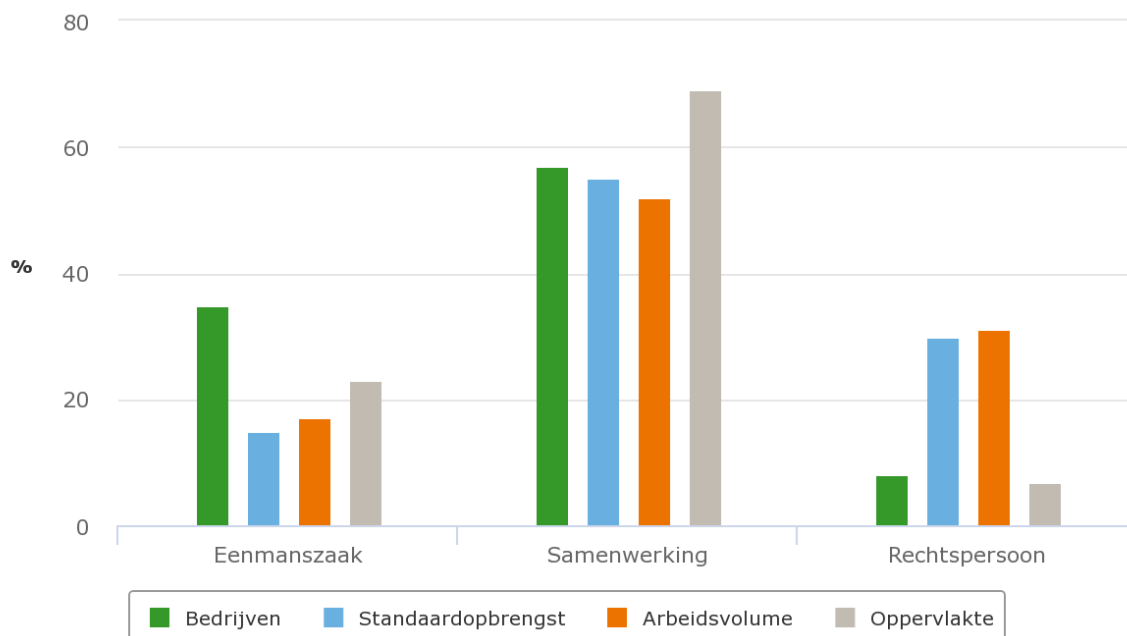
⁷ Op <https://www.agrimatie.nl/> is tevens informatie per sector over bijvoorbeeld de melkveehouderij, pluimveehouderij, varkenshouderij en de overige veehouderij te vinden. Om dit rapport zo bondig mogelijk te houden is er voor gekozen om deze figuren hier niet weer te geven.

De visserij lijkt zich deels te onttrekken aan de trend naar schaalvergroting. Het aantal vaartuigen in deze sector is tussen 2003 en 2019 gedaald met 10 procent. Bij de grote zeevisserij is de daling van het aantal trawlers met bijna zestig procent opmerkelijk groot. In de kottervisserij gaat de daling van het aantal vaartuigen gepaard met een daling van de gemiddelde aanvoer per kotter van bijna 5 procent. In de grote zeevisserij is wel sprake van een stijging van de gemiddelde vangst per vaartuig van meer dan 40 procent: de daling in het aantal trawlers is groter dan de daling in de totale aanvoer (van 433 miljoen kg in 2003 naar 239 miljoen kg in 2019).

De trend naar schaalvergroting heeft gevolgen voor de bedrijfsvoering. De daling in het aantal bedrijven betreft vooral de boeren die opereren zonder rechtspersoonlijkheid. Het aantal eenmanszaken daalde tussen 1999 en 2019 met 70 procent.⁸ Het aantal bedrijven met rechtspersoonlijkheid zoals een besloten vennootschap (bv) bleef in de genoemde periode constant. Dit heeft tot gevolg dat het aandeel van de agrarische bedrijven met rechtspersoonlijkheid in de afgelopen twintig jaar is gestegen. Was in 1999 nog 62 procent van de bedrijven in de land- en tuinbouwsector een eenmanszaak (dus een natuurlijk persoon), in 2019 was de maatschap en vennootschap onder firma (vof) met 57 procent de belangrijkste samenwerkingsvorm. De bedrijven met rechtspersoonlijkheid vinden we overigens vooral in de glastuinbouw.

De rechtspersoonlijkheid is een indicator van het type bedrijf en de economische omvang. De bedrijven in de land- en tuinbouw die als rechtsvorm een natuurlijk persoon zijn (eenmanszaak en vof) zijn voor het overgrote deel gezinsbedrijven. Dit zijn tevens relatief kleine bedrijven. De omzet en werkgelegenheid in bedrijven met rechtspersoonlijkheid (bv) zijn relatief groter. De schaalvergroting en toename van het relatieve aandeel van bedrijven met rechtspersoonlijkheid in de land- en tuinbouw onderstreept de voortschrijdende professionalisering in de sector.

Figuur 5.2 Agrarische bedrijven met rechtspersoonlijkheid zijn gemiddeld groter qua economische omvang

Bron: CBS (via agrimatie). Betreft verdeling bedrijven in procenten qua aantal, oppervlakte, opbrengst en arbeidsvolume in 2019.

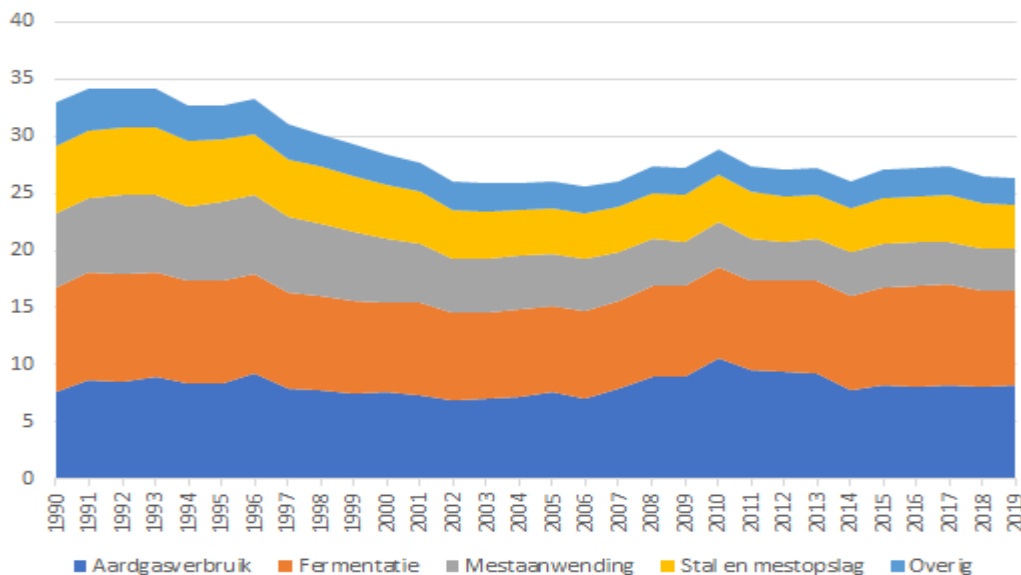
⁸ Circa een derde van deze daling is toe te schrijven aan de wijziging in de registratie. Bedrijven die niet zijn geregistreerd in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel worden niet meer in de landbouwtelling opgenomen. Het zijn vooral bedrijven met een zeer kleine economische omvang die zich niet inschrijven bij de KvK en derhalve uit de registratie zijn weggevallen.

Duurzaamheid

Een andere trend in de agrarische sector is de groeiende aandacht voor duurzaamheid. Het aandeel van de landbouw in de totale CO₂-emissies was in 2019 met 26,4 Mton 14 procent. De CO₂-emissies zijn de landbouw sinds 1990 met twintig procent gedaald (zie Figuur 5.3) maar het aandeel in de totale broeikasgasemissies is gelijk gebleven. In 1990 was dit aandeel 15 procent.

Figuur 5.3 geeft de verdeling weer van de CO₂-emissies binnen de landbouw. Aardgasverbruik veroorzaakt ongeveer dertig procent van de emissies in de sector. Dit verbruik vindt plaats in WKK-installaties waarmee vooral de kassen worden verwarmd en waarmee tegelijkertijd elektriciteit wordt geproduceerd. De overige emissies hangen samen met de veeteelt en de mestaanwending. Bij fermentatie gaat het om de uitstoot van methaan, dat ontstaat in het spijsverteringskanaal van met name runderen. Ook in gebieden waar varkens gehouden worden, ontstaat (met name) methaan in de stal en bij de mestopslag. De uitstoot door vee en mest is vooral in de jaren negentig omlaag gegaan.

Figuur 5.3 De CO₂-emissie in de agrarische sector is sinds 1990 met 20 procent afgenomen

Bron: CBS

Naast de broeikasgassen (CO₂, lachgas en methaan) speelt de landbouw een rol bij de uitstoot van luchtverontreinigende stoffen. In 2019 was ruim 85 procent van de emissie van ammoniak afkomstig uit de landbouw. Het aandeel van de sector in de emissies van stikstofoxiden (NO_x) was in 2019 16,6 procent

Ontwikkeling in de regelgeving voor landbouwstatistieken

De veranderingen in de beleidsmatige behoefte aan landbouwstatistieken zijn een reactie op de geschetste ontwikkelingen. Zo is het evident dat het belang van gegevens over de relatie tussen landbouw duurzaamheid toeneemt. Deze behoefte speelt op zowel nationaal als op Europees niveau. CEI zal hier als uitvoerder van de WOT-EI effectief en efficiënt op moeten inspelen. Daarnaast verandert de Europese regelgeving die de verplichtingen van de WOT-EI inkadert. Recentelijk is de regelgeving voor de landbouwtellingen gemoderniseerd. Komende aanpassingen zullen betrekking hebben op de mate van detail van de tellingen, bijvoorbeeld als het gaat om de uitsplitsing van gegevens naar regio's en de modernisering van de gegevensverzameling.

Is WOT-EI toekomstbestendig?

De vraag voor deze evaluatie is of CEI als uitvoerder van de WOT-EI in staat is deze veranderingen adequaat te volgen. De veranderingen in de sectorstructuur bieden kansen en bedreigingen voor de dataverzameling. Enerzijds betekent de transitie van gezinsbedrijven naar grote BV's dat de dataverzameling complexer wordt. Dit hangt samen met de groei in omvang van de bedrijven en de complexiteit van hun boekhouding. Anderzijds betekent deze transitie dat de professionalisering in de sector toeneemt waardoor steeds meer gegevens digitaal beschikbaar komen. Dit betekent in theorie dat deze gegevens efficiënt ontsloten kunnen worden. In de praktijk kent de toegang tot digitale gegevens een aantal knelpunten, omdat bedrijven verschillende boekhoudsystemen gebruiken waardoor maatwerk nodig is bij het 'aftappen' van deze gegevens. Ook stelt digitale gegevensverzameling hogere eisen aan de digitale vaardigheden van de onderzoekers, die voor deze taak moeten worden opgeleid.

Een ander aspect dat een rol speelt in het licht van de veranderingen in de sectorstructuur betreft het werven van deelnemers. CEI ervaart dat werving van bedrijven meer moeite kost. De verwachting is dat het in de toekomst meer inspanning zal vergen om voldoende deelnemers voor de projecten te verwerven. De oorzaak hiervan ligt bij de motivatie voor deelname, die op vrijwillige basis geschiedt. De 'vergoeding' voor deelname is het delen van markt-specifieke data door CEI met deelnemers. Maar zeker grotere bedrijven hebben alternatieve databronnen en hebben via de eigen systemen de beschikking over 'real time' data om de prestaties van het bedrijf te monitoren. Men ziet de meerwaarde van het delen van data niet langer. Het collectieve belang wordt vaak wel ingezien, maar beschouwt men dan eerder als verantwoordelijkheid van de 'buurman'.

De goede kwaliteit van de digitale infrastructuur in Nederland (vrijwel 100 procent internetpenetratie) en de hoge mate van professionalisering van de agrarische sector stellen CEI in staat om de WOT-EI efficiënt uit te voeren. Volgens Eurostat en het European Farm Accountancy Data Network (FADN) worden de Nederlandse data altijd op tijd aangeleverd en loopt Nederland voorop als het gaat om het implementeren van de wijzigingen in de relevante methodologieën voor de landbouwstatistiek. Zo biedt WOT-EI thans al een geïntegreerd beeld op bedrijfsniveau waar dat in andere lidstaten nog niet het geval is. Ook vindt de data-inzameling deels geautomatiseerd plaats of via webenquêtes waar in andere landen arbeidsintensieve methoden nodig zijn, zoals face-to-face interviews en bedrijfsbezoek. De verwachting is daarom dat de uitvoering van WOT-EI door CEI in voldoende mate toekomstbestendig is. De voorwaarde hierbij is wel dat er budgettaire voldoende ruimte is om de kennis en vaardigheden van de WR-onderzoekers die worden ingezet voor WOT-EI in voldoende mate te laten meegroeien met de digitalisering. Dit vraagt in de toekomst verhoging van het WOT-EI budget dat thans alleen (bepaald) voorziet in tariefcompensatie, maar geen rekening houdt met kostenverhogende ontwikkelingen zoals training en opleiding in de data-inzameling en hogere kosten voor de werving van deelnemers.

De verschuiving van financiële gegevens naar duurzaamheidsgegevens die wordt voorzien is ook thans al waar te nemen. Waar deze vraag naar 'nieuwe' gegevens ontstaat is het oordeel van instanties zoals Eurostat dat Nederland daar snel op inspeelt, deels omdat de gegevens in ons land vaak al beschikbaar zijn. Ook voor deze verschuiving in de aard van de gegevens concludeert deze evaluatie dat de uitvoering van WOT-EI door CEI toekomstbestendig is. Een mogelijk verbeterpunt dat hierbij door gesprekspartners wordt genoemd is de methodologie. Zeker op het terrein van duurzaamheid zijn meerdere instanties actief met data-inzameling.⁹ Het komt voor dat de gegevens van deze verschillende instanties niet altijd overeenstemmen met de gegevens uit Wageningen. In deze situatie is het nodig om transparant te zijn over de methodologie zodat eventuele verschillen te verklaren zijn. Op dit punt is

---

⁹ Agrimatie.nl bevat een scala aan milieu-indicatoren. De gegevens voor enkele van deze indicatoren zijn afkomstig uit het bedrijveninformatienet zoals het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Daarnaast zijn er WOT-EI-projecten die zich specifiek richten op duurzaamheidsindicatoren voor de agrarische sector (WOT-06-001-013) en het totaal gebruik van energie en meststoffen in de agrarische sector (WOT-06-001-036).

volgens enkele gesprekspartners verbetering mogelijk. Als het gaat om deze duurzaamheidsgegevens is het niet altijd duidelijk welke methodologie gevolgd wordt door Wageningen Research. Als er meer duurzaamheidsgegevens in de toekomst onder WOT-EI gaan vallen is het dus noodzakelijk dat CEI transparant is over de methodologie waarmee deze gegevens tot stand zijn gekomen.

6 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk presenteren we de conclusies naar aanleiding van de evaluatie WOT-EI. Daarnaast staan we stil bij de vier hoofdthema's zoals benoemd in de onderzoeksvragen. We sluiten af met enkele aanbevelingen voor de toekomst van WOT-EI en belichten enkele kwetsbaarheden.

6.1 Conclusies

a. Doeltreffendheid

Voor het onderdeel doelmatigheid moeten de volgende twee vragen beantwoord worden:

- a. Bereiken wij de doelen (geformuleerde taken) die we moeten behalen?
- b. Zijn de ontvangers en gebruikers van de informatie tevreden?

De beleidsdoelstelling voor WOT-EI is het tijdig leveren van de wettelijke vereiste data zoals beschreven in Hoofdstuk 2 onder de voorwaarde dat daarbij tevens voldaan wordt aan de wettelijke kwaliteitseisen. SEO Economisch Onderzoek concludeert dat voor de periode 2016-2020 in 82 procent van de projecten het toegezegde product volledig en tijdig geleverd is, bij 14 procent van de projecten zijn de producenten vrijwel volledig en tijdig geleverd. Deze tijdigheid is gemeten ten opzichte van de interne deadlines per project. CEI en enkele afnemers zoals Eurostat laten weten dat de door Nederland verstrekte data voor 100 procent voldoen aan de wettelijke deadlines.

De conclusie op basis van deze analyse is dat het CEI er goed in is geslaagd om de dataverzameling en ontsluiting uit te voeren en dat (blijkens de interviews) in vrijwel alle gevallen naar tevredenheid van de eindgebruikers. Daarnaast stellen wij vast dat het CEI in de jaarverslagen volledig, uitgebreid en transparant over de voortgang en doeltreffendheid van de projecten rapporteert. Geïnterviewden onderschrijven dit beeld.

b. Doelmatigheid

Voor het onderdeel doelmatigheid moeten de volgende vragen beantwoord worden:

- a. Behalen wij de doelen op een zo kostenefficiënt mogelijke wijze?
- b. Hoe doelmatig is Nederland in vergelijking met andere Europese landen?

Deze evaluatie concludeert dat de doelmatigheid van WOT-EI voldoende is: CEI voert WOT-EI uit op een kostenefficiënte wijze. Er is zijn in deze evaluatie geen indicaties gevonden dat de uitvoering van WOT-EI in de periode 2016-2020 tegen lagere kosten had kunnen plaatsvinden.

SEO Economisch Onderzoek stelt vast dat in de periode 2016-2020 het jaarbudget voor WOT-EI beperkt is gestegen met 4,5 procent. Deze stijging was deels voor compensatie van gestegen tarieven, maar blijft in totaal beneden de gecumuleerde inflatie voor de periode 2016-2020. De gecumuleerde inflatie bedroeg 6,3 procent. Dit betekent dat in reële termen het budget voor de WOT-EI in de te evalueren periode beperkt gedaald is, terwijl het takenpakket onder de WOT-EI niet noemenswaardig is veranderd.

Het subsidieplafond heeft CEI in de periode 2016-2020 geprikkeld WOT-EI kostenefficiënt uit te voeren. Op sommige vlakken werd CEI geconfronteerd met kostenstijgingen zoals salarisstijgingen en hogere kosten voor de inkoop van data van derden. Deze kostenstijgingen waren alleen mogelijk dankzij besparingen elders. Uit gesprekken blijkt dat de subsidie net toereikend is voor de uitvoering van de gevraagde taken, maar het 'plafond' wordt in de praktijk wel als knellend ervaren.

De procedures voor kostenbeheersing zijn volgens SEO Economisch Onderzoek voldoende effectief. CEI rapporteert ieder jaar een financieel verslag met begrotingen en realisaties op projectniveau. Projectleiders worden intern aangesproken op eventuele overschrijdingen. Dit verklaart mede waarom de overschrijdingen in de periode 2016-2020 zeer beperkt waren ten opzichte van het totale budget.

Het is niet mogelijk gebleken om gegevens te vinden in andere landen als vergelijkingsmateriaal voor de doelmatigheid van WOT-EI in Nederland. Wel laten internationale afnemers zoals Eurostat weten dat de dataverzameling in Nederland relatief kostenefficiënt plaatsvindt. Dit oordeel is mede gebaseerd op de hoge mate van automatisering die wordt toegepast in de dataverzameling. Een voorbeeld hiervan is het brede gebruik van webenquêtes in Nederland waar in andere landen soms tijdrovende methoden noodzakelijk zijn, bijvoorbeeld omdat de vragenlijsten per telefoon of zelfs in een persoonlijk gesprek moeten worden ingevuld. Ook dit oordeel van Eurostat wijst erop dat de uitvoering van WOT-EI door CEI tegen relatief lage kosten plaatsvindt.

Het nadeel van een knellend budget is dat noodzakelijke investeringen worden uitgesteld. In de te evalueren periode heeft het CEI een extra budget ontvangen voor groot onderhoud van de ICT. Richting de toekomst is van belang dat de juiste balans wordt gevonden tussen de prikkel voor kostenbeheersing en de noodzaak van investeringen in de kennisinfrastructuur om de wijzigingen in de regelgeving voor en behoefte aan economische gegevens op agrarisch gebied adequaat te kunnen volgen. Dit vraagt voor de komende periode een hoger budget dat thans voorhanden is: tussen 2016 en 2020 is de subsidie voor WOT-EI in reële termen gedaald en kon zelfs in onvoldoende mate tariefcompensatie worden gegeven. Dit sluit aan bij de aanbeveling van de adviescommissie om het onderhoud van de ICT structureel te financieren.

c. *Toekomstbestendigheid*

Voor het onderdeel toekomstbestendigheid moeten de volgende vragen beantwoord worden:

- a. In hoeverre past de verschuiving van het verzamelen van puur financiële gegevens naar het verzamelen van duurzaamheidsbrede gegevens binnen de huidige structuur van de WOT?
- b. In hoeverre past de verandering van gezinsbedrijven naar grote besloten vennootschappen met meerdere locaties binnen de huidige structuur en werkwijze van de WOT?

Hoofdstuk 5 beschrijft de ontwikkelingen die raken aan de toekomstbestendigheid van WOT-EI zoals de veranderingen binnen de agrarische sector en de behoefte aan een ander type data. SEO Economisch Onderzoek concludeert dat CEI als uitvoerder van de WOT-EI voldoende in staat is deze veranderingen adequaat te volgen. De digitalisering van de data-inzameling is in Nederland al vergevorderd. De verschuiving van financiële gegevens naar gegevens op het terrein van duurzaamheid zal in Nederland geen problemen geven, omdat deze gegevens over het algemeen al verzameld worden.¹⁰ Volgens Eurostat en FADN worden de Nederlandse data altijd op tijd aangeleverd en loopt Nederland voorop als het gaat om het implementeren van de wijzigingen in de relevante methodologieën voor de landbouwstatistiek.

De conclusie over de toekomstbestendigheid van de WOT-EI is conditioneel op de beschikbaarheid van voldoende budget. Het budget moet in voldoende mate 'mee-ademen' met de knelpunten die bij de toekomstige ontwikkelingen een rol spelen. Zo kent de toegang tot digitale gegevens een aantal knelpunten, omdat bedrijven

¹⁰ Hoe de Europese verplichtingen voor duurzaamheidsindicatoren eruit zullen zien is op dit moment nog niet bekend, omdat de regelgeving nog in ontwikkeling is. Denk aan de uitbreiding van FADN met duurzaamheidsindicatoren waarover op dit moment gesprekken lopen. In Hoofdstuk 5 is verwezen naar de lopende WOT-projecten gericht op duurzaamheidsindicatoren zoals het overzicht van investeringen in duurzame productiesystemen dat jaarlijks op verzoek van de Tweede Kamer wordt opgesteld.

verschillende boekhoudsystemen gebruiken waardoor maatwerk nodig is bij het 'aftappen' van deze gegevens. Ook stelt digitale gegevensverzameling hogere eisen aan de digitale vaardigheden van de onderzoekers, die voor deze taak moeten worden opgeleid. Een ander aspect dat een rol speelt in het licht van de veranderingen in de sectorstructuur betreft het werven van deelnemers. CEI ervaart dat werving van bedrijven meer moeite kost. De verwachting is dat het in de toekomst meer inspanning en dus meer kosten zal vergen om voldoende deelnemers voor de projecten te werven. De adequate oplossing van dergelijke knelpunten vraagt in de toekomst mogelijk om verhoging van het WOT-EI budget dat thans alleen (beperkt) voorziet in tariefcompensatie, maar geen rekening houdt met kostenverhogende ontwikkelingen zoals training en opleiding in de data-inzameling en hogere kosten voor de werving van deelnemers.

d. *Implementatie Europese regelgeving*

Voor het onderdeel implementatie Europese regelgeving moeten de volgende vragen beantwoord worden:

a. Hoe hebben andere landen de Europese wetgeving geïmplementeerd?   b. Zou Nederland het anders doen als er geen Europese verplichting zou zijn?

Hoofdstuk 2 beschrijft de implementatie van de Europese regelgeving in Nederland omtrent de economisch informatievoorziening op agrarisch gebied. Bijlage J vat de informatie samen die bekend is over de implementatie van deze regelgeving in andere lidstaten. Deze informatie is fragmentarisch. Op het terrein van de visserijstatistieken levert een actief netwerk van instellingen veel vergelijkende informatie. Zo komen de hoofden van de verschillende visserijsectoren van alle lidstaten jaarlijks samen om hun methodiek- en kwaliteitsresultaten te bespreken. Daarnaast levert elke visserijsector jaarlijks cijfers met een begeleidend verslag van de methodiek. Hieruit blijkt de grote verscheidenheid aan methoden voor de verzameling van visserijstatistieken.

De verklaring voor deze verschillen is deels dat vissoorten niet universeel voorkomen in alle lidstaten en ook registratiesystemen verschillen per lidstaat. Bijvoorbeeld als het gaat om 'anadrome en katadrome soorten in zoet water' verplicht Nederland vissers om de vangst van deze soorten vis te registreren in een online registratiesysteem. Denemarken beoordeelt de populatie met behulp van elektrovisen en het taggen van vissen. Duitsland maakt gebruik van biologische variabelen gebaseerd op monsters van gevangen vis, surveys en de jaarlijks door vissers gerapporteerde hoeveelheid gevangen vissen.

Het is moeilijk om een uitspraak te doen over welke van deze methoden het beste is. Ook wanneer de totale kosten voor het verzamelen van de visserij gegevens worden bekeken valt er niets te zeggen over welke methode het efficiëntst is ingericht. Op basis van de verschillende methoden en de totale kosten is er geen conclusie te trekken over doelmatigheid, doeltreffendheid of toekomstbestendigheid.

Naast de jaarrapportages van elke lidstaat is ook de jaarlijkse evaluatie van de Europese Commissie van deze rapportages publiek. De evaluatie van 2020 toont aan dat, met uitzondering van enkele meldingen over tegenstrijdige, ontbrekende en/of onduidelijke informatie, geen enkele lidstaat problemen ervaart met het verzamelen van de visserijgegevens. De jaarrapporten van alle lidstaten zijn, soms op enkele details na, als voldoende beoordeeld.

Een andere bron voor het maken van een internationale vergelijking is de European Farm Accountancy Data Network (FADN). FADN verzamelt gedetailleerde economische en financiële informatie over de Europese agrarische sector. Deze data worden intensief gebruikt om het agrarisch beleid van de Europese Unie te evalueren. Het FADN verwerkt gegevens uit lidstaten op een geharmoniseerde manier, maar laat ook ruimte voor maatwerk. Dit maatwerk is nodig om rekening te kunnen houden met lokale omstandigheden.

In de meeste lidstaten is het verantwoordelijke ministerie de opdrachtgever. Dit is meestal het ministerie van landbouw. Het ministerie kan zelf de coördinatie op zich nemen of dit uitbesteden aan een publieke organisatie of een onderzoeksinstelling. In sommige lidstaten wordt het verzamelen van financieel economische informatie (deels) uitbesteed aan accountantskantoren of consultants. Sommige lidstaten kiezen ervoor om de dataverzameling deels intern op te pakken en deels uit te besteden aan onafhankelijke organen waar CEI een voorbeeld van is.

Tabel 6.1 geeft een overzicht van de diverse modellen die in Europa op dit terrein worden gevolgd. Dit overzicht betreft FADN en geeft inzicht in de diverse organisatiemodellen die in Europa voor agrarische statistieken worden gehanteerd en de verschillen die daarin bestaan.

Tabel 6.1 Diverse organisatiemodellen in Europa voor de uitvoering van FADN-verplichtingen

Coördinatie/Liaison	Dataverzameling		
	Accountantskantoor	Advieskantoor	Onafhankelijk (extern) orgaan
Ministerie	Spanje, Slovenië, Frankrijk, Estland, Tsjechië, België, Verenigd Koninkrijk, Portugal	Estland, Roemenië	Luxemburg, Verenigd Koninkrijk, Estland, Cyprus, Bulgarije, Malta, Portugal, Griekenland, België
Onderzoeksinstelling	Finland, Oostenrijk, Nederland, Duitsland, Hongarije	Letland, Finland, Italië, Litouwen, Slowakije, Polen	Ierland, Slowakije, Nederland
Nationaal statistiek bureau	Denemarken	Zweden	Zweden
Adviesorgaan		Kroatië	

Bron: Collecting sustainability data in different organisational settings of the European FADN (2016)

Er is geen informatie beschikbaar over de kosten die zijn gemoeid met de statistieksystemen in de diverse landen. Eurostat beschikt wel over metadata zoals de tijdigheid van de geleverde statistieken en de kwaliteitsrapporten per land, maar gebruikt deze gegevens niet voor het opstellen een ranking of een andere vorm van benchmarking.

6.2 Aanbevelingen

Op basis van deze evaluatie doet SEO enkele aanbevelingen voor de uitvoering van de WOT-EI:

1. De balans tussen de prikkels voor kostenbeheersing en de noodzaak van structurele investeringen kan beter. Beoordeel jaarlijks of de subsidie voldoende flexibiliteit biedt om in te spelen op toekomstige ontwikkelingen. Structurele investeringen zoals onderhoud van de ICT moeten onderdeel zijn van de structurele financiering;
2. Bij sommige gegevens levert CEI/WR statistieken die ook door andere instituten worden verzameld. Zorg voor een duidelijke verantwoording van de methodologie, zodat eventuele verschillen in de gegevens kunnen worden onderzocht. Dit probleem kan in de toekomst vaker gaan spelen als de nadruk in WOT-EI verschuift van financiële gegevens naar gegevens op het terrein van duurzaamheid;
3. CBS is veelal doorgeefluik voor de WOT-EI-gegevens. Voor externe partners is het niet altijd duidelijk wie contactpersoon is voor bepaalde gegevens: CBS of CEI? Het verdient aanbeveling om voor alle WOT-EI-data duidelijkheid te verschaffen over de contactpersoon. De wijze waarop de informatie op agrimatie.nl is gestructureerd met per onderwerp een contactpersoon is een goed voorbeeld van hoe dit kan worden geregeld;
4. Voor de onderzoekers zijn niet alle handelingen die binnen projecten worden uitgevoerd te herleiden tot wettelijke verplichtingen. Beperk de werkzaamheden van de onderzoekers binnen de WOT tot datgene wat wettelijk verplicht is en maak een helder onderscheid tussen *need to know* en *nice to know*;
5. Enkele geïnterviewden attenderen de onderzoekers erop dat er geen beleidsmedewerker van RVO in de adviescommissie zit. Zij geven aan dat dit wel van toegevoegde waarde zou zijn.

6. Nederland speelt in Europa een vooraanstaande rol als het gaat om dataverzameling en verspreiding in de agrarische sector. Het verdient aanbeveling om de kennis en ervaring die Nederland opdoet te delen met andere lidstaten. Een mogelijkheid hiervoor is via detachering van medewerkers bij Eurostat. In tegenstelling tot andere lidstaten participeert Nederland niet in de internationale gemeenschap die door aanwezigheid bij Eurostat werkt aan data-inzameling en verwerking op het terrein van de agrarische sector. Het verdient aanbeveling om te onderzoeken of medewerkers van CBS of WR in aanmerking komen voor detachering bij Eurostat;

Literatuurlijst

Het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit heeft 31 documenten aangeleverd ten behoeve van de beleidsevaluatie WOT-EI. Tabel 6.2 bevat een overzicht van deze documenten. Daarnaast is er nog de voorgaande evaluatie. De uitkomsten zijn per type document besproken.

Tabel 6.2 Het ministerie van LNV heeft vijf verschillende typen documenten aangeleverd

Type documenten	Naam van document
Visie WOT EI	WOT EI Visie
Jaarrapportages WOT-EI	WOT EI jaarrapportage 2016
	WOT EI jaarrapportage 2017
	WOT EI jaarrapportage 2018
	WOT EI jaarrapportage 2019
	WOT EI jaarrapportage 2020
Verslagen van de adviescommissie	WOT EI verslag AC 3 maart 2016
	WOT EI verslag AC 6 oktober 2016
	WOT EI verslag AC 9 maart 2017
	WOT EI verslag AC 12 oktober 2017
	WOT EI verslag AC 8 maart 2018
	WOT EI verslag AC 11 oktober 2018
	WOT EI verslag AC 7 maart 2019
	WOT EI verslag AC 3 oktober 2019
	WOT EI verslag AC 5 maart 2020
	WOT EI verslag AC 8 oktober 2020
Verslagen opdrachtgeversoverleg	WOT EI verslag OO 17 maart 2016
	WOT EI verslag OO 3 november 2016
	WOT EI verslag OO 23 maart 2017
	WOT EI verslag OO 2 november 2017
	WOT EI verslag OO 21 maart 2018
	WOT EI verslag OO 15 november 2018
	WOT EI verslag OO 13 maart 2019
	WOT EI verslag OO 20 november 2019
WOT EI verslag OO 15 maart 2020 (schriftelijk)	
WOT EI verslag OO 29 oktober 2020	
Werkplannen	WOT EI werkplan 2016
	WOT EI werkplan 2017
	WOT EI werkplan 2018
	WOT EI werkplan 2019
	WOT EI werkplan 2020

ADR (2016), Evaluatie Wettelijke Onderzoekstaak Economische Informatievoorziening, Auditdienst Rijk, Den Haag.

- Poort, J. & Tieben, B. (2010). Van maatstaf naar maatwerk. Een korte geschiedenis van economische regulering. *Tijdschrift voor Toezicht*, 1(4), 27-44.
- Vrolijk, H., Poppe, K., & Keszthelyi, S. (2016). Collecting sustainability data in different organisational settings of the European Farm Accountancy Data Network. *Studies In Agricultural Economics*, 118(3), 138-144. doi: 10.7896/j.1626.

Bijlage A Doeltreffendheid CEI-projecten

Projectcode	Jaar	Producten gerealiseerd?
WOT-06-001-001 <i>Informatienet</i> <i>Land- en tuinbouw</i>	2016	Ja, producten gerealiseerd. Data vraagt om aanvullende controle validatiefase
	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Nee, vertraging i.v.m. coronacrisis
WOT-06-001-002 <i>Data via derden</i>	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2017	Nee, gegevens voor 96% (241/250) verwerkt, overige afspraken nagekomen
	2018	Nee, gegevens voor 95% (237/250) verwerkt, overige afspraken nagekomen
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Nee, gegevens voor 99% (247/250) verwerkt, overige afspraken nagekomen
WOT-06-001-003 <i>Software en beheer</i> <i>Databanken</i>	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-004 <i>COBRA</i>	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-005 <i>Innovatiemonitor</i>	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2017	Onbekend, Niet vast te stellen o.b.v. informatie in het jaarverslag 2017
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-006 <i>Bedrijfskeuzeplan en representativiteit</i> <i>BIN</i>	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2017	Nee, project heeft vertraging (populatiegegevens waren niet beschikbaar)
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-007 <i>Informatienet particulier bosbeheer</i>	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd

Projectcode	Jaar	Producten gerealiseerd?
WOT-06-001-008	2016	Nee, project heeft vertraging (ziekte medewerker)
<i>Informatienet</i>	2017	Nee, project heeft vertraging (ziekte medewerker)
<i>visserij en visteelt</i>	2018	Nee, project heeft vertraging (onvoldoende capaciteit dataverzamelaars)
	2019	Nee, project deels uitgewerkt (84/90 schepen)
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-009	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>Agrarische</i>	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>buitenlandse handel</i>	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
2015	2019	Onbekend, dashboard nog niet vrijgegeven
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-011	2016	Nee, raming energiestatistiek vertraagd door beschikbaarheid basisgegevens
<i>Macrostatistieken</i>	2017	Nee, gegevens deels niet opgeleverd (kunstmeststatistiek)
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-013	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>Prijverzameling</i>	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-014	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>Typologie</i>	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Onbekend, geen vlekkeloze overdracht projectleider
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-015	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>Waardetabellen</i>	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-016	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>EU Farm</i>	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>Accountancy</i>	2018	Onbekend, niet vast te stellen o.b.v. informatie in het jaarverslag 2018
<i>Data Network</i>	2019	Onbekend, niet vast te stellen o.b.v. informatie in het jaarverslag 2019
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-022	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>BINternet</i>	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd

Projectcode	Jaar	Producten gerealiseerd?
WOT-06-001-023	2016	Nee, project heeft vertraging (ziekte bij dataverzamelaar)
<i>Visserij in cijfers</i>	2017	Nee, project heeft deels achterstand door diverse personele veranderingen
	2018	Nee, project heeft vertraging (onvoldoende capaciteit dataverzamelaars)
	2019	Onbekend, niet vast te stellen o.b.v. informatie in het jaarverslag 2019
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-024	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>Microlab</i>	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-030	2016	Nee, project heeft enkele balansen nog niet vastgesteld (afronding verwacht)
<i>Voorzienings- Balansen</i>	2017	Nee, project heeft enkele balansen nog niet vastgesteld
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-031	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>Coördinatie en communicatie CEI</i>	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-032	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>Transversale variabelen</i>	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-034	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>Agrarische sectorrekening</i>	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-036	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>Duurzaamheids- indicatoren</i>	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
WOT-06-001-037	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>STECF</i>	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Nee, vertraging i.v.m. coronacrisis (werkgroep uitgesteld naar 2021)

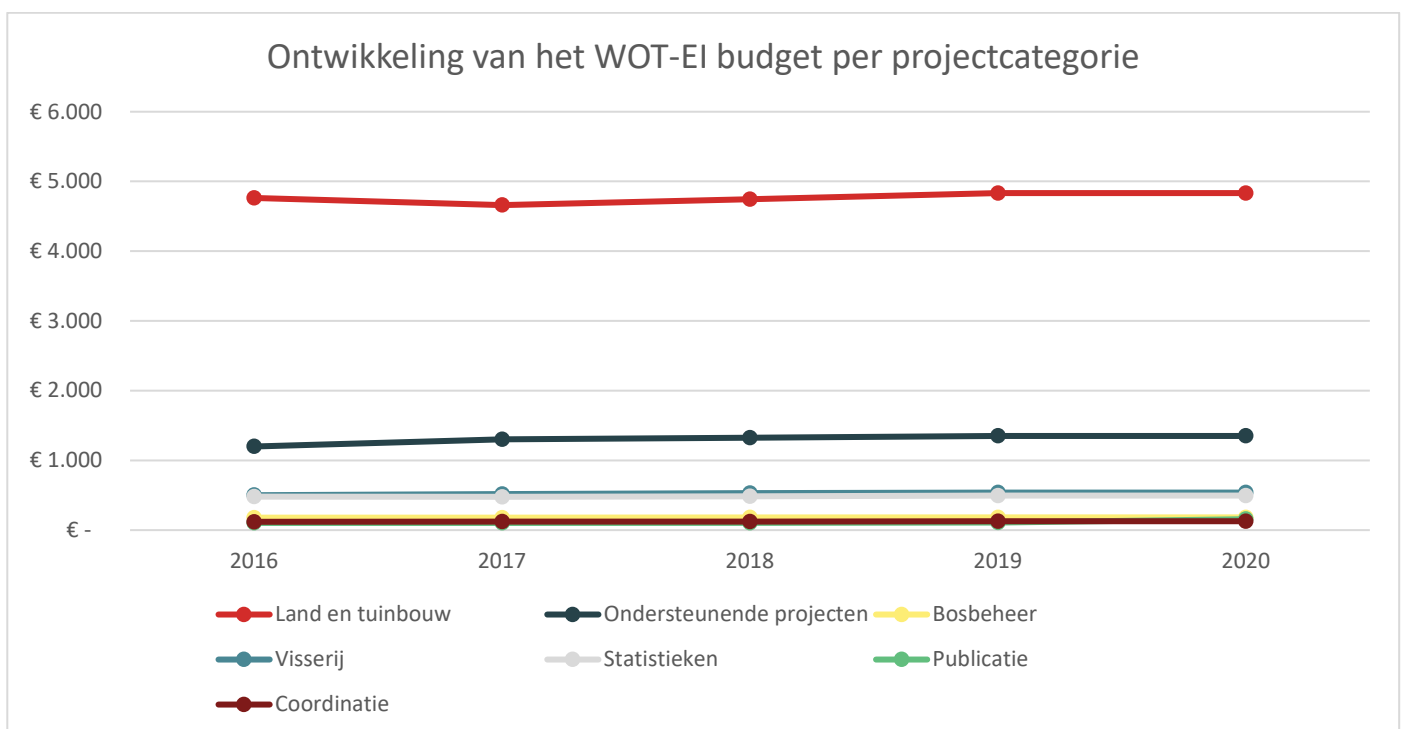
Projectcode	Jaar	Producten gerealiseerd?
WOT-06-001-040	2016	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>Kwaliteitscheck</i>	2017	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
<i>Actuele cijfers</i>	2018	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2019	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd
	2020	Ja, toegezegde producten werkplan zijn volledig en tijdig aangeleverd

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021) o.b.v. jaarverslagen WOT-EI 2016 t/m 2020

Bijlage B Inzicht in de kosten

De werkplannen geven inzicht in de begrote kosten per projecttype, projectcategorie en de begrote salariskosten per schaalniveau. Figuur B. 1 en Figuur B. 2 geven een overzicht van het WOT-EI budget per projectcategorie en projecttype voor de periode 2016 tot en met 2020. Het WOT-EI budget blijft per projectcategorie vrijwel constant in de referentieperiode. Ook het budget per projecttype blijft vrijwel constant. Er is een stijging te zien in het primaire budget in 2019. De stijging van het primaire budget is het gevolg van een stijging in het budget voor het project "Informatienet land- en tuinbouw". Veruit het grootste gedeelte van het budget is gereserveerd voor land- en tuinbouwprojecten. Deze categorie valt onder het primaire projecttype.

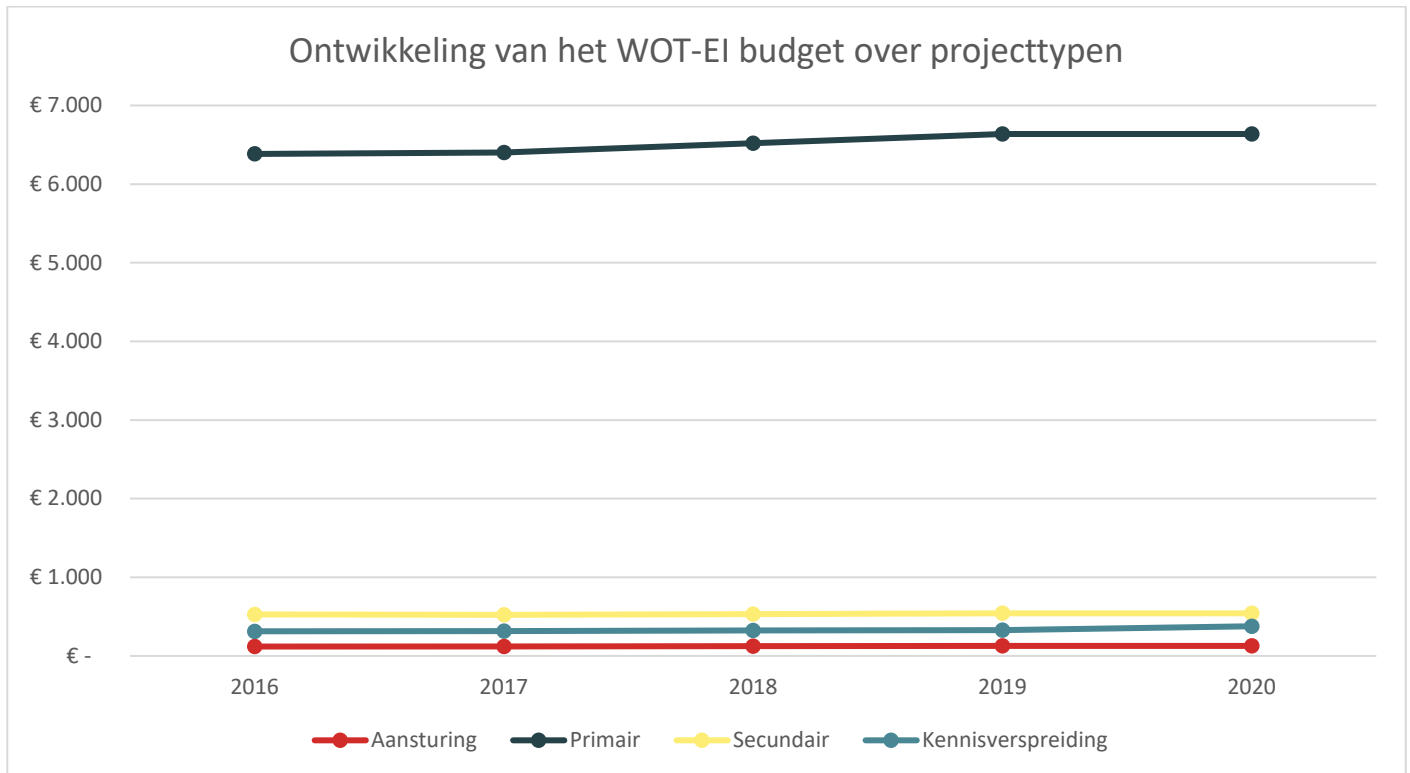
Figuur B. 1 De ontwikkeling van het WOT-EI budget per projectcategorie is vrijwel constant in de periode 2016 tot en met 2020 (x € 1000)

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021) o.b.v. de werkplannen WOT-EI 2016 t/m 2020.

- Noot:
- 1) Projecten zijn ingedeeld in categorieën o.b.v. de figuur 'projecten en onderlinge samenhang' in de werkplannen WOT-EI 2016 - 2020.
  - 2) De gegevens voor 2018 ontbreken in het werkplan WOT-EI 2018. De getallen voor 2018 zijn geïnterpoleerd op basis van de gegevens voor 2017 en 2019.
  - 3) Over project WOT-06-001-017 "gegevens visverwerking" is voor het laatst gerapporteerd in 2016. Dit project is buiten beschouwing gelaten. Project WOT-06-001-043 "pachtnormen" is voor het eerst opgenomen in de werkplannen in 2020. Dit project is wél meegenomen in de figuur.
  - 4) Project WOT-06-001-007 heeft zowel primaire (Informatienet Bosbeheer) als kennisverspreidingstaken (Rapportage particuliere bosbouw). Er is aangenomen dat de salariskosten gelijk verdeeld zijn over de twee taken.

Figuur B. 2 De ontwikkeling van het WOT-EI budget per projecttype is vrijwel constant in de periode 2016 tot en met 2020 (x € 1000)

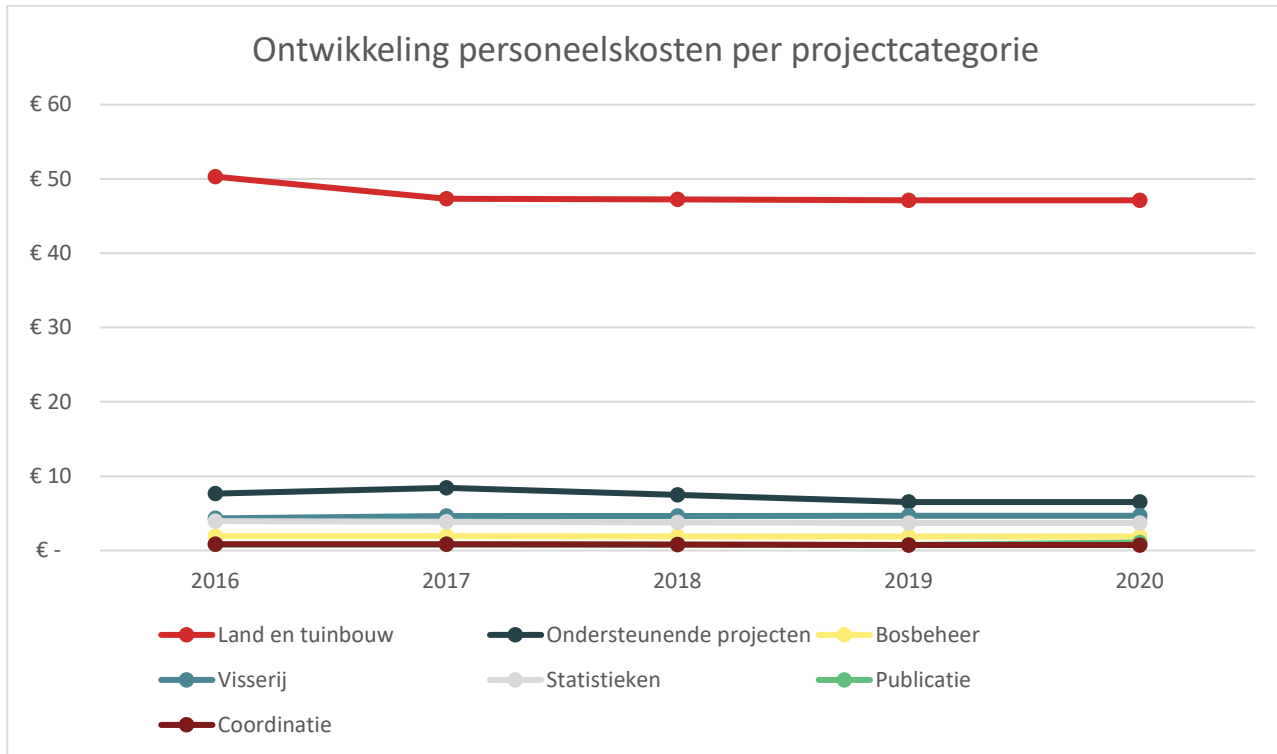

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021) o.b.v. de werkplannen WOT-EI 2016 t/m 2020.

- Noot:
- 1) Projecten zijn ingedeeld in categorieën o.b.v. de figuur 'projecten en onderlinge samenhang' in de werkplannen WOT-EI 2016 - 2020.
  - 2) De gegevens voor 2018 ontbreken in het werkplan WOT-EI 2018. De getallen voor 2018 zijn geïnterpoleerd op basis van de gegevens voor 2017 en 2019.
  - 3) Over project WOT-06-001-017 "gegevens visverwerking" is voor het laatst gerapporteerd in 2016. Dit project is buiten beschouwing gelaten. Project WOT-06-001-043 is voor het eerst opgenomen in de werkplannen in 2020. Dit project is wél meegenomen in de figuur.
  - 4) Project WOT-06-001-007 heeft zowel primaire (Informatienet Bosbeheer) als kennisverspreidingstaken (Rapportage particuliere bosbouw). Er is aangenomen dat de salariskosten gelijk verdeeld zijn over de twee taken.

Figuur B. 3 geeft een overzicht van de ontwikkeling van de personeelskosten per projectcategorie. De personeelskosten per projectcategorie blijven vrijwel constant in de referentieperiode. De hoogste personele kosten zijn voor land- en tuinbouwprojecten.

Figuur B. 3 De personeelskosten per projectcategorie blijven vrijwel constant in de periode 2016 - 2020 ((x € 1000)

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021) o.b.v. de werkplannen WOT-EI 2016 t/m 2020.

Noot: 1) Projecten zijn ingedeeld in categorieën o.b.v. de figuur 'projecten en onderlinge samenhang' in de werkplannen WOT-EI 2016 - 2020.

2) De gegevens voor 2018 ontbreken in het werkplan WOT-EI 2018. De getallen voor 2018 zijn geïnterpoleerd op basis van de gegevens voor 2017 en 2019.

3) Over project WOT-06-001-017 "gegevens visverwerking" is voor het laatst gerapporteerd in 2016. Dit project is buiten beschouwing gelaten. Project WOT-06-001-043 is voor het eerst opgenomen in de werkplannen in 2020. Dit project is wél meegenomen in de figuur.

4) Project WOT-06-001-007 heeft zowel primaire (Informatienet Bosbeheer) als kennisverspreidingstaken (Rapportage particuliere bosbouw). Er is aangenomen dat de salariskosten gelijk verdeeld zijn over de twee taken.

De werkplannen geven ook inzicht in de salarisschalen per projectcategorie en projecttype. Figuur B. 4 laat de ontwikkeling van de personeelskosten per salarisschaal zien voor alle projectcategorieën. Voor land- en tuinbouw komt het merendeel uit schaal 7 - 9. Opvallend is dat tussen 2016 en 2017 het aandeel in salarisschaal 1 - 6 daalt. Dit kan deels verklaard worden doordat de totale personeelskosten tussen 2016 en 2017 voor land- en tuinbouw gedaald zijn. Een alternatieve uitleg is dat (een deel van het) personeel is doorgegroeid naar een hogere schaal.

Voor de ondersteunende project neemt het aandeel salarissen in schaal 7 - 9 af terwijl het aandeel salarissen in schaal 10 - 11 stijgt. Dit kan duiden op doorgroeimogelijkheden. Opvallend is dat het aandeel schaal 1 - 6 nihil is voor deze categorie. De totale salariskosten zijn vrijwel constant in de referentieperiode.

De verdeling over de salarisschalen voor bosbeheer is constant over de tijd, net als de totale salariskosten in de referentieperiode. Voor visserij stijgt het aandeel salariskosten in schaal 7 - 9 over tijd ten koste van salarissen in

schaal 12. Dit duidt mogelijk op het afstoten van ontwikkeltaken naar lagere salarisschalen omdat het werk meer repetitief wordt na verloop van tijd. De totale salariskosten voor visserij zijn vrijwel constant in de referentieperiode.

Het aandeel salarissen voor statistieken in schaal 7 - 9 neemt af, terwijl het aandeel salarissen in schaal 10 - 11 en schaal 12 stijgt. Dit duidt op doorgroeimogelijkheden. De totale salariskosten voor statistieken blijven constant in de referentieperiode.

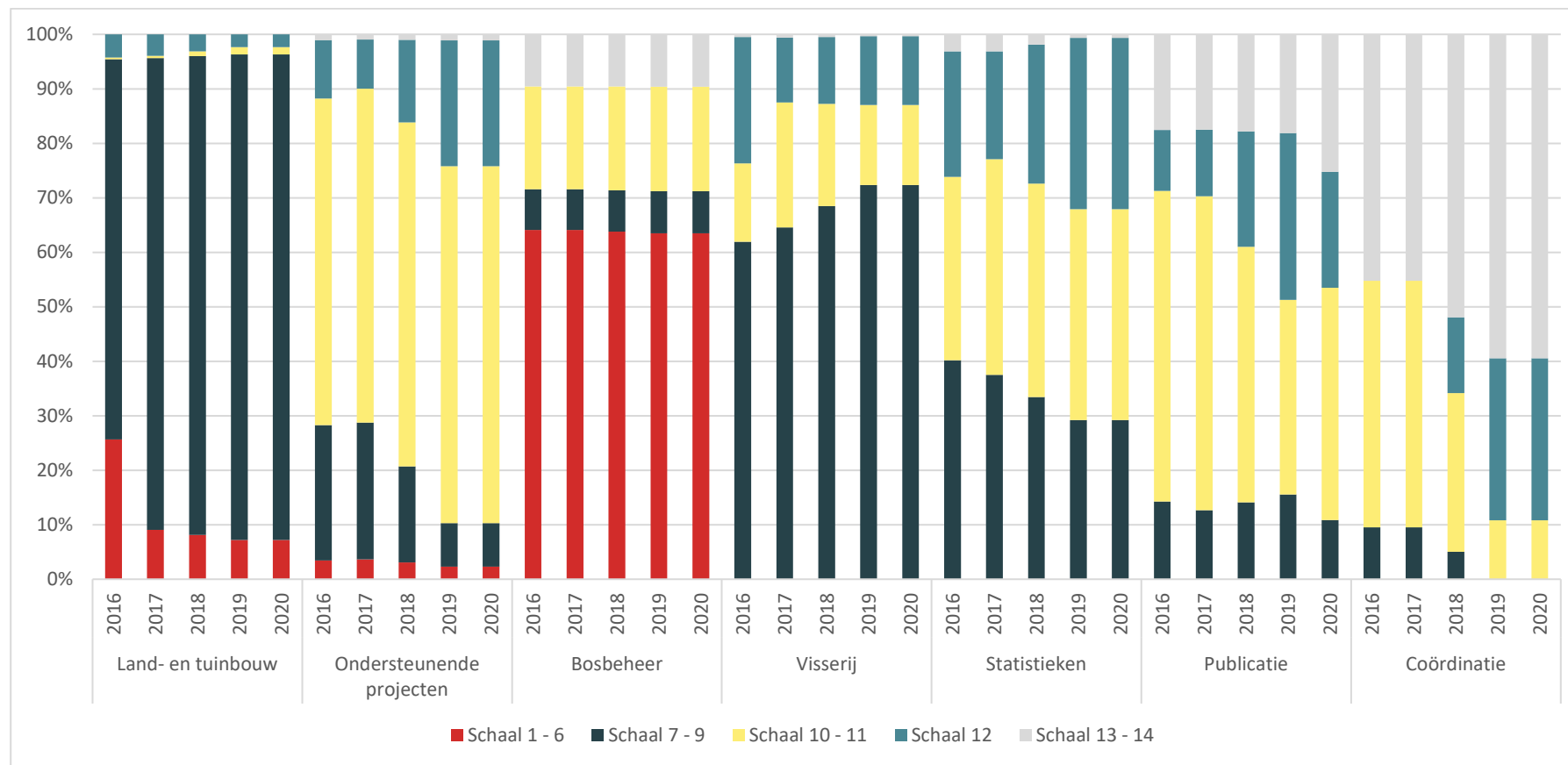
Het aandeel salarissen in schaal 13 - 14 voor publicatie neemt toe in 2020. Dit hangt samen met de introductie van het pachtnormenproject. Voor dit project worden enkel salarissen betaald in schaal 10 - 11 en schaal 13 - 14. In de periode vóór 2020 is er een daling van het aandeel salarissen in schaal 10 - 11 en een stijging van het aandeel salarissen in schaal 12 te zien. Dit duidt mogelijk op doorgroeimogelijkheden.

In de salarissen voor coördinatie valt het op dat in 2018 voor het eerst salarissen voor schaal 12 betaald worden. Verder valt de stijging van het aandeel salarissen in schaal 13 - 14 op. Deze stijgingen gaan voornamelijk ten koste van de salarissen in schaal 10 - 11. Dit duidt op mogelijke doorgroeimogelijkheden.

Figuur B. 5 laat de ontwikkeling van de salariskosten per salarisschaal zijn per projecttype. De ontwikkeling in deze grafiek correspondeert met de ontwikkeling te zien in Figuur B. 4. Het aandeel salarissen in schaal 12 en schaal 13 - 14 voor aansturing is toegenomen. Deze toename loopt parallel met de ontwikkeling in de salarissen van coördinatieprojecten. Verder valt de daling in het aandeel salarissen in schaal 1 - 6 voor primaire taken op. Dit kan verklaard worden door de daling in het aandeel salarissen in deze schaal in de land- en tuinbouwprojecten.

Figuur B. 4 de ontwikkeling in salariskosten per salarisschaal laat voor de meeste sectoren doorgroeimogelijkheden zien

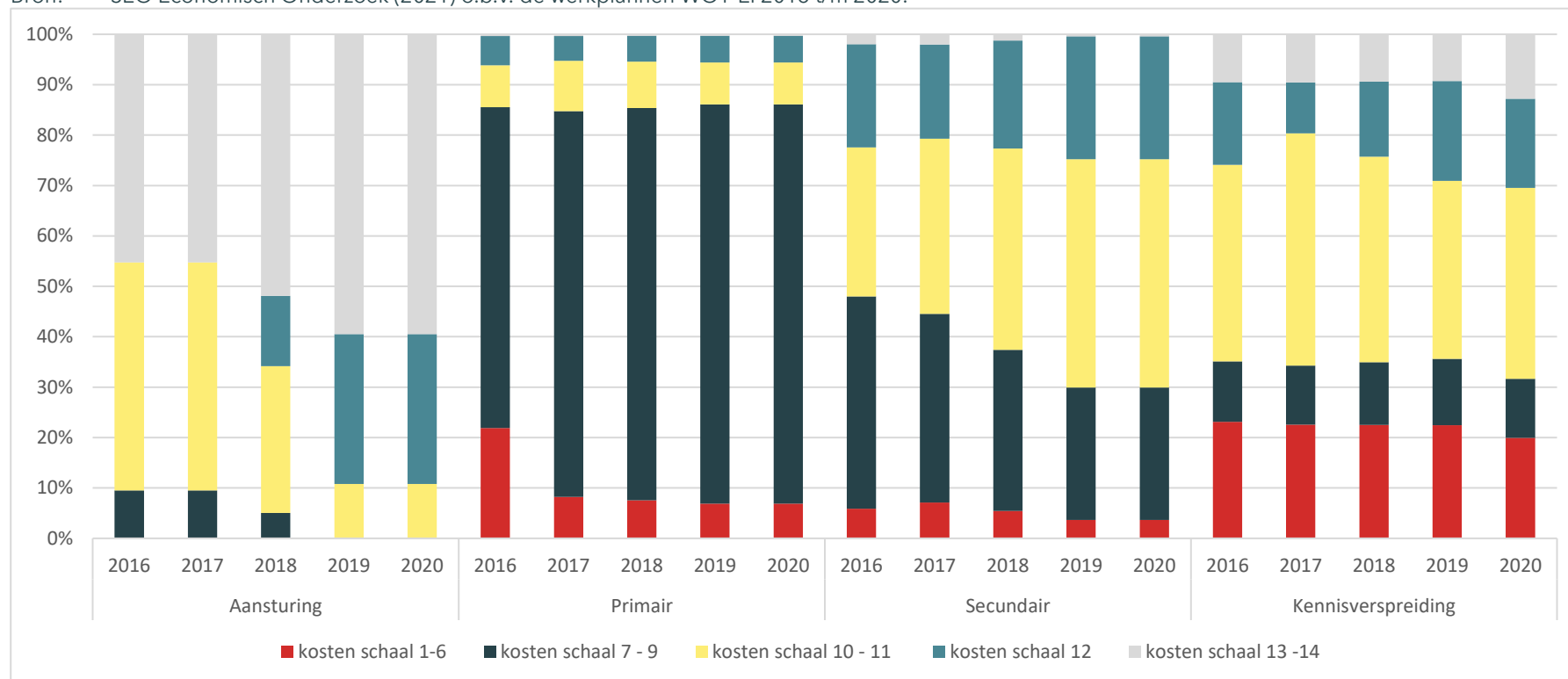

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021) o.b.v. de werkplannen WOT-EI 2016 t/m 2020

- Noot:
- 1) Projecten zijn ingedeeld in categorieën o.b.v. de figuur 'projecten en onderlinge samenhang' in de werkplannen WOT-EI 2016 - 2020.
  - 2) De gegevens voor 2018 ontbreken in het werkplan WOT-EI 2018. De getallen voor 2018 zijn geïnterpoleerd op basis van de gegevens voor 2017 en 2019.
  - 3) Over project WOT-06-001-017 "gegevens visverwerking" is voor het laatst gerapporteerd in 2016. Dit project is buiten beschouwing gelaten. Project WOT-06-001-043 is voor het eerst opgenomen in de werkplannen in 2020. Dit project is wél meegenomen in de figuur.
  - 4) Project WOT-06-001-007 heeft zowel primaire (Informatienet Bosbeheer) als kennisverspreidingstaken (Rapportage particuliere bosbouw). Er is aangenomen dat de salariskosten gelijk verdeeld zijn over de twee taken.

Figuur B. 5 de ontwikkeling in salariskosten per salarisschaal verloopt parallel met de ontwikkeling in salariskosten per projectcategorie

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021) o.b.v. de werkplannen WOT-EI 2016 t/m 2020.

Noot: 1) Projecten zijn ingedeeld in categorieën o.b.v. de figuur 'projecten en onderlinge samenhang' in de werkplannen WOT-EI 2016 - 2020.
 2) De gegevens voor 2018 ontbreken in het werkplan WOT-EI 2018. De getallen voor 2018 zijn geïnterpoleerd op basis van de gegevens voor 2017-2019.
 3) Over project WOT-06-001-017 "gegevens visverwerking" is voor het laatst gerapporteerd in 2016. Dit project is buiten beschouwing gelaten. Project WOT-06-001-043 is voor het eerst opgenomen in de werkplannen in 2020. Dit project is wél meegenomen in de figuur.
 4) Project WOT-06-001-007 heeft zowel primaire (Informatienet Bosbeheer) als kennisverspreidingsstaken (Rapportage particuliere bosbouw). Er is aangenomen dat de salariskosten gelijk verdeeld zijn over de twee taken.

Bijlage C Projectomschrijvingen WOT-EI

001 - Informatienet land- en tuinbouw

- Projectcode: WOT-06-001-001
- Projectleider en opdrachtgever: ing. BE (Bernard) Douma / ministerie LNV
- Beknopte samenvatting: Nederland heeft de wettelijke verplichting gegevens aan te leveren aan de Europese Commissie rond de economische en duurzaamheidsprestaties van de Nederlandse Land- en Tuinbouw. Dit project is gericht op het verzamelen van gedetailleerde gegevens op 1500 bedrijven.

002 - Data via derden

- Projectcode: WOT-06-001-002
- Projectleider en opdrachtgever: J (Jacob) Spoelstra / ministerie LNV
- Beknopte samenvatting: Ten behoeve van diverse Europese verplichtingen rond de verstrekking van gegevens over de Nederlandse land- en tuinbouw en visserij wordt door Wageningen Economic research een brede set van gegevens verzameld. Dit project is gericht op het verhogen van de efficiency van die dataverzameling door gebruik te maken van gegevens die elders al (in elektronische vorm) beschikbaar zijn.

003 - Software en beheer databanken

- Projectcode: WOT-06-001-003
- Projectleider en opdrachtgever: ir. JWM (Jules) Bloem / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Het ontwikkelen, onderhouden en het borgen van de beschikbaarheid (op korte en lange termijn) van de informatiesystemen voor de vastlegging van gegevens in het Bedrijven-Informatienet en voor de bewerking en beschikbaarstelling van de gegevens om aan de wettelijke taken te kunnen voldoen.

004 - COBRA

- Projectcode: WOT-06-001-004
- Projectleider en opdrachtgever: ing. WH (Walter) van Everdingen / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: De doelstelling van het project is (1) het beschikbaar stellen van datamodellen waarin de voor de wettelijke taken relevante gegevens op een efficiënte manier worden vastgelegd en (2) het beschikbaar stellen van bedrijfsmodellen om gegevens af te leiden en beschikbaar te stellen.

005 - Innovatiemonitor

- Projectcode: WOT-06-001-005
- Projectleider en opdrachtgever: ir. RW (Ruud) van der Meer / ministerie LNV
- Beknopte samenvatting: Continue monitoring van het innovatiegedrag van ondernemers in de land- en tuinbouw.

006 - Bedrijfskeuzeplan en representativiteit BIN

- Projectcode: WOT-06-001-006
- Projectleider en opdrachtgever: dr. JL (Jamal) Roskam / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Voorafgaand aan een jaar dient een selectieplan te worden ingediend in Brussel ten behoeve van het Informatienet Land- en Tuinbouw. Dit selectieplan vormt het uitgangspunt voor de werving van bedrijven. Het selectieplan moet ervoor zorg dragen dat de verschillende vastgestelde bedrijfstypen en omvangklassen en daarmee ook de steekproefpopulatie van de totale Nederlandse landbouw goed worden gerepresenteerd.

007 - Informatienet particulier bosbeheer

- Projectcode: WOT-06-001-007
- Projectleider en opdrachtgever: dr.ir. HJ (Huib) Silvis / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Het beheer van bos- en natuurterreinen wordt in Nederland deels gesubsidieerd. Daar is veel overheidsgeld mee gemoeid omdat het areaal bos- en natuurterrein toeneemt door de realisatie van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

008 - Informatienet Visserij en visteelt

- Projectcode: WOT-06-001-008
- Projectleider en opdrachtgever: ing. BE (Bernard) Douma / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Zowel voor de Europese Commissie als voor nationale doeleinden worden gegevens verzameld, beheerd en beschikbaar gesteld omtrent de Nederlandse visserij en visteelt.

009 - Agrarische buitenlandse handel

- Projectcode: WOT-06-001-009
- Projectleider en opdrachtgever: ing. GD (Gerben) Jukema / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Handelscijfers zijn essentieel om het belang van sectoren en import- en exportstromen van landen en hun handelsbalans te duiden. Het percentage agrarische handelssaldo ten opzichte van het totaal handelssaldo van Nederland is een begrotingsindicator en deze wordt door dit project verzorgd. Landbou wattaches, de Grune Woche en Agrimatie worden met internationale handelscijfers gevoed. De informatieverstrekking over (agrarische) handelstormen voor onderzoek en beleidsbeslissingen wordt verzorgd vanuit een eigen database en een openbare website.

011 - Macro Statistieken

- Projectcode: WOT-06-001-011
- Projectleider en opdrachtgever: ir. HAB (Harold) van der Meulen / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Er bestaat behoefte aan informatie over het totaal gebruik van meststoffen en energie in de agrarische sector. Daarnaast is er een informatiebehoefte met betrekking tot investeringen en kapitaalgoederen in deze sector.

013 - Prijsverzameling

- Projectcode: WOT-06-001-013
- Projectleider en opdrachtgever: ir.ing. PW (Pieter Willem) Blokland / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Het ministerie van LNV heeft een Europese verplichting prijsindices en absolute prijzen van agrarische outputs en inputs aan te leveren aan Eurostat. De daartoe verzamelde gegevens worden ook beschikbaar gesteld aan de sector, de overheid, de pers en andere stakeholders voor nationale doeleinden.

014 - Typologie

- Projectcode: WOT-06-001-014
- Projectleider en opdrachtgever: drs. GS (Gabe) Venema / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: De agrarische bedrijven in de EU en Nederland verschillen onderling sterk in bedrijfsopzet. Op het ene bedrijf worden bijvoorbeeld koeien gehouden terwijl op een ander bedrijf peren worden geproduceerd. Voor een eenduidige definiëring van groepen bedrijven voor rapportage en onderzoek heeft de EU een typologie van agrarische bedrijven ontwikkeld. In dit project wordt de typologie voor Nederland beheerd.

015 - Waardetabellen

- Projectcode: WOT-06-001-015
- Projectleider en opdrachtgever: ir. PLM (Peter) van Horne / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Tijdens de bestrijding van een besmettelijke veeziekte is het van groot belang om te komen tot een juiste bepaling van de veewaarde. De leeftijd en het productiestadium van een koppel dieren dat wordt geruimd, komen zelden overeen met het normale moment van afzet waarbij een marktprijs aan de orde is.

016 - EU Farm Accountancy Data Network

- Projectcode: WOT-06-001-016
- Projectleider en opdrachtgever: dr. HCJ (Hans) Vrolijk / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Het Farm Accountancy Data Network (FADN) bevat gegevens over de economische resultaten van agrariërs van alle lidstaten van de Europese Unie (EU). Deze gegevens worden door de EU gebruikt voor het monitoren van de actuele stand van zaken, het evalueren van bestaand beleid en het doorrekenen van nieuw beleid.

017 - Gegevens visverwerking

- Projectcode: WOT-06-001-017
- Projectleider en opdrachtgever: *Onbekend* / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: De visverwerkende sector geeft sturing aan de marktwerking in de visserij en heeft daardoor invloed op de effectiviteit van het Europese visserijbeleid.

018 - Land- en tuinbouwcijfers

- Projectcode: WOT-06-001-018
- Projectleider en opdrachtgever: drs. AD (David) Verhoog / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Kerngegevens betreffende de Nederlandse land- en tuinbouw zijn vaak zeer verspreid beschikbaar. Het vereist bij diverse belanghebbenden relatief veel handelingen om alle gewenste gegevens bij elkaar te zoeken.

019 - Actuele situatie van Nederlandse land- en tuinbouw

- Projectcode: WOT-06-001-019
- Projectleider en opdrachtgever: ir. HAB (Harold) van der Meulen / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Net als in andere economisch belangrijke sectoren bestaat er voor de agrarische sector aan het eind van het jaar de behoefte om de balans op te maken. Ofwel: hoe heeft de agrarische sector gereild en gezeild en wat betekent dit voor de bedrijfsresultaten en inkomens?

021 - Agrimonitor

- Projectcode: WOT-06-001-021
- Projectleider en opdrachtgever: dr.ir. HJ (Huib) Silvis / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: De doelgroepen voorzien van informatie uit de land- en tuinbouw, waarbij voor een groot deel gebruik wordt gemaakt van het Bedrijven-Informatienet van het LEI en andere databestanden, zoals prijzen en handelsgegevens, die onder programma CEI vallen.

022 - BINternet

- Projectcode: WOT-06-001-022
- Projectleider en opdrachtgever: ing. WH (Walter) van Everdingen / ministerie EZ

- Beknopte samenvatting: In dit project wordt op basis van gegevens die in het Bedrijven-Informatienet (het Informatienet) zijn vastgelegd, voor groepen bedrijven en voor diverse thema's gemiddelde resultaten berekend en gepubliceerd via internet (onder de dataknop op www.agrimatie.nl). De gegevens hebben betrekking op zowel land- en tuinbouwbedrijven als op particuliere bosbouwbedrijven. De gegevens in de database worden ook gebruikt in de dynamische figuren op www.agrimatie.nl.

023 - Visserij in cijfers

- Projectcode: WOT-06-001-023
- Projectleider en opdrachtgever: A (Arie) Mol / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Schetsen van de recente economische situatie van de belangrijkste sectoren in de visserij-, schaal- en schelpdiersector met als doel informatie te verschaffen voor beleid. Daarnaast het geven van een globale indruk van handelscijfers en -stromen in deze sector.

024 - Microlab

- Projectcode: WOT-06-001-024
- Projectleider en opdrachtgever: ir. RW (Ruud) van der Meer / ministerie LNV
- Beknopte samenvatting: Om de maatschappelijke waarde van de verzamelde gegevens te optimaliseren, is het voor onderzoekers van andere instellingen onder strikte voorwaarden mogelijk toegang te krijgen tot individuele gegevens van het Bedrijven-Informatienet.

030 - Voorzieningsbalansen

- Projectcode: WOT-06-001-030
- Projectleider en opdrachtgever: drs. AD (David) Verhoog / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Er is vanuit internationale organisaties en nationaal beleid behoefte aan informatie betreffende productie, import, export en binnenlands verbruik van landbouwproducten. Dit project voorziet in deze vraag naar voorzieningsbalansen.

031 - Coördinatie en communicatie CEI

- Projectcode: WOT-06-001-031
- Projectleider en opdrachtgever: dr. HCJ (Hans) Vrolijk / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Het Centrum voor Economische Informatievoorziening (CEI) van Wageningen UR verzamelt gegevens ten behoeve van onderzoek en documentatie met betrekking tot de duurzaamheidsprestaties van de land- en tuinbouw, visserij en het terreinbeheer. De gegevens worden verzameld in opdracht van de Europese Commissie en het ministerie van LNV.

032 - Transversale variabelen

- Projectcode: WOT-06-001-032
- Projectleider en opdrachtgever: dr.ir. JAE (Hans) van Oostenbrugge / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: WOT-EI verzamelt voor het ministerie van LNV de economische data over de visserij. Deze gegevens moeten voor de Europese Commissie worden verzameld in het kader van het EU raamwerk voor dataverzameling over de visserij. De data infrastructuur rond deze databases moet worden onderhouden zodat de gegevens die uit deze databases worden opgeleverd van hoge kwaliteit zijn

034 - Agrarische sectorrekening

- Projectcode: WOT-06-001-034
- Projectleider en opdrachtgever: drs. AD (David) Verhoog / ministerie EZ

- Beknopte samenvatting: Voor het toezicht op en de beoordeling van het gemeenschappelijke landbouwbeleid van de Europese Commissie is vergelijkbare, actuele en betrouwbare informatie over de economische situatie van de landbouw en meer in het bijzonder over de ontwikkeling van het landbouwincome nodig.

036 - Duurzaamheidsindicatoren

- Projectcode: WOT-06-001-036
- Projectleider en opdrachtgever: ir. HAB (Harold) van der Meulen / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Op verzoek van de Tweede Kamer worden de prestaties van het ministerie van LNV jaarlijks gemeten op basis van indicatoren voor landbouw, tuinbouw en visserij die in de begroting tot uitdrukking moeten komen. De indicatoren zijn opgedeeld in vier domeinen, te weten: Duurzaam Produceren, Kennis en Innovatie, Voedsel en Dier en Natuur, Landschap en Platteland. Jaarlijks wordt de indicator investeringsniveau van duurzame productiesystemen opgesteld.

037 - STECF

- Projectcode: WOT-06-001-037
- Projectleider en opdrachtgever: dr.ir. JAE (Hans) van Oostenbrugge / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Vanuit het ministerie van LNV is er behoefte de beleidsontwikkeling op het gebied van visserij beleid in Europa te voeden met kennis en expertise over de Nederlandse visserij en om op de hoogte te blijven van de ontwikkelingen van het Europese visserijbeleid en de vragen die dit bij andere lidstaten oproept.

038 - Visserij-indicatoren

- Projectcode: WOT-06-001-038
- Projectleider en opdrachtgever: dr. KG (Katell) Hamon / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Ieder jaar moet het ministerie indicatoren opleveren aan de Europese Commissie over de balans tussen de omvang van de visserijvloot en de vangstmogelijkheden. De economische indicatoren voor deze rapportage en de analyses worden door WOT-EI uitgevoerd.

040 - Kwaliteitscheck actuele cijfers

- Projectcode: WOT-06-001-040
- Projectleider en opdrachtgever: ir. HAB (Harold) van der Meulen / ministerie EZ
- Beknopte samenvatting: Vanuit Brussel (EU) is er een verplichting om jaarlijks data over de primaire land- en tuinbouw aan te leveren. Hierbij is een algehele kwaliteitscontrole noodzakelijk om zowel de kwaliteit van deze verplichte levering van data aan de EU als die van de aangeboden informatie voor onderzoek te bewaken. Hierbinnen is toetsing door sectorspecialisten van groot belang. Dit resulteert uiteindelijk in het beschikbaar hebben van een betrouwbare, valide dataset met groepsresultaten van het afgelopen jaar uit het Informatienet en een up to date rekenschema om te gebruiken in het Financiële Economische Simulatiemodel (FES).

043 - Pachtnormen

- Projectcode: WOT-06-001-043
- Projectleider en opdrachtgever: dr.ir. HJ (Huib) Silvis / ministerie LNV
- Beknopte samenvatting: Jaarlijks stelt de rijksoverheid de hoogst toelaatbare pachtprizen vast voor los akkerbouw- en grasland, los tuinland, agrarische bedrijfsgebouwen en agrarische woningen. Deze gelden voor reguliere pacht en voor geliberaliseerde pacht langer dan zes jaar.

Bijlage D Gesprekspartners

Het onderzoek is begeleid door:

- De heer Janssen (LNV)
- De heer De Jong (LNV)
- Mevrouw Roethof (EZK)
- De heer Massink (LNV)

Tijdens het onderzoek zijn de volgende personen geïnterviewd:

- De heer Vrolijk (CEI, Hoofd WOT-EI)
- De heer Holl (LNV, Voorzitter opdrachtgeversoverleg WOT-EI)
- De heer Dalhuisen (LNV, Voorzitter adviescommissie WOT-EI)
- De heer Reitsema (CBS, Lid adviescommissie WOT-EI)
- De heer Janissen (CBS, Lid adviescommissie WOT-EI)
- Mevrouw Van Zanten (RIVM, Lid adviescommissie WOT-EI)
- Mevrouw Van Eerd (PBL, Lid adviescommissie WOT-EI)
- De heer Van Oostenbrugge (CEI, Projectleider)
- De heer Douma (CEI, Projectleider)
- Mevrouw Van der Knijff (CEI, Projectleider)
- De heer Hietbrink (Wageningen Economic Research, Business Unit Manager)
- Mevrouw Kasanko (Eurostat, Deputy head of unit of unit E1)
- De heer Martinez-Solano (European Commission, Team leader Agricultural Statistics,)
- De heer Migas (European Commission, Head of Farm Economics Unit)
- De heer Hromakovs (European Commission)

Bijlage E Wettelijke grondslag WOT-EI

Taak I: DG-AGRI

- Verordening 1217/2009 van de Raad van 30 november 2009 is de basis voor de oprichting van een boekhoudkundig informatienet betreffende de inkomens en bedrijfseconomische positie van de landbouwbedrijven in de Europese Gemeenschap.
- Gedelegeerde Verordening (EU) 1198/2014 van de Commissie van 1 augustus 2014 tot aanvulling van Verordening 1217/2009.
- Verordening 1291/2009 van de Commissie van 18 december 2009 betreffende de keuze van de bedrijven met boekhouding voor de constatering van de inkomens van de landbouwbedrijven.
- Uitvoeringsverordening 385/2012 van de Commissie van 30 april 2012 betreffende het bedrijfsformulier dat moet worden gebruikt met het oog op de constatering van de inkomens in de landbouwbedrijven en de bedrijfseconomische analyse van die bedrijven.
- Verordening 1318/2013 van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2013 tot wijziging van Verordening (EG) 1217/2009 van de Raad.
- Uitvoeringsverordening 2015/220 van de Commissie van 3 februari 2015 tot vaststelling van uitvoeringsbepalingen voor Verordening 1217/2009.

Taak II: DG-MARE

- Richtlijn 2014/1004 van het Europees Parlement en de Raad van 17 mei 2017 betreffende de instelling van een Uniekader voor de verzameling, het beheer en het gebruik van gegevens in de visserijsector en voor de ondersteuning van wetenschappelijk advies over het gemeenschappelijk visserijbeleid en tot intrekking van Verordening 199/2008 van de Raad.
- Verordening (EG) 2347/2002 van de Raad van 16 december 2002 tot vaststelling van bijzondere voorwaarden voor de toegang tot diepzeebestanden en bij de visserij daarop in acht te nemen voorschriften.
- Verordening (EG) 665/2008 van de Commissie van 14 juli 2008 tot vaststelling van uitvoeringsbepalingen voor Verordening (EG) 199/2008 van de Raad betreffende de instelling van een communautair kader voor de verzameling, het beheer en het gebruik van gegevens in de visserijsector en voor de ondersteuning van wetenschappelijk advies over het gemeenschappelijk visserijbeleid.
- Uitvoeringsbesluit (EU) 2016/1251 van de Commissie van 12 juli 2016 tot vaststelling van een meerjarenprogramma van de Unie voor de verzameling, het beheer en het gebruik van gegevens in de visserij- en de aquacultuursector voor de periode 2017-2019.
- Uitvoeringsbesluit 2008/949/EG van de Commissie tot vaststelling van een communautair meerjarenprogramma overeenkomstig Verordening (EG) 199/2008 van de Raad.
- Verordening (EG) 2371/2002 van de Raad van 20 december 2002 inzake de instandhouding en de duurzame exploitatie van de visbestanden in het kader van het gemeenschappelijk visserijbeleid.

Taak III: EUROSTAT

- Verordening (EG) 1165/2008 van het Europees Parlement en de Raad van 19 november 2008 betreffende vee- en vleesstatistieken en houdende intrekking van Richtlijnen 93/23/EEG, 93/24/EEG en 93/25/EEG van de Raad.
- Verordening (EG) 1242/2008 van de Commissie van 8 december 2008 houdende invoering van een communautaire typologie van de landbouwbedrijven.
- Verordening (EG) 138/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 5 december 2003 betreffende de landbouwrekeningen in de Gemeenschap.

- Verordening (EG) 306/2005 van de Commissie van 24 februari 2005 tot wijziging van bijlage I bij Verordening (EG) 138/2004 van het Europees Parlement en de Raad betreffende de landbouwrekeningen.
- Verordening (EG) 436/2009 van de Commissie van 26 mei 2009 houdende uitvoeringsbepalingen van Verordening (EG) nr. 479/2008 van de Raad met betrekking tot het wijnbouwkadaster, de verplichte opgaven en de samenstelling van gegevens voor het volgen van de markt, de begeleidende documenten voor het vervoer van producten en de bij te houden registers in de wijnsector.
- Verordening (EG) 867/2009 van de Commissie tot wijziging en rectificatie van Verordening (EG) nr. 1242/2008 van de Commissie houdende invoering van een communautaire typologie van de landbouwbedrijven

TAAK IV: Overige (inter)nationale verplichtingen

- Richtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 aangaande de Nitraatrichtlijn inclusief derogatie.
- Richtlijn 2000/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2000 aangaande de EU-richtlijn water.
- Richtlijn 2009/128/EG aangaande het duurzaam gebruik van pesticiden.
- Meststoffenwet van 27 november 1986 inzake het verhandelen van meststoffen en de afvoer van meststoffenoverschot.
- Pachtprizen besluit van 10 juli 2007 op basis van Verordening 79/65/EEG van de Raad van 15 juni 1965.
- Artikel 4.2 van de Wet milieubeheer.
- Balans voor de Leefomgeving, Natuurverkenningen.
- Richtlijn (EU) 2016/2284 betreffende de vermindering van de nationale emissies van bepaalde luchtverontreinigende stoffen (EU-NEC (national emission ceilings)).
- Convention on Long-range Transboundary Air Pollution (UN-ECE CLRTAP).
- Kyoto verplichtingen.
- Subsidieverordening Natuur- en Landschapsbeheer (SNL).
- Groen blauwe catalogus
- Artikel 87 van de Gezondheid en Welzijnswet voor Dieren van 24 september 1992
- Bijdrage aan nationale rekening middels kapitaalgoederenvoorraad statistiek, investeringsstatistiek, energiestatistiek voor de landbouwsectoren.
- Bijdrage aan milieustatistieken door middel van kunstmeststatistiek.
- FAO fertilizer questionnaire.
- CBS energiestatistiek d.m.v. energiegegevens primaire landbouwsectoren.
- Verplichtingen voortvloeiend uit ENECE, FAO, en Forest Europe-enquête.
- Sector convenanten.

Bijlage F Bevindingen OO en AC

Verslagen opdrachtgeversoverleg (OO)

Het opdrachtgeversoverleg van de WOT-EI vindt halfjaarlijks plaats in de maanden maart en oktober/november. Van elke bijeenkomst is een verslag gemaakt. In deze paragraaf is de voortgang per jaar besproken.

Verslaglegging 17 maart en 3 november 2016

- Er is nu behoefte aan gegevens over vergroening. Hoe past dit binnen het budget van de WOT? RVO gaat deze gegevens leveren;
- Uitvoeringsovereenkomst is met 1 jaar verlengd omdat de evaluatie (ADR) niet op tijd afgerond was en vanwege wijzigingen bij de Europese verordening Visserij;
- Het OO neemt het advies van de AC over. In de volgende offerte de kostenontwikkeling over de afgelopen 5 jaar meenemen. Dit naar aanleiding van de opmerkingen in de evaluatie;
- BIN land- en tuinbouw is 15 dagen later aangeleverd dan gepland i.v.m. nieuwe verordening EU en verwerking van informatie door EU (dit betreft eigen planning, wettelijke termijn is gehaald);
- BIN visserij: door een sterftegeval is de dataverzameling vertraagd, er zijn 79 bedrijven beschikbaar terwijl de doelstelling 85 was. Verwachting is dat wettelijke termijn wel behaald gaat worden;
- Voor visserij is er per 1-1-2017 een nieuwe dataverzamelingsverordening. De wijzigingen zijn: Visverwerkende industrie is niet langer een verplichting, dataverzameling land gebonden aquacultuur is niet langer een verplichting en uitbreiding van de aan te leveren informatie rond de werkgelegenheid in de visserijsector (nationaliteit, scholing, leeftijd). Deze veranderingen kunnen budgetneutraal worden doorgevoerd.
- BIN Bosbouw: voor 152 bedrijven informatie verzameld. De inspanning is echter groter dan begroot. De werkwijze dient herzien te worden voor 2016;
- Kunstmeststatistiek blijft een zorgenkindje. De AC heeft afgesproken om RIVM, LEI en EZ een notitie op te laten stellen met wettelijke inkadering en belang van goede statistieken;
- De evaluatie van de ADR is goedgekeurd, de aandachtspunten worden opgenomen in de agenda van het OO en zullen regelmatig terugkomen;
- De aanschrijving voor de landbouwtelling is gewijzigd. Eerst werd het bestand van RVO gebruikt en nu het bestand van de Kamer van Koophandel. Deel van de bedrijven uit BIN Land- en tuinbouw zijn nu niet teruggevonden in de landbouwtelling. Het aantal bedrijven in de CBS-telling gaat naar beneden. Er vindt overleg plaats met RVO en CBS waar deze 50 bedrijven zijn opgenomen.
- De Europese Rekenkamer noemt Nederland een aantal keer als best practice;

Verslaglegging 23 maart en 2 november 2017

- De jaarrapportage 2016 is besproken en goedgekeurd;
- De kunstmeststatistiek blijft een zorgenkindje. Bedrijven leveren de informatie vrijwillig. Dit is een moeizaam proces. Indien de gegevens niet voldoen wordt er geïnventariseerd of wettelijke verplichting mogelijk is;
- De OO heeft behoefte aan een tabel met relatie tussen projecten en verplichtingen. Bij de verplichtingen dan ook de wettelijke basis aangeven;
- Op advies van de evaluatie ADR zijn efficiency en kwaliteit van de WOT opgenomen in de jaarrapportage;
- Efficiency is gestegen want er is meer werk verzet met minder mensen;
- Het aantal fatale fouten is nul en het aantal meldingen is gedaald t.o.v. 2016. Dit wijst op een goede beheersing van de kwaliteit;
- Het OO vindt de kwaliteit en efficiency goed;

- De IT-infrastructuur moet worden vernieuwd. Hier is momenteel onvoldoende budget voor. LNV vraagt meer budget en het CEI maakt een knelpuntenanalyse;
- Doordat het budget van de WOT niet stijgt, wordt het steeds moeilijker om een goede kwaliteitscontrole uit te voeren en er is geen budget voor innovatie waardoor efficiëntieverbetering stagneert.

Verslaglegging 21 maart en 15 november 2018

- Het OO wil graag inzicht in het aantal foutmeldingen van andere landen. Het aantal foutmeldingen in Nederland is gestegen in het afgelopen jaar. Dit komt voornamelijk omdat er ook meer getest wordt;
- De Visserijcijfers komen waarschijnlijk later dan gepland. Er moet een afweging gemaakt worden tussen kwaliteit en tijdig leveren;
- Er zijn glastuinbouwbedrijven die wel in het Bedrijveninformatienet zitten, maar niet in de CBS-vraagstelling bij de landbouwtelling. Het gaat om een vijftigtal bedrijven. Deze bedrijven zijn bij de KvK niet opgenomen als landbouwbedrijf;
- De knelpuntenanalyse is uitgevoerd. Het grootste probleem is de toekomst van het huidige informatiesysteem Artis. Daarnaast is door het uitblijven van prijscompensatie, de druk in projecten toegenomen en zijn er onvoldoende middelen om innovaties en verbeteringen uit te voeren;
- De problemen met Artis hebben de hoogste prioriteit. Er is budget voor een voorstudie zoals door het OO is gevraagd. Uit de voorstudie moet blijken hoe groot het probleem is en hoe groot het budget moet zijn om de problemen op te lossen;
- Er is geconcludeerd dat de gegevens voor de kunstmeststatistiek voldoen. De wettelijke verplichting hoeft niet te worden onderzocht/ingevoerd;
- Pachtnormen zijn als project toegevoegd aan het werkplan 2019 t.o.v. 2018. ELVV heeft additioneel budget beschikbaar gesteld. Het budget van de WOT-EI wordt met €50.000 verhoogd voor het uitvoeren van deze taak.

Verslaglegging 13 maart en 20 november 2019

- De EU wil geen vergelijkende cijfers over foutmeldingen geven tussen Nederland en andere lidstaten. De EU geeft aan dat Nederland tijdig gegevens levert en voldoet aan de kwaliteitseisen. De OO vindt dit een gebrek aan transparantie;
- Er is een onderzoek gehouden onder deelnemers van het Informatienet Land- en Tuinbouw. Er waren maar weinig respondenten omdat ze niet bekend zijn met WEcR en van mening zijn dat het te veel tijd kost voor wat het oplevert. Over het algemeen zijn de respondenten positief;
- BIN Landbouw heeft een achterstand opgelopen doordat er 12 nieuwe medewerkers aan zijn getrokken i.v.m. langdurige ziekten. De verwachting is dat Nederland tijdig kan leveren aan de EU;
- Door capaciteitsgebrek is de achterstand bij BIN Visserij nog niet ingehaald. De data worden wel op tijd geleverd aan de EU. Er wordt gezocht naar een nieuwe dataverzamelaar;
- De kunstmeststatistiek wordt samengesteld op basis van de BIN;
- Het probleem met de landbouwtelling is nog niet opgelost. Er ontbreken nog 22 bedrijven in het aanschrijfbestand. Deze bedrijven hebben wel een agrarische code en zouden dus aangeschreven moeten zijn. Er is een werkgroep ingesteld om de problemen op te lossen;
- De notitie 'toekomst IT infrastructuur WOT EI' is gepresenteerd. Het voorstel is om het Artissysteem volledig te richten op de primaire dataverzameling. Andere taken worden uitgevoerd in DWH. Het AC en het OO zijn akkoord;
- De ISO AUDIT is uitgevoerd. De certificering is verlengd en er zijn geen tekortkomingen geconstateerd. Aandachtspunt is systematisch vastleggen aandachtspunten evaluaties.

Verslaglegging 15 maart en 29 oktober 2020

- De beschikbare capaciteit ondervindt hinder van de coronacrisis. De tijdige oplevering conform wettelijke eisen komt in gevaar. Meerdere landen ondervinden deze hinder. De verwachting is dat de wettelijke eisen wellicht op zullen schuiven;
- Toestemming voor het ICT-project is verleend;
- De aanbestedingsprocedure voor de evaluatie WOT-EI 2021 is gestart;
- Er heeft een volledige ISO-audit plaatsgevonden. Het certificaat is verstrekt en er zijn geen tekortkomingen geconstateerd;
- Met data en methodieken van de WOT is in meerdere projecten de impact van corona op prijzen en bedrijfsresultaten doorgerekend. Ook zijn er speciale waardetabellen voor de nertsenhoudery opgesteld;
- Het jaar 2020 zal als nieuw basisjaar voor prijsindices van de Prijzenstatistiek dienen. Er wordt nagegaan of zo'n extreem jaar als basisjaar kan dienen.

Verslagen van de adviescommissie (AC)

De adviescommissie van de WOT-EI komt halfjaarlijks in de maanden maart en oktober samen. Van elke bijeenkomst is een verslag gemaakt. In deze paragraaf is de voortgang per jaar besproken:

Verslaglegging 3 maart en 6 oktober 2016

- Uitvoering en uitputting grotendeels conform schema;
- Drie kennisverspreidingsprojecten zijn uit het werkplan 2016 gehaald;
- Vanwege ziekte en sterfte binnen de WOT-EI lopen enkele visserijprojecten vertraging op. Dit resulteert tevens in een kostenoverschrijding;
- Uit een risicoanalyse blijkt dat er geen bezuinigingen mogelijk zijn (budget blijft daarom gelijk aan het budget in 2015);
- Het is niet gelukt om voor de eerste bijeenkomst in 2016 een nieuwe uitvoeringsovereenkomst op te stellen. Zodoende wordt de oude overeenkomst met een jaar verlengd.

Verslaglegging 9 maart en 12 oktober 2017

- Uitvoering en uitputting grotendeels conform schema;
- Er is opnieuw sprake van ondercapaciteit bij enkele visserijprojecten (vertrek werknemers);
- Afstemming met enkele sectoren verloopt moeizaam. Enerzijds gaat het om het gezamenlijk optrekken van brancheorganisaties met overheidsorganisaties (e.g. bij het uitzetten van een vragenlijst), anderzijds gaat het om het vrijblijvende karakter van de dataverzameling (e.g. zo is er wel een EU-verplichting om de data te verzamelen, maar is de sector niet verplicht de data te leveren of mee te werken aan de onderzoeken);
- Uitvoering komt verder onder druk bij stijgende tarieven en gelijkblijvende budgetten. In 2018 kan dit nog net, maar voor 2019 zullen complete onderdelen moeten worden geschrapt;

Verslaglegging 8 maart en 11 oktober 2018

- Uitvoering en uitputting grotendeels conform schema;
- Capaciteit bij datacollectie blijft aandachtspunt (nieuwe medewerkers worden ingewerkt);
- Prijscompensatie is vastgesteld op 3,7 procent voor WOT (zie ook jaarverslagen kopje budget);
- Knelpuntenanalyse ICT-systeem uitgevoerd, huidig kennisbasisbudget niet toereikend. De adviescommissie adviseert om een vooronderzoek uit te voeren.

Verslaglegging 7 maart en 3 oktober 2019

- Uitvoering en uitputting grotendeels conform schema;

- Budget WOT-EI is uitgebreid (tariefverhoging), en de adviescommissie geeft een positief advies t.a.v. het verzoek het budget éénmalig te verruimen om knelpunten op te lossen;
- ISO-audit is positief voorlopen, geen tekortkomingen;
- Capaciteit bij datacollectie blijft aandachtspunt (vacature staat begin 2019 uit, medio 2019 zijn er wederom 4 medewerkers bezig);
- De kosten voor groot onderhoud aan de IT-infrastructuur WOT-EI worden geraamd op € 1,4 miljoen. De adviescommissie en het opdrachtgeversoverleg onderschrijven de noodzaak om dit plan uit te voeren. De adviescommissie adviseert om in de toekomst structureel geld te reserveren voor onderhoud.

Verslaglegging 5 maart en 8 oktober 2020

- Voortgang sterk beïnvloed door corona (bedrijfsbezoeken en werving nieuwe medewerkers in beperkte mate mogelijk). Daarnaast zorgt corona voor vertraging bij enkele projecten (bijeenkomsten uitgesteld, datacollectie loopt vertraging op);
- Vanuit het ministerie van LNV is budget beschikbaar gesteld voor de ICT-vernieuwing;
- Verwachte tariefstijging van 2,5 procent bij gelijkblijvende personele inzet past binnen het huidige subsidieplafond;
- Er wordt vooruitgeblikt op de vernieuwing van de uitvoeringsovereenkomst (2021 is het laatste jaar van de huidige uitvoeringsovereenkomst).

Bijlage G Bevindingen voorgaande evaluatie

Het programma voor de WOT-EI wordt steeds voor vijf jaar vastgesteld. In het vijfde jaar vindt telkens een evaluatie plaats. De meest recente evaluatie heeft plaatsgevonden in 2016 en is uitgevoerd door de Auditdienst Rijk (ADR). De evaluatie beperkt zich tot de neergezette afspraken over inhoud en organisatie (sturing, toezicht) van de WOT-EI. Het doel van de evaluatie destijds was input leveren voor de nieuwe Uitvoeringsovereenkomst. ADR heeft dit gedaan door inzicht te geven in hoeverre de voorgaande Overeenkomst en Werkafspraken (2011 - 2015) de gewenste handvatten hebben geboden voor sturing en toezicht door het ministerie op de uitvoering van de WOT. De ADR heeft een aantal aandachtspunten geformuleerd voor de nieuwe Uitvoeringsovereenkomst.

Opzet proces van sturing, beheersing, toezicht en verantwoording

De ADR gaat ten eerste in op de vraag of de vastgelegde afspraken het voor EZ mogelijk maken invulling te geven aan sturing en toezicht op de uitvoering van de afspraken door het CEI. De afspraken die vastgelegd zijn in verschillende documenten (o.a. Uitvoeringsovereenkomst en Werkafspraken) bieden volgens de ADR voldoende mogelijkheden aan EZ om inhoud te geven aan sturing en toezicht. In de Uitvoeringsovereenkomst is aangegeven dat CEI zich over de uitvoering van de werkafspraken verantwoordt, teneinde het Opdrachtgeversoverleg in staat te stellen haar taken uit te kunnen voeren. Het Opdrachtgeversoverleg is verantwoordelijk voor de sturing en het toezicht op de uitvoering van de werkafspraken.

Inzicht in doeltreffendheid, doelmatigheid en onafhankelijkheid

EZ benut mogelijkheden die uitvoeringsovereenkomsten en werkafspraken bieden om inzicht te krijgen in dat de taken worden uitgevoerd, de doelen worden behaald, alleen wettelijk onderzoekstaken worden uitgevoerd en de kosten binnen het budget blijven. Dit inzicht wordt verkregen met de jaarrapportage van het CEI en de werkplannen. Deze rapportages geven echter geen inzicht in de mate waarin de producten aan de kwaliteitseisen voldoen en de mate waarin deze kostenefficiënt tot stand komen. Om toezicht te kunnen houden op de kostenefficiëntie zijn financiële gegevens nodig die indicaties kunnen geven over het kostenbewust uitvoeren van de wettelijke taken. Ondanks dat de Uitvoeringsovereenkomst en werkafspraken de ruimte geven voor het opvragen van zulke financiële gegevens gebeurt dit nog niet.

Er zijn meerdere instanties die de kwaliteit van producten en hun totstandkoming beoordelen. Deze instanties rapporteren daarover aan het CEI. Hoewel deze rapportages beschikbaar lijken te zijn binnen EZ worden deze niet in het Opdrachtgeversoverleg besproken.

Het toezicht op de voortdurende onafhankelijkheid van het CEI in de uitvoering van de wettelijke onderzoekstaken wordt niet ingevuld.

Het jaarlijkse werkplan, met daarin opgenomen het benodigde budget per project, wordt niet beoordeeld aan de hand van de realisatie van het jaar daarvoor, omdat deze gegevens ontbreken. EZ kan daardoor niet beoordelen of de uitgebrachte offerte realistisch is. Daarnaast geven geïnterviewden aan dat zij niet kunnen beoordelen of alle projecten écht nodig zijn, welke projecten direct voortkomen uit wettelijke verplichtingen en welke enkel beleidsondersteunend zijn en of gevraagde budgetten realistisch zijn.

Toekomstbestendigheid

De geïnterviewde personen/betrokkenen is gevraagd wat er nodig is om ook in de toekomst de wettelijke onderzoekstaken te kunnen blijven uitvoeren. Volgens de geïnterviewden staat of valt de toekomstbestendigheid vooral

met de Europese verplichtingen. Zolang de Europese verplichtingen blijven bestaan zal de WOT blijven bestaan, omdat de hoofdmoot van werkzaamheden voor de Europese Commissie wordt uitgevoerd.

Er zijn enkele behoeften/noden die in beschouwing moeten worden genomen bij de opstelling van de nieuwe uitvoeringsovereenkomst en werkafspraken om in de toekomst de WOT effectief te kunnen blijven uitvoeren. Het meest in het oog springend is dat de verbreding van de dataverzameling, zonder wettelijke basis, op gespannen voet kan komen te staan met de onafhankelijkheid die verlangd wordt van de dataverzameling voor de WOT. Dit is met name een probleem wanneer de verbreding van de dataverzameling in eerste instantie de commerciële belangen van het LEI dient.

Conclusie en aanbevelingen

Het ADR concludeert dat de Uitvoeringsovereenkomst en werkafspraken voor de periode 2011 tot en met 2015 voldoende mogelijkheden bieden om sturing van en toezicht op de uitvoering van de WOT-EI door het CEI vorm te geven. Respondenten geven aan over het algemeen tevreden te zijn met de wijze waarop de aansturing en uitvoering van de WOT-EI plaatsvindt.

Aandachtspunten nieuwe Uitvoeringsovereenkomst

- Het inzicht in financiële informatie die indicaties kunnen geven over de kostenefficiëntie van het CEI ontbreekt. Het advies van de ADR luidt: maak gebruik van doelmatigheidsindicatoren. Spreek daartoe met het CEI af dat in het jaarverslag de financiële realisatie per project wordt opgenomen, inclusief vergelijkende cijfers van het jaar daarvoor. De ontwikkeling van de gemiddelde kosten per FTE over de jaren kan ook bijgehouden worden als indicator.
- Het toezicht op de kwaliteit van de uitvoering van de WOT door het Opdrachtgeversoverleg kan explicieter. Het advies van ADR luidt: de rapportages van externe kwaliteitstoetsers moeten beschikbaar gesteld worden. In het Opdrachtgeversoverleg moet de kwaliteit van uitvoering en producten besproken worden (agenda-punt).
- Bepaal hoe het toezicht op de (voortdurende) onafhankelijkheid van het CEI vorm kan krijgen. Mede in verband met een door het beleid gewenste verbreding van dataverzameling kan de onafhankelijkheid onder druk komen te staan.
- Blijf aansturen op continue verbeteringen in de bedrijfsvoering van CEI.
- Houd de ontwikkelingen in de Europese verplichtingen in de gaten en de impact die deze kunnen hebben op het werkpakket van het CEI.

Bijlage H Bevindingen ISO auditrapporten

Het CEI wordt elk jaar onderworpen aan een externe audit. De doelstellingen van deze audit zijn als volgt:

- Bevestigen dat het managementsysteem is opgezet en ingevoerd conform de vereisten van de norm;
- Beoordelen of het managementsysteem is geschikt om de organisatie te laten voldoen aan de eisen uit van toepassing zijnde wet- en regelgeving en contractuele eisen;
- Vaststellen of het managementsysteem effectief is voor het realiseren van de doelstellingen van de organisatie;
- Indien van toepassing, het identificeren van gebieden waar verbetering van het managementsysteem mogelijk is.

Als auditmethoden zijn interviews, observatie van activiteiten en beoordeling van documenten en registraties gebruikt.

8 en 23 mei 2017

In mei 2017 heeft het auditteam geconcludeerd dat de organisatie niet een managementsysteem heeft vastgesteld en onderhouden in overeenstemming met de normen. Het certificatie dossier wordt in beraadslaging gehouden totdat is aangetoond dat elke major tekortkoming doeltreffend is opgelost. De grootste gebreken zijn dat het interne audit programma niet volledig is uitgevoerd en dat het managementsysteem niet (volledig) voldoet aan de normen.

Een overzicht van de tekortkomingen:

- Het inzicht in de organisatie en haar context en inzicht in de behoeften en verwachtingen van belanghebbenden is onvoldoende aanwezig. De organisatie heeft in onvoldoende mate externe en interne belangrijke punten vastgesteld die relevant zijn voor haar doel en de strategische richting ervan en die haar vermogen beïnvloeden om het beoogde resultaat van haar kwaliteitsmanagement systeem te behalen.
  - Oplossing: het documenteren van een context- en stakeholderanalyse.
- Het kwaliteitshandboek is niet meer up to date. In interne audits en de directiebeoordeling wordt regelmatig verwezen naar het LEI voorbeeld. Het handboek wordt herzien en geüpdatet.
- Een interne audit is niet uitgevoerd. Daarnaast is er nog geen auditprogramma voor de komende periode opgesteld. De CEI-projecten krijgen een specifieke plaats in het audit plan van het LEI. Gezien de omvang en portefeuille van deze projecten is dit gerechtvaardigd.
  - Oplossing: conform een (liefst meerjaren) programma plannen van interne audits op alle door de norm vereiste aspecten.
- De organisatie heeft in onvoldoende mate via de getoonde weerslag van de periodieke directiebeoordeling overwogen, dit bij wijze van input:
  - Wijzigingen in externe en interne belangrijke punten relevant voor het kwaliteitsmanagementsysteem;
  - Informatie voor de prestaties en doeltreffendheid van het kwaliteitsmanagement met inbegrip van trends in klanttevredenheid en feedback;
  - De mate waarin kwaliteitsdoelstellingen zijn gerealiseerd;
  - De prestaties van processen en het voldoen aan eisen van producten en diensten;
  - Afwijkingen en corrigerende maatregelen;
  - Resultaten van monitoren en meten;
  - Auditresultaten;
  - Prestaties van externe aanbieders;

- Toereikendheid van middelen;
- Doeltreffendheid van ondernomen acties voor het oppakken van risico's en kansen;
- Kansen voor verbetering.
  - Oplossing: voortaan conform de intentie van de norm realiseren van een periodieke directiebeoordeling.
- De organisatie heeft in onvoldoende mate:
  - De benodigde competentie vastgesteld van de personen die onder haar gezag werkzaamheden verrichten die de prestaties en doeltreffendheid van het kwaliteitsmanagementsysteem beïnvloeden;
  - Geschikte gedocumenteerde informatie als bewijs van competentie bijgehouden.
    - Oplossing: het opstellen van een competentieprofiel voor leidinggevendenden van de WOT-unit CEI.

De belangrijkste bevindingen uit interne audits:

- De ruimtelijke scheiding van WEcR en WOT-Unit CEI kan beter. De voorkeur is voor één ruimte die alleen toegankelijk is voor CEI.
- De opslag van gegevens op de centrale schijf van WUR, voor WOT-Unit CEI afzonderlijk toegankelijk is nog niet optimaal veilig.

Een overzicht van de belangrijkste ontwikkelingen:

- Bedrijfsmatige ontwikkelingen: De WOT-Unit CEI is ondergebracht bij Wageningen Economic Research.
- Er is een pilot gestart met het geautomatiseerd opladen van financiële transacties in het kader van de verzameling van gegevens van land- en tuinbouwbedrijven.
- Personeelsbeleid is gefocust op toekomstige opvolging van oudgedienden.
- In juni 2017 zal een nieuw intranet voor WUR (als geheel) worden geïntroduceerd.
- Namens de 6 WOT-instituten heeft sinds afgelopen periode een nieuwe WOT-coördinator zitting in de congresraad van WUR.
- Het WOT-statuut wordt momenteel herijkt, dit m.n. in het kader van de organisatiewijzigingen binnen WUR.
- Optimalisatie van de digitale informatiebeveiliging onder verantwoordelijkheid van WUR.
- Binnen het opdrachtgeversoverleg moeten beoordelingscriteria opgesteld worden voor het wel of niet toestaan van het gebruik van gegevens door derde partijen.
- Ontwikkelingen op HR-gebied:
  - Loopbaanpaden
  - Opzetten traineeships voor afgestudeerden
  - Social return
  - Kennismanagement/successieplanningen vanwege pensionering

22 augustus 2017

De organisatie heeft op bevredigende wijze de geïdentificeerde tekortkomingen behandeld en heeft haar managementsysteem opgesteld en bijgehouden in overeenstemming met de norm. De organisatie heeft tevens het vermogen van haar systeem gedemonstreerd om systematisch afgesproken eisen, producten en diensten binnen het toepassingsgebied van de beleidsafspraken te realiseren. Op basis van deze resultaten is de certificatie ISO 9001:2015 toegekend. De tekortkomingen uit eerdere audits zijn verwerkt.

Er is in 2017 een grote tekortkoming geconstateerd: De organisatie heeft in onvoldoende mate externe en interne belangrijke punten (issues) vastgesteld die relevant zijn voor haar doel en de strategische richting ervan en die haar vermogen beïnvloeden om het beoogde resultaat van haar kwaliteitsmanagementsysteem te behalen. Dit deel van het toepassingsgebied van het kwaliteitsmanagementsysteem van de organisatie moet beschikbaar zijn en als

gedocumenteerde informatie worden onderhouden. De maatregel ter correctie van deze tekortkoming is het documenteren van een context- en stakeholderanalyse.

28 mei 2018

Het auditteam concludeert dat de organisatie een managementsysteem heeft vastgesteld en onderhouden in overeenstemming met de normen en heeft aangetoond dat het systeem in staat is om systematisch te voldoen aan overeengekomen eisen voor producten en diensten geleverd binnen het gespecificeerde toepassingsgebied en aan het beleid en doelstellingen van de organisatie. ISO-certificatie 9001:2015 blijft gehandhaafd.

Alle tekortkomingen die tijdens vorige audits zijn vastgesteld zijn hersteld en de corrigerende maatregelen blijken effectief.

De belangrijkste ontwikkelingen:

- De positie van de WOT-unit CEI is onomstreden bij de overheid;
- Een gewijzigd Visiedocument opgesteld met een trend richting een verhoogde informatiebehoefte op duurzaamheidsindicatoren;
- Een PIA is uitgevoerd. De daaropvolgende verbeteracties zijn in gang gezet;
- Tijdelijk gaan gepensioneerde medewerkers weer ingezet worden omdat er nog (te veel) vacatures open staan;
- De risico's voor de continuïteit van het ICT-systeem Artis worden groter;
- Het 5-jarige WOT-contract is verlengd.

Aandachtspunten voor de volgende audit:

- Het borgen van capaciteit op de regiokantoren (in het bijzonder qua dataverzameling voor visserijbedrijven);
- Het verkrijgen van data m.b.t. kunstmest;
- Realiseren vooronderzoek naar toekomst van Artis;
- Verder verbeteren van de periodieke directiebeoordeling (deze procesmatiger benaderen).

5 september 2019

Het auditteam concludeert dat de organisatie een managementsysteem heeft vastgesteld en onderhouden in overeenstemming met de normen en heeft aangetoond dat het systeem in staat is om systematisch te voldoen aan overeengekomen eisen voor producten en diensten geleverd binnen het gespecificeerde toepassingsgebied en aan het beleid en doelstellingen van de organisatie. ISO-certificatie 9001:2015 blijft gehandhaafd.

Uit de beoordeelde onderwerpen blijkt het volgende:

- De capaciteit in de visserij sector is een zorgenkindje;
- De Europese Commissie is tevreden;
- De belangrijkste ontwikkelingen zijn: externe ontwikkelingen als gevolg van nieuwe wetgeving (AVG), het oplossen van de mestproblematiek van 2018, het starten van het ICT-traject voor knelpunten in Artis, tariefcompensatie m.i.v. 2019, privacyaspecten en het teruglopen van de bereidheid om gegevens te delen van boeren;
- Gerealiseerde verbeteringen: invoering AVG, continuïteit van ICT-voorziening, continuïteit van kunstmeststatistiek en de beschikbare capaciteit;
- Er is één klacht ontvangen betreffende data-aanlevering aan commissie en LNV. Om dit in de toekomst te voorkomen is er een extra medewerker aangesteld;

- Interne audits zijn uitgevoerd volgens plan, maar deze kunnen meer procesgericht uitgevoerd worden in plaats van deelonderwerpen;
- Sinds de vorige audit is er een nieuwe kwaliteitsmanager aangesteld. Sinds 2019 wordt er een overzicht bijgehouden van klachten, opmerkingen en afwijkingen.

Aandachtspunten volgende audit:

- Meer procesmatige benadering van interne audits: meer naar de processen kijken dan naar delen hieruit;
- Het verzamelen van opmerkingen uit eerdere evaluaties voor de verdere verbetering van de processen.

20 juli 2020

Het auditteam concludeert dat de organisatie een managementsysteem heeft vastgesteld en onderhouden in overeenstemming met de normen en heeft aangetoond dat het systeem in staat is om systematisch te voldoen aan overeengekomen eisen voor producten en diensten geleverd binnen het gespecificeerde toepassingsgebied en aan het beleid en doelstellingen van de organisatie. ISO-certificatie 9001:2015 blijft gehandhaafd.

Uit de beoordeelde onderwerpen blijkt het volgende:

- Aandachtspunten zijn: ICT-investering, knelpunten in WOT-EI projecten, de capaciteit dataverzameling land- en tuinbouw, zichtbaarheid wettelijke taken en inbedding kennisbasisonderzoek;
- Opdrachtgever LNV is tevreden. LNV heeft positief gereageerd op 7 verschillende vragen aangaande de tevredenheid. Ook Dg-AGRI, DG MARE en Eurostat zijn tevreden over de tijdigheid en kwaliteit van aangeleverde informatie;
- De belangrijkste veranderingen zijn de ICT-update van Artis na goedkeuring subsidie vanuit het ministerie, het uitbreiden van BIN met duurzaamheidsdata en het doorvoeren van efficiency verbeteringen in de komende jaren;
- Een tekort aan personeel dreigt. TAM-vacatures staan nog open. Een interne opleiding duurt ongeveer 2 jaar;
- Digitalisering van dataverzameling gaat heel langzaam, dit heeft vooralsnog geen invloed op personele capaciteit van WEcR;
- Gerealiseerde verbeteringen: notitie informatievoorziening is gemaakt, deelname bereidheid in de glastuinbouw is verbetering, externe communicatie, het visiestuk 2020 is gemaakt en het vastleggen van verbeteracties en genomen maatregelen.

Aandachtspunten volgende audit:

- Voorzie de managementreview van een datum;
- Nieuwe interne auditplanning maken.

Bijlage I Beschrijving WOT-Statuut

WOT-overeenkomsten

Het WDT-statuuut uit 2001 is de voorloper van de overeenkomst WOT uit 2018. Figuur I. 1 geeft een overzicht van de betrokken partijen bij het WDT-statuuut in 2001 en de WOT-overeenkomst van 2018. Het ministerie van LNV is in beide gevallen betrokken bij de uitvoering. Stichting DLO is de voorloper van Stichting Wageningen Research (WR). Zowel in 2001 als 2018 is het ministerie van LNV de opdrachtgever die de uitvoering van de wetenschappelijke taken voortvloeiend uit (inter-)nationale wet- en regelgeving opdraagt aan stichting DLO en WR respectievelijk. De eisen en uit te voeren wettelijke onderzoekstaken zijn in overleg met DLO/WR opgesteld in het statuut.

Figuur I. 1 de in 2018 bij de WOT-EI betrokken partijen zijn gewijzigd t.o.v. 2001

WDT statuut 2001		WOT overeenkomst 2018	
Partij	Vertegenwoordiger	Partij	Vertegenwoordiger
Ministerie van LNV	Secretaris-generaal Joustra	Ministerie LNV	DG Agro en Natuur Sonnema
De Stichting DLO	Prof. Veerman	Stichting WR	Prof. Fresco en prof. Mol

Bron: SEO Economisch Onderzoek (2021) o.b.v. het WDT statuut (2001) en overeenkomst WOT (2018)

Ten opzichte van 2018 is er een aantal afspraken toegevoegd. Per april 2018 is de Subsidieregeling instituten voor toegepast onderzoek in werking getreden. Dit is de opvolger van de Regeling subsidie Stichting Dienst Landbouwkundig Onderzoek van april 1999. Deze subsidieregeling voorziet in de uitvoering van de wettelijke onderzoekstaken door WR. Daarnaast is WR sinds 2018 verplicht om een pakket van taken op te stellen voor de WOT-programma's. De werkzaamheden dienen jaarlijks gespecificeerd te worden in een activiteitenplan per programma.

In 2018 wordt voor het eerst benoemd dat het ministerie van LNV en de opdrachtnemende partij (WR) elke vijf jaar een nieuwe uitvoeringsovereenkomst sluiten waarin de wederzijdse verplichtingen ten aanzien van de werkzaamheden zijn vastgelegd. Sinds 2018 is de minister van Economische Zaken en Klimaat verplicht jaarlijks uiterlijk 1 augustus in de Staatscourant de onderzoeksthema's en subsidieplafonds voor de WR bekend te maken.

In beide overeenkomsten wordt de opdrachtnemende partij verplicht om het ministerie van LNV direct te informeren wanneer de uitvoering van (één van) de WO-taken niet meer voldoet aan de voorwaarden zoals vermeld in het statuut. De partijen treden in overleg om een adequate oplossing overeen te komen. Daarnaast is in beide overeenkomsten de verplichting opgenomen voor de opdrachtnemende partij zich te onderwerpen aan audits op het gebied van kwaliteitsboring, wetenschappelijke kwaliteit en de naleving van het WOT-statuuut.

In beide overeenkomsten is een afspraak overgenomen over wijzigingen in het statuut: indien noodzakelijk geacht, al dan niet op grond van de aanbevelingen uit eerder genoemde audits, kunnen er in overleg tussen LNV en opdrachtnemer wijzigingen opgesteld worden. In 2018 is voor het eerst een afspraak opgenomen over het in goed overleg beëindigen van de WOT-overeenkomst.

WO-taken

De uitvoering van de WOT voorziet de (rijks)overheid van kennis, expertise, methoden, adviezen en faciliteiten die voortvloeien uit of onmisbaar zijn voor het uitvoeren van (inter)nationale wet- en regelgeving en het nakomen van verplichtingen die voortvloeien uit (internationale) verdragen. Deze kennis dient als basis voor beleidsbeslissingen en beleidsproducten van LNV op politiek gevoelige en/of maatschappelijk relevante beleidsterreinen met

betrekking tot voedselveiligheid, volks- en diergezondheid, het dierenwelzijn, het behoud en duurzaam gebruik van genetische bronnen, duurzaamheid van landbouw- en visserijproductie, de kwaliteit en eerlijke handel van agrarische- en visserijproducten, de biodiversiteit en de kwaliteit van natuur en milieu binnen Nederland of daarbuiten.

In het WDT-statuut van 2001 zijn de taken geformuleerd als de wetenschappelijk-technische ondersteuning door onderzoeksinstellingen op het terrein van:

- Het waarborgen van de volksgezondheid, voedselveiligheid en de kwaliteit van producten van landbouw en visserij;
- Het waarborgen van de diergezondheid en het dierwelzijn;
- De beoordeling van producten ten behoeve van de toelating van het marktverkeer;
- De beoordeling en evaluatie van de kwaliteit van natuur, milieu en groene ruimte;
- Overige diensten, faciliteiten, producten en adviezen waarvoor een overheidsgarantie wordt gevraagd.

Daarnaast is in het WDT-statuut een aantal ondersteunende werkzaamheden opgenomen. Het betreft met name expertise-ontwikkeling, beleidsondersteuning en dataverzameling. Aan deze werkzaamheden stelt LNV de eis dat deze voldoen aan de gangbare wetenschappelijke standaarden van vakkundigheid en onafhankelijkheid.

Sinds 2018 zijn de WO-taken onderverdeeld in een aantal WOT-programma's. LNV legt de bijbehorende taken vast in een met WR overeen gekomen uitvoeringsovereenkomst en meerjarenwerkafspraken per WOT-programma. De volgende WOT-programma's zijn in 2018 opgesteld:

- WOT Besmettelijke dierziekten (WOT-01);
- WOT Voedselveiligheid (WOT-02);
- WOT Genetische bronnen (WOT-03);
- WOT Natuur en milieu (WOT-04);
- WOT Visserij-onderzoek (WOT-05);
- WOT Economische Informatievoorziening (WOT-06).

Ook in 2018 zijn er ondersteunende taken geformuleerd. Deze wijken af van de taken geformuleerd in het WDT-statuut. Onder ondersteunende taken vallen alle taken gerelateerd aan: programmacoördinatie, instandhouding van expertise, methodeontwikkeling, kwaliteitsmanagement en inzet van databases of faciliteiten. Daarnaast zijn er in 2018 voor het eerst taken opgenomen voor het kennisbasisonderzoek ten behoeve van de WO-taken. Deze betreffen activiteiten die niet door LNV worden opgedragen, maar wel worden uitgevoerd door WR om de WO-taken op langere termijn goed te kunnen blijven uitvoeren. Met het kennisbasisonderzoek worden methoden en expertise ontwikkeld die op middellange termijn relevant zijn voor de uitvoering van de (toekomstige) WO-taken.

Sinds 2018 wordt de uitvoering van de WO-taken verdeeld over twee typen WOT-units: type 1 en type 2. Een WOT-unit type 1 is een onafhankelijke programma-unit binnen een of meer instituten van WR die alleen WO-taken en daaraan direct gerelateerde ondersteunende werkzaamheden uitvoert. Een WOT-unit type 2 betreft een zelfstandig instituut binnen WR waarbij het personeel in principe allemaal (grotendeels) aan WO-taken werkt.

Eisen aan uitvoering WOT

Met de uitvoering van de WO-taken zijn grote financiële en maatschappelijke belangen gemoeid. Om die reden stelt LNV expliciete eisen aan de uitvoering. De eisen in 2018 zijn ongewijzigd ten opzichte van de eisen geformuleerd in het WDT-statuut. De eisen luiden als volgt:

De uitvoering van de WO-taken:

1. Is onafhankelijk en vrij van het risico van belangenverstrengeling;

2. Voldoet aan gangbare wetenschappelijke standaarden;
3. Is geborgd door kwaliteitsborgingsystemen en is gecertificeerd door onafhankelijke instellingen;
4. Voldoet aan eisen van geheimhouding en vertrouwelijkheid van (bedrijfs)gevoelige informatie, voor zover niet strijdig met de uitvoering van wet- en regelgeving en voorkomt oneigenlijke concurrentie;
5. Eerbiedigt heldere afspraken met de opdrachtgever over informatieverstrekking en communicatie;
6. Wordt regelmatig op transparante wijze onderworpen aan onafhankelijke audits ter beoordeling en bewaking van de mate waarin aan de eisen van het WDT-statuut wordt voldaan.

Maatregelen om te voldoen aan gestelde eisen

Ten slotte is er in het WDT-statuut en de WOT-overeenkomst een serie maatregelen opgenomen om te voldoen aan de eisen die door LNV gesteld worden aan de uitvoering van de WO-taken. De taken en de eventuele wijzigingen in 2018 t.o.v. 2011 worden hieronder benoemd:

7. Onafhankelijkheid en belangenscheiding:
  - a. Rechtspersoon en organisatie;
  - b. Taken en verantwoordelijkheden: sinds 2018 is de uitvoerende organisatie verplicht jaarlijks verantwoording af te leggen aan de Raad van Toezicht;
  - c. Afscheiding en beveiliging WO-taken: in 2018 is de beveiliging van WO-taken toegevoegd aan de maatregelen. WR zal op basis van een risicoanalyse beheersingsmaatregelen op het gebied van personeel, informatie, organisatie, financiën, administratie, communicatie en huisvesting treffen om onafhankelijkheid te borgen. Hierbij valt te denken aan afscherming van onderzoeksmaterialen, -gegevens, -resultaten en -faciliteiten en beveiliging van informatiesystemen ten behoeve van WO-taken. Enkel geautoriseerde (parttime) medewerkers hebben toegang tot de WOT-unit en diens archieven. Via externe audits zal eenmaal per twee jaar worden getoetst of de maatregelen nog steeds adequaat zijn om onafhankelijkheid te kunnen waarborgen;
  - d. Resources;
  - e. Uitgesloten werkzaamheden: door de uitsplitsing in WOT-units type 1 en type 2 is er ook in deze maatregel een uitsplitsing gemaakt in welke taken geaccepteerd worden door de units. WOT-units type 1 voeren enkel taken uit van LNV en andere overheden. WOT-units type 2 nemen enkel taken aan van opdrachtgevers die geen werkzaamheden verrichten die kunnen conflicteren met de belangen van de overheid in relatie tot de WO-taken of die kunnen leiden tot het risico van belangenverstrengeling.
  - f. Uitbestede werkzaamheden;
  - g. Verwante werkzaamheden;
  - h. Gedragscode WOT-personeel;
8. Wetenschappelijke standaarden en transparantie: aan deze maatregel is in 2018 toegevoegd dat WR de uitvoering van WO-taken waar mogelijk transparant zal maken voor degenen die hier belang bij hebben. Aan LNV dient alle informatie met betrekking tot de WO-taken verstrekt te worden waarover LNV voor haar taken en verplichtingen wenst te beschikken;
9. Borging van (wetenschappelijke) kwaliteit en de eisen van het WOT-statuut:
  - a. Kwaliteitsborging van de uitvoering van WO-taken;
  - b. Borging van de eisen van het WOT-statuut: sinds 2018 zijn de WOT-units verplicht externe audits te laten uitvoeren op de naleving van het WOT-statuut;
  - c. Kwaliteitsborging van uitbestede werkzaamheden: deze maatregel is toegevoegd in 2018. Bij uitbesteding van analyses wordt, ten opzichte van de zelf uitgevoerde WO-taken, een vergelijkbare standaard van kwaliteitsborging vereist van de aannemende partij.
  - d. Borging van wetenschappelijke kwaliteit;

- e. Handelsonwijze ten aanzien van geconstateerde afwijkingen bij audit: in 2018 is aan deze maatregel toegevoegd dat het WQR na intrekking van een erkenning, certificaat of verklaring van compliance direct in overleg treedt met LNV om een verbeterplan op te stellen dat de tekortkomingen op de kortst mogelijke termijn herstelt;
10. Gedragscode, detachering van personeel en uitbesteding van werkzaamheden:
- a. Zowel het tijdelijke, vaste en gedetacheerde personeel binnen en buiten de opdrachtnemende organisatie dat geheel of gedeeltelijk op WO-taken wordt ingezet dient zich te houden aan de gedragscode vastgelegd in de standard operating procedure (SOP);
  - b. In 2018 is aan deze maatregel toegevoegd dat bij parttime medewerkers van een WOT-unit door het Hoofd van de unit moet worden vastgesteld of de overige WR-taken niet conflicterend zijn met de WO-taak of met de onderliggende gedragscode WOT-personeel;
  - c. Voorheen was het bij uitbestede activiteiten voldoende om maatregelen te treffen die geheimhouding en anonimiteit garanderen. In 2018 is bepaald dat bij uitbestede werkzaamheden het volledige WOT-statuut van toepassing is op de uitvoerende partij;
  - d. Voorheen was een WDT-unit eindverantwoordelijk voor de uitvoering en afronding (inclusief vereiste kwaliteit) van een opdracht door de opdrachtnemer. In het WOT-statuut is opgenomen dat het Hoofd van de WOT-unit eerst toestemming vraagt aan LNV. Na verkregen toestemming zal de uitbesteding plaatsvinden met een zgn. WOT-uitbestedingsovereenkomst. WR is verplicht op basis van een risicoanalyse voor iedere uitbesteding te bezien of additionele maatregelen of afspraken gemaakt moeten worden over de wijze waarop de beveiliging, de te volgen protocollen en de onafhankelijkheid kunnen worden gegarandeerd;
  - e. Contacten tussen medewerkers van WDT/WOT-units en medewerkers van binnen en buiten WR zijn, voor zover betrekking hebbend op de WO-taken, onderworpen aan de gedragscode voor het personeel;
11. Rapportage en communicatie:
- a. Uitsluitend de opdrachtgever (LNV) wordt door de Hoofden van WDT/WOT-units geïnformeerd over de resultaten van de uitvoering van de WO-taken;
  - b. In 2018 is de volgende maatregel toegevoegd: ten aanzien van het openbaar maken van resultaten van de uitvoering van de WO-taken zijn de eisen van het 'Communicatieprotocol over onderzoeksresultaten' tussen LNV en WUR van toepassing;
  - c. Nadere afspraken over communicatie kunnen per WOT-programma in de Uitvoeringsovereenkomst worden opgenomen;
  - d. Communicatie in geval van opdrachten voor een opdrachtgever anders dan LNV;
  - e. In 2018 is in het WOT-statuut opgenomen dat in het geval van uitbestede werkzaamheden buiten de eigen WOT-unit de uitbestedende WOT-unit volledige verantwoordelijkheid voor de rapportage over de resultaten behoudt.
12. Naleving WOT-statuut:
- a. Externe audits: in 2018 is bepaald dat de WO-taken minimaal eenmaal per twee jaar aan externe audits worden onderworpen. Voorheen was in het WDT-statuut opgenomen dat er regelmatig een externe audit moest plaatsvinden;
  - b. Bij onvolkomenheden in naleving van het WDT/WOT-statuut worden op de kortst mogelijke termijn maatregelen getroffen;
  - c. LNV erkent de WOT-units formeel als nationale instelling voor de uitvoering van de WO-taken;
  - d. Uitvoerende organisatie wordt door LNV in staat gesteld om de WO-taken adequaat en conform het WOT-statuut uit te voeren en zij bewaakt dat de daartoe beschikbaar gestelde middelen toereikend zijn.

Voorheen was de uitvoerende organisatie verplicht zich te onderwerpen aan de beoordeling van de naleving van het WDT-statuut. Deze maatregel is in 2018 geschrapt uit het WOT-statuut.

Conclusie

De WOT-overeenkomst van 2018 is opgesteld op basis van het WDT-statuut uit 2001. Het nieuwe statuut en de wijzigingen zijn gebaseerd op de evaluatie van de WOT-EI door de ADR. Men zou dus verwachten dat de aanbevelingen van de ADR zijn meegenomen in de wijzigingen van de overeenkomst.

De toevoeging van het kennisbasisonderzoek lijkt bij te dragen aan het advies van de ADR om maatregelen te treffen om toekomstbestendigheid te garanderen. Daarnaast is de verantwoordelijkheid voor de borging van onafhankelijkheid bij WR komen te liggen in plaats van bij de WOT-units. In de vernieuwde overeenkomst zijn echter geen maatregelen opgenomen aangaande het advies voor de instelling van doelmatigheidsindicatoren en/of het publiceren van resultaten van externe audits ter verbetering van de kwaliteit.

Bijlage J Internationale benchmarking

Vergelijking jaarrapportages visserij 2019

Het is lastig om een internationale vergelijking te maken en een conclusie te trekken over doelmatigheid, doeltreffendheid en toekomstbestendigheid. De hoofden van de verschillende visserijsectoren van alle lidstaten komen jaarlijks samen om hun methodiek- en kwaliteitsresultaten te bespreken. Daarnaast levert elke visserijsector jaarlijks hun getallen op met begeleidend verslag van de methodiek. Hieruit blijkt de grote verscheidenheid aan methodiek die bestaat. Deels is deze methodiek anders omdat vissoorten niet universeel voorkomen in alle lidstaten. Bijvoorbeeld de verzameling van 'anadrome en katadrome soorten in zoet water' gebeurt op een verschillende manier wanneer Nederland, Denemarken en Duitsland vergeleken worden. Nederland verplicht vissers om de vangst van deze soorten vis te registreren in een online registratiesysteem. Denemarken beoordeelt de populatie met behulp van elektrovisserij en het taggen van vissen. Duitsland maakt gebruik van biologische variabelen gebaseerd op monsters van gevangen vis, surveys en de jaarlijks door vissers gerapporteerde hoeveelheid gevangen vissen.

Het is moeilijk om een uitspraak te doen over welk van deze methoden het best is. Ook wanneer de totale kosten voor het verzamelen van de visserij gegevens worden bekeken valt er niets te zeggen over welke methode het efficiëntst is ingericht. Op basis van de verschillende methoden en de totale kosten is er geen conclusie te trekken over doelmatigheid, doeltreffendheid of toekomstbestendigheid.

Naast de jaarrapportages van elke lidstaat is ook de jaarlijkse evaluatie van de Europese Commissie van deze rapportages publiek. De evaluatie van 2020 toont aan dat, m.u.v. enkele meldingen over tegenstrijdige, ontbrekende en/of onduidelijke informatie, alle lidstaten geen problemen ervaren bij het verzamelen van de visserijgegevens. De jaarrapporten van alle lidstaten zijn, soms op enkele details na, als voldoende beoordeeld.

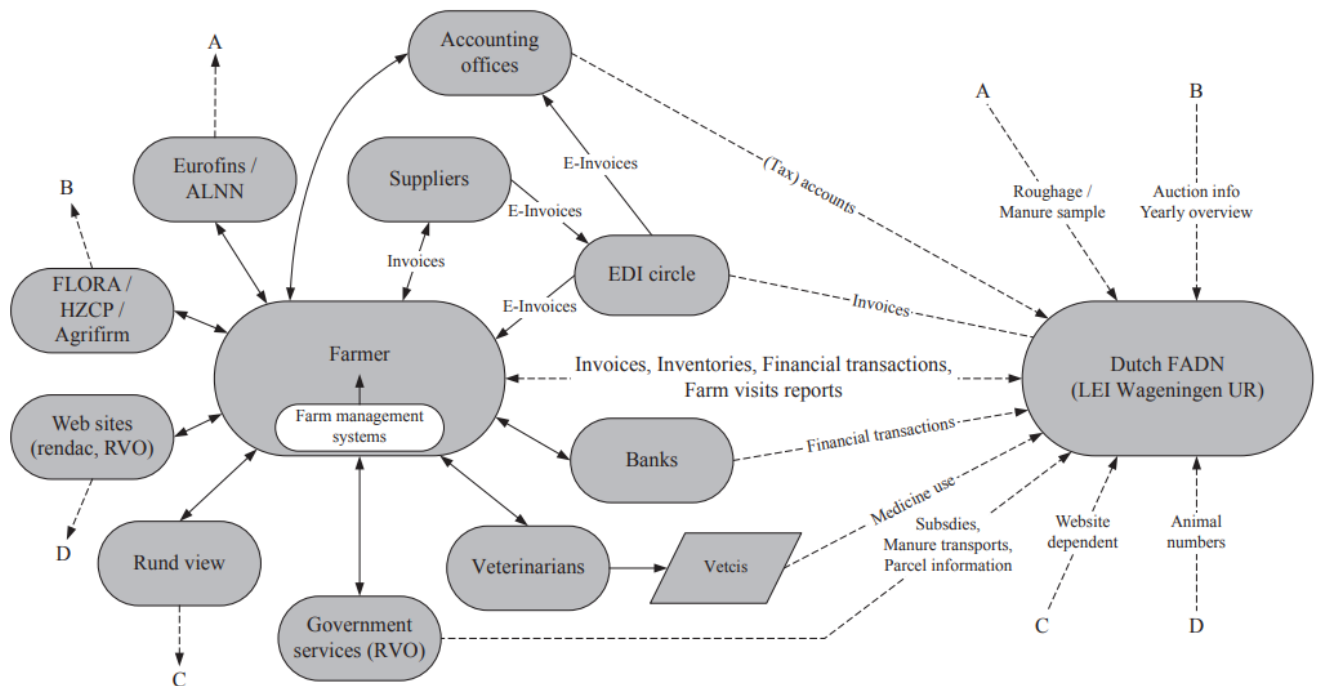
FADN

De European Farm Accountancy Data Network (FADN) verzamelt gedetailleerde economische en financiële informatie over de Europese agrarische sector. Deze data worden intensief gebruikt om het agrarisch beleid van de Europese Unie te evalueren. Door beleidswijzigingen is er behoefte aan steeds meer informatie over de agrarische sector. De duurzaamheidsprestaties van de sector zijn het meest interessant (Vrolijk et al., 2016). Een van de onderzoeksvragen in deze evaluatie betreft de verschuiving van het verzamelen van puur financiële gegevens naar het verzamelen van duurzaamheidsbrede gegevens binnen de WOT. Het beleid op agrarisch gebied vereist al een focus op duurzaamheid bij het verzamelen van de gegevens.

De FADN verzamelt informatie over meer dan 80.000 boerderijen (en boerenbedrijven) in Europa. Er worden jaarlijks data verzameld over zo'n 1.000 variabelen. De data worden geharmoniseerd wanneer deze in het bezit zijn van het FADN. Voordat de data zijn geüpload zijn deze niet geharmoniseerd. Enerzijds biedt dit ruimte voor databasies. Anderzijds geeft dit de mogelijkheid voor elke lidstaat om haar eigen dataverzamelingsproces in te richten, met aandacht voor lokale omstandigheden. Dit laatste is wenselijk door de verschillen in de agrarische sector, belastingen, wettelijke verplichtingen en het gebruik van elektronische data tussen de lidstaten (Vrolijk et al, 2016).

Het dataverzamelingsproces begint met het versturen van informatie van de individuele boeren naar de dataverzamelaar. De dataverzamelaar verwerkt en bundelt de informatie. Figuur J.1 laat zien hoe het dataverzamelingsproces in Nederland is ingericht (Vrolijk et al, 2016). Aan de rechterkant bevindt zich Wageningen University Research (WUR). Deze instelling heeft de taak van het verzamelen, bewerken en ontsluiten van informatie, als onderdeel van de verplichtingen die volgen uit de WOT-EI, op zich genomen.

Figuur J.1 het dataverzamelingsproces in Nederland omvat vele schakels

Bron: Collecting sustainability data in different organisational settings of the European FADN (2016)

De (kwaliteit van de) informatie die afkomstig is uit alle lidstaten moet hetzelfde zijn. De richtlijnen hiervoor zijn vastgelegd in het FADN Farm Return. In de meeste lidstaten is het verantwoordelijke ministerie de opdrachtgever. Dit is meestal het ministerie van landbouw. Het ministerie kan zelf de coördinatie op zich nemen of dit uitbesteden aan een publieke organisatie of een onderzoeksinstelling.

De dataverzameling kan intern worden uitgevoerd. Onderdelen kunnen ook worden uitbesteed. In sommige lidstaten wordt het verzamelen van financieel economische informatie (deels) uitbesteed aan accountantskantoren of consultants. Accountantskantoren staan vaak rechtstreeks in contact met boerderijen en hebben de financiële gegevens ter beschikking. Consultants werken vaak samen met boeren om de informatie op een goede manier te verwerken en te voldoen aan de door de opdrachtgever gestelde richtlijnen. Sommige lidstaten kiezen ervoor om de dataverzameling deels intern op te pakken en deels uit te besteden. Tabel J.1 geeft een overzicht van de verschillende vormen van aanpak van de dataverzameling voor het FADN van alle lidstaten van de EU. In Nederland is het CEI verantwoordelijk voor de dataverzameling. Een deel van de dataverzameling wordt intern uitgevoerd, met behulp van de bij accountants verkregen financiële gegevens.

Voor sommige landen is de informatie verzamelen ten behoeve van de verplichtingen aan de FADN de primaire reden waarom informatie wordt verzameld. Andere landen verzamelen informatie om een andere reden en hergebruiken deze om aan de FADN-verplichtingen te voldoen. Er is geen informatie beschikbaar over de kosten die zijn gemoeid met de statistieksystemen in de diverse landen.

Tabel J.1 Sommige landen gebruiken meer dan één organisatie voor de dataverzameling.

Liaison Office	Data collection		
	Accounting offices	Advisory service	Own liaison agency staff
Ministry	Spanje, Slovenië, Frankrijk, Estland, Tsjechië, België, Verenigd Koninkrijk, Portugal	Estland, Roemenië	Luxemburg, Verenigd Koninkrijk, Estland, Cyprus, Bulgarije, Malta, Portugal, Griekenland, België
Research institute	Finland, Oostenrijk, Nederland, Duitsland, Hongarije	Letland, Finland, Italië, Litouwen, Slowakije, Polen	Ierland, Slowakije, Nederland
Statistical office	Denemarken	Zweden	Zweden
Advisory service		Kroatië	

Bron: Collecting sustainability data in different organisational settings of the European FADN (2016)

“De wetenschap dat het goed is.”

SEO Economisch Onderzoek doet onafhankelijk toegepast onderzoek in opdracht van overheid en bedrijfsleven. Ons onderzoek helpt onze opdrachtgevers bij het nemen van beslissingen. SEO Economisch Onderzoek is gelieerd aan de Universiteit van Amsterdam. Dat geeft ons zicht op de nieuwste wetenschappelijke methoden. We hebben geen winstoogmerk en investeren continu in het intellectueel kapitaal van de medewerkers via promotietrajecten, het uitbrengen van wetenschappelijke publicaties, kennisnetwerken en congresbezoek.

SEO-rapport 2021-78
ISBN 978-90-5220-143-6

Informatie & Disclaimer

SEO Economisch Onderzoek heeft op de verkregen informatie en data geen onderzoek uitgevoerd dat het karakter draagt van een accountantscontrole of due diligence. SEO is niet verantwoordelijk voor fouten of omissies in de verkregen informatie en data.

Copyright © 2021 SEO Amsterdam. Alle rechten voorbehouden. Het is geoorloofd gegevens uit dit rapport te gebruiken in artikelen, onderzoeken en collegesyllabi, mits daarbij de bron duidelijk en nauwkeurig wordt vermeld. Gegevens uit dit rapport mogen niet voor commerciële doeleinden gebruikt worden zonder voorafgaande toestemming van de auteur(s). Toestemming kan worden verkregen via secretariaat@seo.nl.

Roeterstraat 29
1018 WB, Amsterdam

+31 20 525 1630
secretariaat@seo.nl
www.seo.nl